

საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის
საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-
საგანმანათლებლო კავშირის „საზოგადოება
ცოდნის“ ჟურნალი

სიტყვა

„როცა საზოგადო მნიშვნელობის
აზრი ამოქმედებს სიტყვას, მაშინ
თვითონ თქმა ქმნად გადაიქცევა
ხოლმე“

№26
2015

ჟურნალ „სიტყვის“ გამოცემა გრძელდება საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირის „საზოგადოება ცოდნის“ წესდების საფუძველზე, რაც საჭირო ცვლილებებით დამტკიცებულია საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს გადაწყვეტილებით №366, 30.09.2005 წ. მოწმობა №00541/12/0293

სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო ჟურნალი „სიტყვა“

თუ რედაქციაში შემოსული მასალები არ ემთხვევა რედაქციის პოზიციას, გამოქვეყნებულ წერილებში მოყვანილი ფაქტების სიზუსტეზე პასუხს აგებს ავტორი

ჟურნალში გამოქვეყნებულ მასალებზე საავტორო უფლება ეკუთვნის „სიტყვის“ რედაქციას. შეუთანხმებლად რაიმეს გადაბეჭდვა კანონის ძალით აკრძალულია. ჟურნალი აიწყო, დაკაბადონდა და დაიბეჭდა საქართველოს „საზოგადოება ცოდნის“ სტამბაში

სარედაქციო კოლეგია:

ნუგზარ წერეთელი (მთავარი რედაქტორი),
ნოდარ ზედელაშვილი (პასუხისმგებელი მდივანი),
გურამ გეგეშიძე, ემზარ კვიციანი, ნიკო ლეონიძე, თეა მამარდაშვილი,
ტარიელ სტურუა, ალექსი ჭეღია, ნინო წერეთელი.

რედაქციის მისამართი: თბილისი, მერაბ კოსტავას ქუჩა №47.

*საკონტაქტო ტელეფონები:
299-00-35, 299-94-46, 293-43-10
577-52-31-31, 555-39-28-83*

ISSN 1987-77-49

ყ საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირი „საზოგადოება ცოდნა“

შინაარსი

1.	შესავალი „საზოგადოება ცოდნაში“	4
2.	საიუბილეო კუბლიკაციები	7
<i>მხატვრული ლიტერატურა</i>		
<i>კროზა</i>		
3.	ლალი ბრეზგაძე-კახიანი - დილამწვიდობისა, ბატონო ნოე!	28
<i>ლიტმცოდნეობა, კრიტიკა</i>		
4.	ემზარ კვიციანი - სიბრძნესთან შეზავებული თავკაცობა	37
<i>ხსოვნა ნათელი</i>		
5.	ნუზარ წერეთელი	47
6.	ბურამ ბებეშიძე	59
7.	ნოდარ ზედელაშვილი	61
8.	დათო ჯაფარიძე	64
<i>რომანის წინასიტყვაობა</i>		
9.	რომანი „გზები წყვდიადში“	65
<i>მხატვრული ლიტერატურა, კოეზია,</i>		
<i>სტუდენტო-ახალგაზრდობის შემოქმედება</i>		
10.	ნინო სულაშვილი – ლექსები	68
11.	ანა ლაშქარაშვილი – ლექსები	70
12.	თამარ შუკვაანი – ლექსები	72
<i>ლექტორ-მასწავლებელთა შემოქმედება</i>		
13.	მერაბ თხელიძე – ლექსები	75
<i>მკითხველთა შემოქმედება</i>		
14.	ბობი ჩიჩუა – ლექსები	78
15.	ჯონდო წერეთელი – თავისთვის წერდა	79
16.	ბამოუქმეყნებელი ლექსების რვეულებიდან	85

საქართველოს საერთაშორისო „საზოგადოება ცოდნაში“

საინტერესო ისტორია აქვს საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-საგანმანათლებლო კავშირს „საზოგადოება ცოდნას“, იგი 1947 წლის მაისიდან არსებობს და ფუნქციონირებს, ორ წელიწადში კი დაარსებიდან სამოცდაათი წლისთავის საიუბილეო თარიღიც აღინიშნება. განვლილი წლების მანძილზე საზოგადოება „ცოდნა“ წარმატებით ხელმძღვანელობდა ქვეყანაში ლექციური განათლებისა და სახალხო უნივერსიტეტების ფართო ქსელს, ქალაქებისა და რაიონების გარდა ყველა სოფელს

ათასობით მაღალკვალიფიციური ლექტორთა ძალებით სტუმრობდა, ხელს უწყობდა ხალხის თვითგანვითარებას, პოპულარულად უხსნიდა სიახლეებს, აცნობდა ეროვნული ლიტერატურის, მეცნიერებისა და ხელოვნების წარსულს, აწმყოსა და მომავალს, პასუხობდა ყველა სახის მწვავე შეკითხვას. საინფორმაციო ურთიერთობების ასეთი ფორმა ხალხს მოსწონდა, მოთხოვნილებაც საკმაოდ დიდი იყო, წლის მანძილზე „საზოგადოება ცოდნის“ ასობით რეგისტრირებული ლექტორი რესპუბლიკაში უამრავ საინტერესო ლექციას კითხულობდა, ან საფუძვლიან ახსნა – განმარტებით საუბარს ატარებდა. ამავე დროს „ცოდნის“ ხაზით გამოდიოდა 120-ზე მეტი დასახელების ბროშურა ეროვნული ლიტერატურის, მეცნიერებისა და ხელოვნების სფეროდან, საიდანაც ხალხს პოპულარულად განმარტებოდა უამრავი პრობლემა, ასევე გამოდიოდა ჟურნალების სერია საერთო სათაურით „კითხვა. პასუხი. პრობლემა“, რაც საზოგადოებრიობაში პოპულარობით სარგებლობდა.

1991-1995 წლების მძიმე არეულობის წლებში „საზოგადოება ცოდნის“ საქმიანობა საგრძნობლად გართულდა, მაგრამ მაინც მთელი მონდომებით მიმდინარეობდა. იმ პერიოდში უკვე საკმაოდ დაუძლურებული სახელმწიფო მაინც გვიწევდა შესაძლო დახმარებას. 1994 წლიდან ქ. თბილისის ღრმა ცენტრში არსებული და

„ცოდნის“ ცენტრალური საბჭოს მიერ დაფინანსებული ჩვენი შენობა გადმოგვეცა ფლობისა და განკარგვის უფლებით, 1998 წლიდან კი უკვე სრულ საკუთრებაში, პირად ბალანსზე აყვანით. 1994 წლიდანვე სახელმწიფომ „ცოდნა“ ბიუჯეტიდან დაფინანსებულ ორგანიზაციათა სიაში შეიყვანა, რაც დიდად უწყობდა ხელს „ცოდნის“ ყოველდღიურ მუშაობასა და საქმიანობის აღმავლობას. 2001 წლიდან, მაშინ ჯერ კიდევ ახლადდანიშნულმა ფინანსთა მინისტრმა „საზოგადოება ცოდნა“ ერთ-ერთი პირველი ამოიღო აღნიშნული დაფინანსების სიიდან და ორგანიზაცია უსახსროდ დატოვა, ვინც თავად უნდოდათ, კი არ ამოუშლიათ. ამას ზედ დაერთო მომდევნო წლებში ქართული ლიტერატურის, მეცნიერებისა და ხელოვნებისადმი ზემდგომი ორგანოების ყურადღების საკმაო შესუსტება, რამაც ბუნებრივია, მძიმედ იმოქმედა „ცოდნის“ სალექციო-საინფორმაციო მოღვაწეობაზეც და ეს დიდი, წლობით აპრობირებული საქმე ჩაშლის პირამდის მიიყვანა. უკვე აღარ იყო სახსრები, რომ საზოგადოების გამოჩენილი ლექტორები, რომელთა რიგებშიც იყვნენ აკადემიკოსები, პროფესორები, დოქტორები, მწერლები, ყველა დარგის თვალსაჩინო სპეციალისტები, მივლინებით გაგვეზავნა ქვეყნის რაიონებსა და სოფლებში ხალხთან შესახვედრად და ხალხთან გულახდილი საუბრებისათვის. ამიტომაც იყო, რომ „საზოგადოება ცოდნა“ დაადგა საკუთარი წესდებით განსაზღვრულ საგანმანათლებლო მოღ-

ვაწეობისა და ახალგაზრდა თაობის აღზრდისათვის ხელის შეწყობის მიზნაზე და ასევე აპრობირებულ გზას.

ჯერ კიდევ 1950 წლიდან „საზოგადოება ცოდნაში“ ფუნქციონირებდა სამედიცინო ცოდნის სახალხო უნივერსიტეტი. როგორც აღვნიშნეთ, მაშინ და შემდგომ წლებში ქვეყნის ოლქებისა და რაიონების მასშტაბით 150-ზე მეტი სახალხო უნივერსიტეტი მოქმედებდა, რომელთა შექმნაც და ხელმძღვანელობაც ქვეყნის მთავრობის დადგენილებით მთლიანად „საზოგადოება ცოდნას“ ევალებოდა. ორი და სამი წლის სწავლების შემდეგ სხვადასხვა სფეროში მოღვაწე სახალხო უნივერსიტეტების კურსდამთავრებულებს უწყებრივი და არა სახელმწიფო დიპლომებიც ეძლეოდათ, რაც მათ ხელს უწყობდათ ზოგადი განათლების მიღებაში და სამსახურებრივ წინსვლაშიც გარკვეულწილად ეხმარებოდათ, რადგან მაშინ ამ სახის საზოგადოებრივი პროექტების განხორციელება სავალდებულო და საპატიო სფეროს წარმოადგენდა,

1993 წლიდან „საზოგადოება ცოდნაში“ წარმატებული ფუნქციონირება დაიწყო ატესტირებულმა სამედიცინო კოლეჯმა, რომელიც 2000 წლიდან უმაკაცრესი ატესტაციის გავლის შემდეგ უნივერსიტეტიც იყო და სასწავლო უნივერსიტეტიც.

საქართველოს „საზოგადოება ცოდნის“ უმაღლესმა აკადემიურმა სასწავლებელმა ნაყოფიერი გზა განვლო. მან წარმატებით გაიარა ყველა საფეხური და ბარიერი, მიიღო ატესტაცია, ავ-

ტორიზაცია, გასულ წელს კი განმეორებითი აკრედიტაცია მოიპოვა ხუთი წლის ვადით, ამავე დროს მივიღეთ ავტორიზაცია პროფესიული მიმართულებითაც. აქ მედიცინის პირველი საფეხურის მაღალკვალიფიციური მუშაკებიც მომზადდებიან, რაზედაც ქვეყანაში დიდი მოთხოვნილებაა.

საქართველოს „საზოგადოება ცოდნის“ უმაღლეს აკადემიურ სასწავლებელში ასწავლიან ჩვენი ქვეყნის ფარმაციის ხაზით მომუშავე საუკეთესო, ძლიერი, მაღალკვალიფიცირებული კადრები, სრული და ასოცირებული პროფესორები, რომელთაც ცნობილი პრაქტიკული ფარმაცევტების თაობები ჰყავთ აღზრდილი. მაღალი დონის განათლების მიღებასთან ერთად ისინი რექტორატისა და ადმინისტრაციის მხარდამხარ სითბოსა და ყურადღებას არ აკლებენ მომავალ ფარმაცევტებს.

განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ის ფაქტი, რომ „საზოგადოება ცოდნის“ უმაღლესი აკადემიური სასწავლებლის კურსდამთავრებულები დასაქმების ანუ სამსახურში მოწყობის ძალიან მაღალი კოეფიციენტით გამოირჩევიან. ჩვენთან ბაკალავრის სახელმწიფო დიპლომები მუშაობენ საზღვარგარეთის ქვეყნებშიც, საქართველოში კი პსპ-ს სისტემის ავთიაქებში, წამლის სააგენტოში თუ

ეროვნული ფარმაციის სხვა ცენტრებში.

ასევე განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია, ის გარემოება, რომ 2013 წელს, ძალიან დიდი და რთული მზადების შემდეგ, ჩვენ მოვიპოვეთ აკრედიტაცია და ქართული ფილოლოგიის ფაკულტეტიც გაიხსნა, სადაც მოღვაწეობენ ძალიან მაღალი დონის კადრები და სწავლების საქმეც სასურველი წარმატების გზებით მიმდინარეობს.

საქართველოს საერთაშორისო „საზოგადოება ცოდნაში“ ფუნქციონირებს გამოცემლობა, სადაც იბეჭდება ჩვენი პროფესორ-მასწავლებლების სახელმძღვანელოები, შრომები, სტუდენტების სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. „ცოდნაშივე“ გამოდის სქელტანიანი (150-200გვ.) ყურნალი „სიტყვა“, სადაც ხშირად იბეჭდება პროფესორებისა და სტუდენტების შრომები, მხატვრული შემოქმედების ნიმუშები, ლექსები და მოთხრობები, ნარკვევები და ჩანახატები.

საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირი „საზოგადოება ცოდნა“ დგას ახალი პრობლემების, ახალი გამოწვევების წინაშე და მონდომებით ცდილობს თანამედროვე მოთხოვნების დონეზე წარმართოს ყოველდღიური საქმიანობა, კვლავაც აკეთოს საჭირო და ქვეყნისათვის სასარგებლო საქმე.

*საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის
„საზოგადოება ცოდნის“ გამგეობა*

იუბილე

2015 წლის 9 სექტემბერს საქართველოს „საზოგადოება ცოდნის“ თავმჯდომარე-რექტორს, მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს ნუგზარ წერეთელს დაბადებიდან ოთხმოცი წლის საიუბილეო თარიღი შეუსრულდა. ამასთან დაკავშირებით ქართულ მედიაში გამოქვეყნდა მისალმებები და მწერლის შემოქმედების ცალკეული ნიმუშები. ჩვენი ჟურნალის მკითხველებისათვის განმეორებით ვაქვეყნებთ აღნიშნულ მასალებს – „მწერლის გაზეთის“, „ქართული სიტყვის“, „ლიტერატურული საქართველოს“ ფურცლებზე დაბეჭდილი თანმიმდევრობით.

„მწერლის ბაზემი“ №7, 1-30 სექტემბერი

80 წლისა შესრულდა გამოჩენილი ქართველი მწერალი და საზოგადო მოღვაწე ნუგზარ აკაკის ძე წერეთელი. ამის გამო საქართველოს მწერალთა კავშირმა იუბილარს მისალმება გაუგზავნა. მისალმებაში ნათქვამია:

ჩვენო ძვირფასო და საყვარელო ბატონო ნუგზარ!

საქართველოს მწერალთა კავშირი, თქვენი მეგობარი ქართველი მწერლები დიდი პატივისცემით მოგესალმებიან ჩინებულ შემოქმედს, მეცნიერს, მამულიშვილს და გილოცავენ ღირსშესანიშნავ თარიღს თქვენს ცხოვრებაში – დაბადების 80 წლისთავს.

თითქმის ექვსი ათეული წელია, რაც გრძელდება თქვენი მრავალწახნაგოვანი შემოქმედებითი ცხოვრება. აწუკვე ისტორიის ანალებში მოქცეულ 1958 წელს შედგა თქვენი სამწერლო დებიუტი, როცა ჟურნალ „ცისკარში“ გამოაქვეყნეთ პირველი ლექსები. მას შემდეგ თქვენი ნაწარმოებები – ლექსები, რომანები, მხატვრული თარგმანები, ლიტერატურულ-კრიტიკული და პუბლიცისტური წერილები, სამეცნიერო

მონოგრაფიები სისტემატურად ქვეყნდება ქართულ ლიტერატურულ პერიოდიკაში, გამოდის ცალკე წიგნებად. ორმოცდაათზე მეტი წიგნის ავტორი მრძანდებით.

თქვენი პოეტური კრებულები, ისეთები, როგორცაა „ყველა სიმღერა იწყება შენით“, „მარად და ყველგან“, „ფიქრიანი შემოდგომა“, „ახალგაზრდობა“, „უწყვეტი ძახილი“, „რის სიყვარულიც მე მისწავლია“, „საქართველოს ერთი მეციხოვნე“, „დიდი სათქმელი მოკლედ“ (ორ ტომად), „მწუხრის უამი“, „ნაოცნებარსა და რეალურს შორის“ (რჩეული) ქართველმა მკითხველმა შეიყვარა გულწრფელობისთვის, შეიყვარა იმიტომაც, რომ ამ კრებულებში შესული ლექსებით მათ წინაშე მთელი სისრულით წამოიმართა სამშობლო ქვეყნის ჭეშმარიტი პატრიოტის მონუმენტური ფიგურა, რომლისთვისაც საქართველო მკერდშენგრეული ციხეა, დულაბჩამოშლილი და იავარქმნილი ციხე, რომლის სისხლმდინარე იარებს მუდმივი სულის ბერვა სჭირდება, რათა „ვეფხისა და მოყმის“, „ჩაკრულოს“,

სვეტიცხოვლისა და გელათის შემქმნელი ერი გამარჯვებული გამოვიდეს დროსთან ჭიდილში, რათა კვლავაც ამაყად ფრიალებდეს ჩალისფერი დროშები ივერიონთა მოღვმის სადიდებლად.

საქართველოს წინაშე მდგარ პრობლემებს, მის მოურჩენელ იარებს ეძღვნება თქვენი რომანები „სიკვდილი ოცდაათ ლარად“, „დაუსრულებელი ზამთარი“, „ქვების სროლის ჟამი“ და „გზები წყვილიაღში“...

ცალკე აღნიშვნის ღირსია თქვენი ნაყოფიერი მეცნიერული მოღვაწეობა. განსაკუთრებული ღვაწლი დასდეთ სიმონ ჩიქოვანის ცხოვრებისა და შემოქმედების კვლევას. ქართული პოეზიის ამ ფრიად მნიშვნელოვან წარმომადგენელს ეძღვნება თქვენი მონოგრაფიული ნაშრომები („სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედება“, „სიმონ ჩიქოვანი და ხელოვნების საკითხები“, „ნაციონალური და ინტერნაციონალური სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედებაში“). ამ გამოკვლევებისათვის 1992 წელს ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის წოდება მოგენიჭათ.

თქვენი მეგობრები ქართული მწერლობის ავთანდილად მოგიხსენიებენ. ავთანდილისეული დიდი, უკიდევანო მეგობრობის ნიჭი უხვად დაგამადლათ არსთაგამრიგემ და იმიტომ. მართლაც რომ გასაოცარია ის უფაქიზესი, უსათუთესი დამოკიდებულება, რომელიც უღვთოდ აღსრულებული გურამ რჩეულიშვილის ხსოვნისადმი გამოავლინეთ. რამდენი სიტბო, სიყვარული, სევდა და ნალველი ჩააქსოვეთ გურამის-

ადმი მიძღვნილ წიგნებში („მე ახლაც ოცდაექვსი წლისა ვარ“, „აი, მე, გურამი ვდგავარ თქვენს წინ, „გურამ რჩეულიშვილის ლეგენდა გრძელდება“), რომლებსაც განსაკუთრებული ყურადღებით ჩვენი ახალგაზრდა თაობა უნდა გაეცნოს, რათა უკეთ გაიგოს ჭეშმარიტი მეგობრობისა და ერთგულების მადლისა და მირონის გემო...

ნაყოფიერ მთარგმნელობით საქმიანობას ეწვეით. შესანიშნავად თარგმნეთ გამოჩენილი სლოვაკი პოეტების მროსლავ ვალეკის, ვოიტეხ მიხალიკის, პაველ კოიშის, მილან რუფუსის, ლიუბომირ ფელდეკის, მიკულაშ კოვაჩის, იაროსლავ რეზნიკის პოეტური კრებულები. მორის ფოცხიშვილთან ერთად შეადგინეთ და გამოეცით სლოვაკური პოეზიის ანთოლოგია, თქვენვე თარგმნეთ იაპონელი, პოლონელი, რუსი მწერლების არაერთი ნაწარმოები.

მართლაც რომ დაუცხრომელი საზოგადო მოღვაწე ხართ. სხვადასხვა დროს მუშაობდით საქართველოს სავტორო უფლებების რესპუბლიკური სააგენტოს უფროსად და დაუფასებელი წვლილი შეგქონდათ ქართული ლიტერატურის, ხელოვნებისა და მეცნიერების საზღვარგარეთ გატანის საქმეში. დღემდე ხელმძღვანელობთ საქართველოს ილია ჭავჭავაძის სახელობის საერთაშორისო სამეცნიერო-კულტურულ-საგანმანათლებლო კავშირს „საზოგადოება ცოდნას“ და კვლავაც არაერთი მნიშვნელოვანი იდეისა თუ წამოწყების სათავეებთან დგახართ. არჩეული იყავით საქართველოს მწერალთა კავშირის გამგეობის წევრად,

ჟურნალ „ცისკრისა“ და ალმანახ „საუნჯის“ სარედაქციო კოლეგიების წევრად, ილია ჭავჭავაძის სახელობის წიგნის მოყვარულთა საზოგადოების პრეზიდენტის წევრად, საქართველოს იურისტთა კავშირის პრეზიდენტის წევრად, ფეხბურთისა და კალათბურთის ფედერაციების გამგეობების პრეზიდენტის წევრად, გურამ რჩეულიშვილის საზოგადოების თავმჯდომარედ, საერთაშორისო საზოგადოება „ზნანიეს“ დიდი სამეცნიერო საბჭოს წევრად, საქართველოს პოლიტიკურ მეცნიერებათა აკადემიის წევრად, საზოგადოება „ცოდნის“ სასწავლო უნივერსიტეტის რექტორად, ჟურნალ „სიტყვის“ მთავარ რედაქტორად.

ბატონო ნუგზარ!

თქვენი ბობოქარი, მუხლჩაუხრე-

ლი შემოქმედებითი თუ სამეცნიერო მოღვაწეობა ღირსეულად დაფასდა. მონიჭებული გაქვთ „ცოდნის“ უმაღლესი ჯილდო - ილია ჭავჭავაძის სახელობის პრემია (სამგზის), აკაკი წერეთლის პრემია, გალაკტიონ ტაბიძის პრემია; ქართული კულტურის ამგდარის საპატიო წოდება, საქართველოს დამსახურებული ჟურნალისტის წოდება; თავისუფალი საქართველოს ერთ-ერთი უპირველესი ჯილდო — ღირსების ორდენი.

კიდევ ერთხელ გულითადად გილოცავთ საიუბილეო თარიღს 80 წლის ჭაბუკ შემოქმედს, მხნესა და ვაჟკაცურს, დიდხანს სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას და მშობელი ქვეყნის გაბრწყინებას გისურვებთ.

საქართველოს მწერალთა კავშირი

მცხეთაში

გუშინ მცხეთაში ვნახე არსენა,
უკვე ვერაფერს ართმევდა მდიდარს,
ქარი კი როგორც ძველთან მსგავსება,
ტანმაღალ ჭადრებს რკალივით ხრიდა.

ისევ ცრემლები სდიოდა ღარიბს,
ალარსად სჩანდნენ გზები გმირობის,
და ბაგინეთის ძელქვების ღარით
გამოდიოდა მცხეთას მირონი.

ბამარჯვებული

ტკაცუნი გააქვთ თამარის დროშებს,
გამარჯვებული მოდის ღმერთქალი,
ოღნავაც არ ჰგავს
მტრის ახლოს მომშვებს,
ზეცა დანათის მისებრ ფერმკრთალი.

მამულის წინსვლას ადებს ხარისხებს,
ვინაც იგებდა ომებს დიდებთან
და საქართველოს დროშებს ჩალისფერს
გამარჯვეთა ნიშნად ჰკიდებდა.

მომავლის შიქრი

აღარ ყვავიან ყოჩივარდები
ლიახვის, ქსანის, თრუსოს ხევებში,
ჯერ კიდევ მტრულად მოგვივარდებით,
რადგან წართმევას ვეღარ შეეშვით.

ვერ შეგვაშინებთ თქვენი სიბევრით,
და ეს წაგლეჯაც არის დროებით,
მეც მომავლისთვის ადგილს ვიბეგებ,
თავისუფლების მოახლოებით.

ზღვის სურათი

ზღვა ცასთან ისე იყო შერწყმული,
თითქოს არც იყო რაიმე ზღვარი,
მე სილამაზე უნდა მერწყუნა
უმშვენიერეს მთითა და ბარით.

მთები გარს ერტყნენ ქალაქს მცველებად,
განცდა მავსებდა მშვიდი აურით,
ზღვა მოიწვედა ასაცრემლებლად
მარილის სუნით სავსე ზღვაურით.

მალა ტაძარში

ძლივს ამოვედი ამ სიმაღლეზე
და სათნოების ვპოვე ტაძარი,
ტაძარში ზეცად ლოცვას აღვლენდნენ,
დიდი იმედის წყარო რაც არი.

ტაძარი ნათელ სიმშვიდეს გვფენდა,
თითქოს რჩებოდა სურვილი გათვლის
და ფრესკებიდან სიუხვე ფერთა
ცისარტყელებად გვეფინა ნათლის.

მიმაცილებდნენ

ზეცას ვარდივით გულზე ებნია
მზე და
აფრქვევდა ოქროს ფურცლებად,
ამდენი წელი რაც მიძებნია
თითქოს ვხედავდი ფერშეუცვლელად.

უკან მომდგარი წლების კასკადით
უკან ვერაფრით ველარ ვიხევედი,
და განუჭვრეტელ დღეთა ნასკვამდის
მიმაცილებდნენ ძველი ციხენი.

შემოქმედის სამი ღრო

მადლი მადლია, სათნოება სათნოებაა, სიმდაბლე კი, ცასავით მაღალია. ძმონუგზარ, რაცა ვთქვი, შენი სახელის ხიბლია, შენი ეროვნულობის, შენი პოეზიის, შენი ვაჟკაცობის.

რჩეულო კაცო, შენ გააცოცხლე გურამ რჩეულიშვილი, იქუხა მეცხრე ტალღამ და მამულს უკვდავების სიმღერა დაუმკვიდრა.

მე მიყვარს შენი შემოქმედება და ისიც ვთქვათ, დასასრულის გაზიარება აწმყოს ალამაზებს, აწმყო მომავლის იმედია.

შენ, 80 წლის, სამ ღროში ცხოვრობ და უფალს ვთხოვ, კიდევ დიდხანს გამყოფოს ამ ცოდვილ საქართველოში.

ისევ აღარ

აღარ მზიბლავს,
აღარ მართობს,
აქ რომ ლურჯი ცა იყო
ისე უცებ გაქრა მარტი,
თითქოს ქარმა წაიღო.
აღარ მზიბლავს სიმწვანე და
მზის სხივებად შეკონვა,
ვინც სიცოცხლეს მიმწარებდა
მე მოყვასი მეგონა.
აღარ მჯერა სამყაროსი,
ვისთვის სულიც შევიძარი,
ყელს მიბმული ავგაროზი
თურმე იყო მეძავის.
აღარ მავსებს,
აღარ მითრევს,
ამ დღეების დინება
და დავდივარ ქვეყნად ვიდრე
მაღლა ღმერთმა ინება.
სიცხე ბინდთან იწყებს კლებას,
აღარ მსერავს ხმალივით
და ცხოვრებაც
ჩუმაღ ქრება
მოცხცახე ალივით.

შეხვედრება

უკვე განვიცდით ველარას,
 ცივათ შორეულ ვალსებს,
 გააგებულა ქვეყანა
 ადრე სიმღერით სავსე.
 ის ნათდებოდა სიკეთით,
 როგორც საყდარი შობას,
 ჩვენ კი ჯაშუშებს ვიკრებდით,
 რადგან არაფრის შნო გვაქვს.
 ვერ მოვუარეთ სამშობლოს
 სიძულვილით და მტრობით,
 უფალმა შვილებს აშოროს
 განცდა ამგვარი გრძნობის.
 ღმერთო, მამული განათდეს,
 გამთელდეს ყველა კუთხით,
 იქნება გაქრეს მანამდე
 ქვეყანას ძირს ვინც უთხრის.
 იქნება მორჩეს ქართველთა
 მრავალწლიანი ომი,
 არ იქნა,
 აღარ გათენდა
 წერით, კითხვით და შრომით.
 აღარ გვეღირსა მშვიდობით
 გაბრწყინებული დილა,
 ყველა, ჩვენ ვისაც ვინდობდით,
 ჩვენს დამიწებას ცდილა.
 სულ ორი მტერი გვიტევდა
 შინაური და გარე,
 ღმერთო,
 არგუნე დიდება
 ქართველთა ტურფა მხარეს.

7 იანვრის დილა

ქალაქი გავდა ნაომარს,
 დაცემული და მხდალი,
 ხედავდი არარაობას
 უკვე საკუთარ თვალით.

გამზირს – დაშლილს და
 გადამწვარს,
 აჩნდა სიცვივე დილის,
 საქართველოზე გადაწვა
 უბედურების ჩრდილი.
 ძმა ძმასაც აღარ ინდობდა
 ქუჩის ბრძოლაში შეყრილს,
 ბევრმა ველურმა ინდომა
 გაპარტახება ქვეყნის.
 ჩვენ კი ერთობის მაგიერ
 დავწრიტეთ ყველა არხი,
 ასე მოგვსპობს და აგვირევს
 მეზობლად მტერი ხალხი.
 ვისი განდევნა შეძელით,
 მოტყდა იმედის ტოტი,
 ნაცვლად სიმტკიცის შეძენის
 გადაგვარება მოდის.
 იარაღით და ბუშტებით
 განახლდა ქართლის წყლული,
 თითქოს აქ გასკდა ბუშტივით
 მთლად საქართველოს გული.

შენგვედრა ნიკო ფიროსმანთან

მონუსხულივით დიდხანს ვდგავარ მე შენს ტილოსთან,
 და მიხარია – ეს სად შეგხვდი ნიკო ფიროსმანს.
 ფერით, სიუხვით, წარმოდგენით თვალწინ მეზრდები,
 შუაცეცხლივით თბება შენით უცხო ღრეზდენი.
 ეს სიამაყე ჩემთვის მართლა ოქრო-ვერცხლია,
 სხვა სიამაყე ახლა არ მინდა,
 სულ არ შეცვლილხარ, ოდნავ ფერიც კი არ შეგცვლია,
 თუმც გრძელი გზებით მოდიოდი მაჩხაანიდან.
 ძლივს ცა გაგეხსნა, ცივმა თქეშმა გადაიკარა,
 ევროპა დგება გაოცებით უცხო ტილოსთან,
 სად აღარ მიდის ახლა უკვე გზა და ნიკალა,
 სად შეგეყარე ნიკო ფიროსმანს.

მამსტრო

შეხვედრა ჩვენსას ვერვინ დაესწრო,
 ისე კი მსურდა ვენახეთ ვინმეს,
 ეკლესიასთან შეგზვდით, მამსტრო,
 გარიდებული სუსხიან ყინვებს.
 მუსიკის ხმები მაღალ კათედრალს
 ირგვლივ ეფინა ოქროს ვარაყად,
 ვერც კი გავიგე როგორ გათენდა,
 მუსიკამ როგორ გამაამაყა.
 ვიცოდი მხოლოდ, რომ იყო ერთი
 – ქვეყნად დროისთვის ვისაც გაესწრო,
 ისევ დადექით კვარცხლბეკზე თქვენთვის
 და უკვდავებას შერჩით, მამსტრო.

ტრფობისგან შეშლილი

კარში ზამთარი ქალივით გოდებს,
 ტკივილი ხდება უფრო საჩინო,
 ისევ ვინსენებ კამილა კლოდელს,
 რომ მისი მსგავსი აღმოვაჩინო,
 მსურს ქარიც იმგვარ გრიალით ქროდეს,
 ტანზე ეხვიოს ღრუბელი ბაცი,
 რამ შეაყვარა კამილა კლოდელს
 როდენი, ბევრად უფროსი კაცი.
 სამი ნაბიჯი მაცილებს კბოდეს,
 სიკვდილი ფერად ნაბიჯებს ვერ შლის,
 დარდით ვინსენებ კამილა კლოდელს
 ტრფობის ერთგულს და
 ტრფობისგან შეშლილს.
 ნეტავი ქარიც იმგვარად ქროდეს,
 გავუძლებ ყველა წუხილს და გრიალს,
 სხვას ვნატრობ ისევ
 კამილა კლოდელს,
 როდესაც უკვე ხნიერი მქვია.
 გარბის ღრუბელი მთების ზოლიდან,
 დარდს დავემონე ღრუბლის ოდენებს,
 მორჩა,
 დამთავრდა,
 სხვა დრო მოვიდა,
 მიწაში სძინავთ შეშლილ კლოდელებს.

ვერაზე

ნიაზ დიასამიძის ხსოვნას

ბელინსკის ქუჩით ჩამორბის ქარი
და თითქოს ძველი სურნელი მოაქვს,
არაფერია ამ ქვეყნად მყარი,
ყველაფერს მხოლოდ თავისი დრო აქვს.
ჟამი კი ზვავის სისწრაფით მიქრის,
მარტო მიდიხარ,
არავის ერჩი,
ვით კაცობაზე მარადი ფიქრი
ქალაქს და ქუჩას სახელად შერჩი.
სულ მახსენდები სავსე სიკეთით
და იუმორით საოცრად ნაღვლით,
თავად შექმენი თუ გაიკეთე
ბევრის გულეში ის ოქროს ტახტი.
ფანტელებივით მხრებზე გეყარა
კაცობის ნიჭი,
რაც ცამდე აღის,
შენ აუჯანყდი მუხთალ ქვეყანას
და მოურჩენელ ტკივილით სვამდი.
უიმედობის კვლავ რეკავს ზარი,
ქვეყნად ბევრია და შენ კი არ ხარ,
მომელანდები დუქანში მდგარი,
დაილოცები და მერე
წახვალ...

სისხლი

დაჭრილს იმედი ვით აქვს მათარის,
იმედი გვაქვს და ისევ ის გვიხსნის,
საუკუნეებამონატარი
უძლიერესი ქართული სისხლი.
ისევ ის გვიხსნის,
ისევ გვიშველის,
არ ჩანაცრდება კერაც, ბუნარიც,
მზეა თუ ფერი მეფობს გიშერის,
იმედით გვაკვებებს სისხლი მდულარი.

ხერთვისთან

სიახლის ძებნის მარადი ნდომით
გადავადექით როდესაც ბეჭობს,
ჩანდა ხერთვისი – ბებერი ლომი
და ფეხქვეშ მთელი მიდამო ეგო.
ვხედავდით ღრუბლებს –
შეჯგუფულ კრავებს,
კედლებს დიდება ვწერათ სისხლით,
კოშკები ჰგავდნენ ღონიერ მკლავებს
ზეალმართულებს მტრისადმი რისხვით.

ისევ საშრომაღ

მიშვებულა სიტყვის სადავე
და მარწევს, როგორც
ქარი ალვის ხეს,
ეს სიდიადე და სისადავე
ხელიდან როგორ უნდა გამისხლტეს.
გული მწვერვალთა მზერით დათვრება,
ზეცა ღიმივით ელავს ბაგეზე,
ისევ საშრომაღ,
ისევ სათქმელად
ჩემი მამულის ბედი მაქეზებს.

მუხრანის ველზე

მუხრანის ველზე ვიარე,
აღარ შემყრია ყივჩაღი,
წარსული გახსნის იარებს,
ქალსაც ვეძებ და მივძახი.
მთვარე ჰორიზონტს ნაღვენთი
ვარსკვლავთა ჭაღით ჩაღდება,
თუ არ გამოჩნდა ქალღმერთი,
ისევ ვინ გაყივჩაღდება.

თბილისის ქუჩები

ტკივილებამდე ნაცნობს და ძვირფასს
დავევები ჩემი თბილისის ქუჩებს,
ძველი კედლების დუღაბს და კირქვას
მოსაფერებელ სახელებს ვურჩევ.
ასე მრავალ წელს მატარა ნეტავ,
ჩანდეს ზეცასთან მთაწმინდის ხედი
და დამეგობოდეს ჩურჩულად ხეთა
განუჭვრეტელი მომავლის ბედი.

„ლიტერატურული საქართველო“ №32, 11 სექტემბერი

ნუბზარ წერეთელი - 80

უმატეს ყოვლის

კლდეკარს ვერავინ ველარ მოუვლის,
ქედები თოვლის სისქით შელესეს,
მე დღემდე ვეძებ
და ვერ ვპოულობ,
ძებნა ჯიუტად მაინტერესებს.
ვეძებ უთუოს,
ვეძებ ასახსნელს,
ცრემლივით წყდება
ნისლი მომლაშო,
იმ მაღალ მთებთან უნდა დავსახლდე,
იქნებ შემიწყონ ხელი პოვნაში.
იქნება მივწვდე მიუწვდომელსაც,
მწვერვალს მივაგნო ამოჩემბულს,
თუმცა სავალი მივიწროვდება –
მაინც დავეძებ
ბილიკს ჩემუელს.
მაინც ახლოს ვარ,
მაინც ახლოს ვარ,
უკვე ახლოა იმედი პოვნის,
მხოლოდ მიღწევა,
არა დამნობა,
უპირველეს და უმეტეს ყოვლის.

ბანძი

ექვთიმე თაყაიშვილს

ძნელი ყოფილა საყვარელი მამულის სევდა
და დაცელება მასთან ღრობით არა მცირედით,
თქვენ ალბათ ცრემლებს თვალებიდან ვერ იცილებდით,
მამულზე ფიქრი ტკივილივით ყოველთვის გღევდათ.
როცა ხელავდით უცხო ქვეყნის მბრწყინავ ქალაქებს,
მაინც გებურათ განდევნილი ბერის სამოსი.
სამსალას ასეთს, მამულისთვის ვინღა გამოცლის,
ან სიყვარულით ასე ვინღა ილაპარაკებს.
იქეცით მცველად გაუხუნარ მისი ღიღების,
სულის მღვიმეში მხოლოდ ქართულ ხატებს კიდებდით,
ასეთ სიყვარულს სხვაზე უკეთ მამული იგებს,
განძით გაავსეთ საქართველოს წმინდა ტაძარი,
შემატებულმა დასაფიცარ წმინდანთა რიგებს,
მისი ღიღება სამუდამო გზისკენ დაძარით.

მღვთმარეობა

სიცხემ იძძლავრა,
მთებზე უკვე დადნა ივლისი,
მწვანე ფერდობებს გადაეკრა ყვითელი ფერი,
მორჩა სეზონი ტკივილებით სავსე ღვინის სმის.
არეულობა დაწყებულია ერის და ბერის.
ირგვლივ ყოველი ღღებებით კარგავს ინტერესს.
როგორც სულ მალე ეს ზაფხულიც დაკარგავს ფერებს,
მტერი მომდგარა კართან ახლოს,
გზებსაც გვიმტვერებს,
რომ ურდოები წარღვნასავით დაგვეცენ მერე.
სახნავს და სათესს ის გვიოხრებს, ვინც ღღესაც რუსობს,
საკუთარს გვართმევს,
სიბევრითაც ავად თვალთმაქცობს,
ღღისით და მზისით გვედავება კოდორს თუ თრუსოს,
ო, რამდენს უძლებ ხალხო მცირევ,
ხალხო მამაცო.
თითქმის არასდროს არ გვეოლია ქვეყნად პატრონი,
თითქმის არასდროს არ გვეოლია ქვეყნად დამხმარე,

მტერთან მარტონი მოტყუებით ხშირად დაგვტოვეს
და მოლალატე ტოტლებენი დღესაც ხარხარებს.
ერეკლე კვლავაც შეატოვეს ველურთა ურდოს,
ისე უნდოდათ ქართველების ერთად გაჟლეტა,
ვამათ, ვინაც დღემდე დარჩა მხეცი და უნდო,
სხვისი სიცოცხლის ვისაც ახლაც ძალუმს დაშრეტა.
უნდა გავუძლოთ,
თუმცა არასად მოჩანს ერთობა,
უნდა შევერთდეთ,
საქართველო არის მთავარი,
საშიშრად მოჩანს საუკუნის ცივი ფერდობი
და უფსკრულისკენ მისრიალებს ბევრი სავალი.

მემკვიდრეობა

აღბათ ზურაბის, ან ქაიხოსროს
შენ სისხლო ჩემო, იყავ ნაწილი,
და მიტომ ვცდილობ,
არ გაიყოს რა
მემკვიდრეობად შემონაწირი.
და მიტომ ვცდილობ,
სული მეომრის
არ დაემსგავსოს ფეხქვეშ გათელილს,
რადგან სიმართლით, შრომით, მხნეობით,
მუდამ ცხოვრობდა ქვეყნად ქართველი.
საუკუნეთა ბნელი სიღრმიდან
გვადევს ქართული სისხლის ჭაპანი,
რითიც არასდროს ქედს არ იხრიდა
ხმალშემართული მამა-პაპანი.
იმ სისხლმა ბევრი მტერი ალაგმა,
რომ დამჩნევია წითლად აყალოს,
ღმერთმა არა ქნას,
ღმერთმა არა ქნას,
ის სისხლი რამემ გადაავაროს.

მაღალი კაცი

ქუჩაში მიდის მაღალი კაცი,
 ზეციდან ესმის ხმები გალობის,
 მთიდან მოიწევს საღამო ბაცი,
 მდინარესავით,
 ქუჩით ბარნოვის.
 ქუჩაში მიდის მაღალი კაცი
 და მხრებით მიაქვს ეპოქა ვრცელი,
 ვერვინ ვერაფერს დააკლებს აწი
 თუ არ შემართა განგებამ ცელი.
 ქუჩაში მიდის მაღალი კაცი,
 ღიმილს არ აკლებს
 დიდს თუ პატარებს,
 და წლებს, სპილენძის თასივით დაცლილს,
 თილისმასავით უბით ატარებს.
 თან სიყვარულის მიაქვს უსტარი.
 თოვს და ეყრება ბექობს მარილი,
 ის კი კვლავ უხმობს შოთა რუსთაველს
 უერთგულესი მეგობარივით.
 თავს კაცი მხოლოდ საღმისთვის დახრის,
 მიდის გულების დასამშვიდებლად,
 და სიყვარულით ჩურჩულებს ხალხი
 ეს ხომ ირაკლი აბაშიძეა.

ის მოხდა ერთხელ

ხალხი ივლისის ნაკადივით როცა შეთხელდა,
 ბავშვის ფრანივით ირწეოდა ბედის სასწორი,
 და ყველაფერში წინამძღოლმა
 მაშინ,
 ერთხელაც,
 ვერაფრით სიკვდილს,
 ბორბლებზე მდგარს,
 ვერ გაასწარი.
 წამოგეწია,
 ღმერთკაცს უღვთოდ გადავიარა,
 უამი დიდების კი ვერ მოსპო მოგებ-წაგებით,
 და ყველამ ერთხმად, საყვარლიან-საძაგლიანა,

შენ დაგიტირა უღმობელი ამბის გაგებით.
 საღებავით ჩანდა სისხლი ფერთა გამაში,
 უკვე ქცეული უსაშინლეს თვალის სეირად,
 და დიდმა ჟორა შავგულიძემ მხრების თამაშით
 მარჯანიშვილზე უკვე კელარ ჩაისეირნა.

იგი –

საერთო სიყვარული დიდის, პატარის,
 თითქოს სიმაღლის მისალწვევი იყო ნიშანი,
 მოხდენილ სახით თან დაჰქონდა

ძალა გატანის,

იმ მომავალი დიდი გზების დალაშქვრისანი,
 გამორჩეული ელვარებით ქართული გენის,
 ჩანდა ამაყად წარმომჩენი ქართულ თეატრის,
 მისით ამაღლდა ხელოვნების უკვდავი ბჭენი.

ის იყო კაცი,

ვისაც ქვეყნად ვერვის შეადრი.

მასთან ბავშვივით თვით სიკვდილიც

კი უნდა შერცხვეს,

ვინც დიდი კაცი შეუერთა წინამორბედებს,

და ყველაფერში წინამძღოლი –

ეს მოხდა ერთხელ,

ვერ გადაურჩა ამხედრებულ სიკვდილს ბორბლებზე.

ბურამ რჩეულიშვილის ქუჩაზე

მოვდივარ ისე, ვით მოდიან საკუთარ სახლში
 შენი სახელის მოზიარე ქუჩაზე, გურამ,
 ამ სიმაღლეზე მოგონება ტკივილებს აშლის
 და კადრებივით თვალწინ მიშლის ასობით სურათს.

ჩვენი ქალაქი დაბლა კვამლში ჩაფლული ცურავს,
 შენს ქუჩაზე კი სასაფლაო მახსენებს შვებას,
 წყვდიადს შერთული, შენ შორსა ხარ აქედან, გურამ,
 მაგრამ სიცოცხლე ბობოქარი არასდროს კვდება.

თბილისის ქედებს დანესტილი ჯანდები ბურავს,
 ქალაქი მოჩანს ნაღვლიანი და მოწყენილი,
 აქ არასოდეს დამთავრდება, გვეროდეს, გურამ,
 ვნების სიმძაფრე ალავერდში წამოწყებული.

დრო მიჯირითობს, დედამიწა ბრუნავს და ბრუნავს,
და საქართველო ძალას იკრებს მარად ნეტარი,
სიტყვით, სახელით, მამულს მხარში უდგანარ, გურამ,
ქართულ მიწაზე ისევ მიქრის შენი მხედარი.

ოქტომბრის საღამო

დგება საღამო, ქარი ოქტომბრის თავზე დამაყრის
ფოთლებს სიცივედ
და მზის სხივივით შემოვარდნილი, ძარღვებს დაუვლის
შენი სიცილი,
მომენატრები, როგორც ყოველთვის, თითქოს მიცქერი
შორი კადრიდან,
ცხოვრებას ჯერაც არ ვუშინდები, თუმც ვერ ვეწევი იმ
წლებს ადრინდელს.
კანონი ისევ რჩება კანონად, დაწერილიც და
დაუწერელიც,
უკვე წვეთ-წვეთად მავსებს ტკივილი ბედის, ასაკის
და უმწეობის.
თან სინამდვილე მაწევს ლოდივით, დაჩეხილი და
გამოფატრული,
მთათა მხედრობის სამყაროშიაც შენს დაუვიწყარ
სითბოს ვნატრულობ.
ცხრა დავითვალე ირგვლივ მწვერვალი და სანთლებივით
ანთია ცხრავე,
ეჯახებიან ქარაშოტები, თან თოვლიანი წვიმები ხრავენ.
მათი წაქცევა არვის უხილავს, ჩვენ კი ვიმტვრევით
ლერწმის ღერივით,
ცოტალა გვრჩება ამ ქვეყანაზე სასიყვარულო და
სამღერალი.
სწორედ ის ძალა სიყვარულია, რაც ეჭიდება ამაოებას,
მაღალი მთებით ფიქრი და დარდი მოჭქრის ქარიან
საღამოებად.
საღამოებში მწარედ მაკლია შენი ხატება შეუსადარი
და ისევ მათობს ის სიყვარული, რაც ამ დამქანცავ
გზებზე ვატარე.

სად არი

ვეფხვი რომ შემოეყარა,
არც მოყმე დახვდა ჯაბანი,
ირგვლივ ტოტები ეყარა,
მათი სისხლისგან ნაბანი.

დღეს დადის ბევრი მკვეხარა,
კვლავაც ყვარყვარეს სადარი,
ვეფხვი რომ შემოეყაროს,
ისეთი მოყმე სად არი.

იალბუზი

მძიმედ ცილდება
ჯანლი ქედებს, ღამეგანათევს,
თითქოს სცენაზე გამოდიან ლურჯი ქედები,
გახსნილი ციდან
იალბუზი გადმონათებს
სავსე სიმალლით და იმედებით.

დღე არის წყნარი,
მზე დაჰნათის პატარა ქალაქს,
ქარი ატოკებს მტირალა ძეწნებს,
გინდა ეძებო,
ულეველი იპოვო ძალა,
რომ შენც ამნაირ სიმალლეს შეწვდე.

ბაზემი „ქართული სიტყვა“ №36, 9-15 სექტემბერი

2014 წელს ცალკე წიგნად გამოიცა ნუგზარ წერეთლის პოეტური კრებული საერთო სათაურით “მწუხრის ჟამი”. კრებულში წარმოდგენილია ათი ლირიკული პოემა, ან უფრო ზუსტად, ათი ვრცელი ლექსი. ეს კრებული განსაკუთრებით პროზა ლექსებად, რაც ცნობილი ციკლის ლექსები პროზად შემოქმედებითი დაპირისპირებაა და დიდ ინტერესს იწვევს. ბუნებრივია, ავტორმა ახალი წიგნი აჩუქა დიდ ქართველ პოეტს, რუსთაველის პრემიის ლაურეატს ჯანსუღ ჩარკვიანს. ასევე ბუნებრივია, რომ საქართველოს სახალხო პოეტმა წიგნი წაიკითხა, რადგან იგი ორივე ცნობილი ცხრა რიცხვის მოვლენების თვითმხილველიცაა, მონაწილეც და განმცდელიც. სწორედ ამიტომ ჯანსუღ ჩარკვიანს ალბათ, გულში განსაკუთრებით მოხვდა ვრცელი ლექსი “ორი ცხრა რიცხვი”. ამ აზრს ადასტურებს ის გარემოება, რომ მეგობარი პოეტ ნუგზარ წერეთლისადმი მიძღვნილ ღრმაშინაარსიან ლექსს ეწოდება “ორი ცხრა რიცხვი”.

ჩვენი ჟურნალის მკითხველებს ვთავაზობთ სახელგანთქმული ქართველი პოეტის ჯანსუღ ჩარკვიანის ლექსს:

ორი ცხრა რიცხვი

ნუგზარ წერეთელს

ღმერთი მიიღებს, რა თქმა უნდა,
გზავნილს უღირსად,
შენს კაცობაში არ არსებობს
ჟამი მწუხრისა.
არ ვიცი, შენი სიყვარული
რად მომერია,
აქეთ შენა ხარ, იქით კიდევ,
შარლ ბოდლერია.
ჩვენს გულში ისევ, დიას, ისევ
სუნთქავს მესია,
მიხარის, გვჯერა, საქართველო
უმთავრესია.
ისე, ვით შავ ზღვას სამუდამოდ
შვენიის ნაპირი,
ორი ცხრა რიცხვი –
მარტისა და ცივი აპრილის.
დაღამდა, მაგრამ ისიცა ვთქვათ,
აღარ გათენდა,
იყო და მარად იარსებებს
ზიზლი ქართველთა.

ჯანსუღ ჩარკვიანი

საქართველოს მწერალთა კავშირი

აკაკი წერეთლის პრემია

მიენიჭა

ნუგზარ წერეთელს

ერთიჯერ და მალაღობრთესიული
შემოქმედებითი საქმიანობისთვის
დაბადების 80 წლისთავთან დაკავშირებით

საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე

რეზა ბიჭვინაძე

2015

დილაგზვიდობისა, ბატონო ნოე!

ყველაფერი დაიწყო იქიდან, როდესაც კერძო სასაფლაოს ახალგაზრდა მოხელემ რაღაც ქალაქი მისცა და უთხრა:

– აი, ამ თანხას გადაიხდით ბანკში.

გამოართვა. ანგარიშის ნომერი იყო, რომელზეც უნდა ჩარიცხულიყო ფული, ლალიტამ დიდი ხნის მანძილზე რომ აგროვა. დახვდა თუ არა ფურცელს, მიხვდა, თითქოსდა უწყინარი ოპერაციით მარტო მიწას კი არ ყიდულობდა, არამედ ხელშეკრულებას დებდა სამუდამო სამყოფლის უცნობ გამრიგესთან, უსიტყვო, მტკიცე შეთანხმებას, რომლის მიხედვითაც ვერ იტყვოდი, რომ ადამიანის სიცოცხლე მხოლოდ ლოტოსის ფოთლიდან გადმოვარდნილი უზარმაზარი წვეთია და ერთი უწყვეტი სევდიანი ამბავი თავისი დასაწყისითა და დასასრულით.

ის კი, სასაფლაოს მეპატრონე, სახელად ნოე, ჩუმად იჯდა ლამაზ საწერ მაგიდასთან ითახის კუთხეში. ხელები ერთმანეთზე დაეწყო, თავი ისე აეწია, გეგონებოდა, მხედრული სალმისთვის გამზადებულიყო. დარბაისლური იერი ჰქონდა. თითქოს ყურებით კი არა, ცისფერი, ოდნავ შემუშპებული მშვიდი თვალებით ისმენდა ლალიტასა და მოხელის დიალოგს.

– დღესვე ჩავრიცხავ, – თქვა ლალიტამ.

– თქვენი ნებაა, – გულგრილად უპასუხა მოხელემ.

მისმა ნათქვამმა მჭახე სიმართლედ გადაუარა სასაფლაოს ნახევრად ბნელ ოფისს და ლალიტას გარკვევით აუხსნა, რომ აქ ის ადგილი არ გახლდათ, სადაც თანაგრძნობას უნდა ელოდო. აქაურობა ყოველგვარ რომანტიზმს მოკლებულ უიმედო ნავსაყუდლად ქცეულიყო, ანუ სხვაგვარად რომ ვთქვათ, სიცოცხლის სიხარულთა ლოგიკურ დასასრულად.

წამიერად, ადამიანური სისუსტე ეწვია, მაგრამ თავი ხელში აიყვანა, უსიტყვოდ გამოეთხოვა ოფისში მყოფთ, სახის გაურკვეველი გრიმისის მოშველიებით.

არ იცოდა, სწორად მოიქცა თუ არა, მეუღლე რომ არ წამოიყვანა თან.

ზაფხულის პაპანაქება დღეები იდგა და გაუფრთხილდა ნაოპერაციებს. ქალს საკუთარ თავზე აელო უსიამოვნო მანიპულაციები.

ცოლ-ქმარს მემკვიდრე არ ჰყავდა, ამიტომ საჭიროდ ჩათვალეს, ყველაფრის თადარიგი წინასწარ დაეჭირათ, რათა არ ემტვრიათ თავი იმაზე, რაც ისედაც გარდაუვალია, და დარჩენილი ცხოვრება მშვიდად გაეტარებინათ.

ფული რომ გადარიცხა და შინ ბრუნდებოდა, ცდილობდა, ამ ამბავზე არ ეფიქრა. როგორმე, შეძლებისამებრ, მსუბუქად უნდა შეეხედა, ვითომ განსაკუთრებული არც არაფერი ხდებოდა. მაგრამ ფიქრი მაინც თავისით მოდიოდა გარეუბნის ახალი სასაფლაოს შესახებ, ფაქტიურად, მეზობელი სოფლის ძველი სასაფლაოს გაგრძელებად რომ მოიაზრებოდა. იგი კომერციული გახლდათ. ამიტომაც ადამიანის სიცოცხლეშივე იძლეოდა ადგილის შექმნის საშუალებას, რაც უმემკვიდრე-დ დარჩენილთა კატეგორიისთვის პირდაპირ მისწრება იყო.

მაგრამ ქვეცნობიერის მგრძნობიარე ნაწილს ფარული სევდა მაინც ეპარებოდა, უსუსური მძვინვარების მსგავსი, რის აღიარებასაც ჯიუტად გაურბიხარ. ოღონდ კი გულამდე არ მიუშვა, ოღონდ კი მოიცვილო... ლალიტა ცდილობდა განწმენდილიყო შავი ენერჯისგან, იმ წამლეკავი ძალისგან, მეცნიერთა დასკვნებით, სამყაროს მთელი ენერჯის სამ მეოთხედს რომ შეადგენს. იგი გამჭოლ აღწევს სულსა და სხეულში, მყისიერად გაივლის, შემდეგ

ფართოვდება და ასე მრავლდება.

მშვიდი ადამიანის როლის მორგება იოლი როდია, მეტადრე, როდესაც სულაც არ ხარ ასეთი. ლალიტა მუდამ მძაფრად განიცდიდა ყოველ წვრილმან მოვლენას. მაგალითად, დღემდე ყურებში ედგა ფორტეპიანოს პედაგოგის ათეული წლების წინანდელი მკაცრი შეგონება: იგრძენი! იგრძენი ბგერა!

მან კი მაშინ, უმწიფარმა შეგირდმა, არ იცოდა, რა ელონა, როგორ ეგრძნო ბგერა.

დრო გავიდა. ახლა ლალიტა მწერალია. ამიტომ ცდილობს, გვერდიდან შეხედოს მოვლენებს, როგორც მოთხრობის წერისას. ადვილად შეუძლია, მისივე შექმნილ პერსონაჟთან გაიგივოს თავი, მასზე გადაამისამართოს ქმედებები, გადასცეს საკუთარი განცდები, თანაც ბუნებრივად, ზედმეტი ძალდატანების გარეშე.

როცა ავტორი ხარ, ბევრი რამ ხელგეწიფება. მენტალობისთვის არაფერია დაუძლეველი. წარმოსახვით სამყაროს, საჭიროებისამებრ, შეუძლია მოვლენათა ნებისმიერი გადალაგება. მით უმეტეს, როდესაც თვით ავტორი ყიდულობს მიწის ორადგილიან ნაგლეჯს გარეუბნის სასაფლაოზე დედაქალაქიდან მთიულეთისკენ მიმავალი გზის დასაწყისში მდებარე მაღალ გორაზე.

სასაფლაოს ქუჩის მხრიდან რკინის მესერი აკრავს. ჭიშკარში შეხვალ თუ არა, იქვე გეგებება ოთხადგილიანი საფლავი, ჯერ ისევ მშენებარე, მაგრამ ერთი თვალის შევლებითაც რომ შეამჩნევ, განსაკუთრებული ზრუნვისა და პატივის ობიექტი გამხდარა. იგი

სასაფლაოს მეპატრონეს – ბატონ ნოეს ეკუთვნის. საფლავს მაღალი თავი აქვს. შუაში მარმარილო ისეა გამზადებული, ჩანს, ადამიანის მთელი ტანით გამო-სასახავად ჩაუფიქრებიათ. ამის შემდეგ კარგა დიდი ტერიტორია ცარიელია. ლალიტა მოგვიანებით გაიგებს, რომ ეს ტერიტორია შემონახულია საყდრისთვის, რომელიც უთუოდ გახდება აქაურობის მშენება და გვირგვინი. ჯერ კი რაღაც სამეურნეო მონაკვეთის შთაბეჭდილებას ტოვებს. აქეთ-იქით მიმოდიან ბატები. ქათმები და, ასე გასინჯეთ, ინდაურიც.

შინაური ფრინველების ხილვამ პირველად გააოცა ლალიტა. სულ არ შეეფერებოდა აქაურობას. იქამდე ეხამუშებოდა, ვიდრე მათ რეალურ დანიშნულებას გაიგებდა. თურმე, ნუ იტყვი და, მომრავლებულ ქვეწარმავლებთან ბრძოლის იარაღად იყენებდნენ.

ჰაერი აქ სუფთაზე სუფთაა, ავტომანქანების ბინძური გამონაბოლქვისგან თავისუფალი. არ ისმის სირენების ცოფიანი კივილი, ავონიაში მყოფი ქალაქის ოხვრა და ვიშვიში. მარჯვენა მხარეს სოფლის ტყის ხასხასა საფარველი ჩანს, პირდაპირ, ძველად ნაშენი მრავალსართულიანი კორპუსების უსახური ხედების იქით, – ქალაქის შორეული ფრაგმენტები. მარცხნივ, ერთმანეთის ახლოს, ჩავარდნილ ალაგას, კამკამებს ორი პატარა ბუნებრივი ტბა – კოლოების ბუდედ წოდებული. მართალია, სასაფლაოზე ხეები იშვიათობაა, უფრო სწორად, არ არის, თუ სათვალავში არ მივიღებთ მოკრძალებით მდგარ თითო-ოროლა ძეწნას.

სამაგიეროდ, ზოგიერთ ჭირისუფალს უპოვნია გამოსავალი – ხელოვნური საჩრდილობლები გაუმართავს მუქი ორგუმუშის ფანჩატურთა სახით. თუმცა, გარდაცვლილთათვის ამას არანაირი მნიშვნელობა არა აქვს.

აქ მიწაც როდი ჰგავს მიწას, გამომწვარია, გამონაცრული. მაგრამ მიცვალებულთა მზრუნველი პატრონები ამ ხარვეზსაც ასწორებენ. მანქანებით ეზიდებიან სადღაც-სადღაც მოჭრილ მიწის ვარგის ფენებს.

ხოლო ლალიტა ირგვლივ კი არა, უფრო საკუთარ თავში იცქირება, სადღაც გონებით ხედავს ერთსა და იმავეს – ადამიანის ორ თვალს, ორ სხივმფენ საოცრებას. იესოს თვალებია იგი, რომელიც ეუბნება: ნუ გეშინია! და ქალს მართლაც არ ეკარება შიში, ადვილად თოკავს არაფრისმომცემ ემოციებს. ცივ გონებას მინდობილი, თავისი სასურველი გმირის უდრეკი ხასიათის თვისებებს იძენს. გულდასმით აგრძელებს ზარმაცი მუშის მიერ ნახევარგზაზე მიტოვებული საფლავის კედელთა საძირკვლის ამოსუფთავებას.

აცხუნებს მზე, რომელსაც არ ებუება საკუთარ პერსონაჟთან იდენტიფიცირებული, უცნაურ რეალობასა და წარმოსახვებს შორის მყოფი, ზოგადი შტრიხებით ცდილობს, ტრაგიზმში კომიკურობის მარცვალი შეიტანოს. აჰა, შენიშნა, რომ მისკენ ჯოხზე ცალი ხელით დაყრდნობილი ნოე მოემართება, აქაურობის ბატონ-პატრონი. ნელა, მაგრამ მაინც ენერგიულად მოიწევს ზომიერი ნაბიჯებით. თავზე ფარფლებაკეცილი ჭილის სომბრერო ახურ-

ავს. სწრაფად ფარავს ალბათ მრავალ-ჯერ გავლილ მანძილს. მოდის და უსიტყვოდ ჯდება მომიჯნავე საფლავის მუქი კურსების ქვით კონტად მოპირკეთებულ დაბალ კედელზე. ზის ასე მღუმარედ, თვალს ადევნებს, თუ ქალი როგორ ცდილობს საძირკვლის ჩაღრმავებას, რათა ფუნდამენტი საიმედო გამოვიდეს.

ლალიტას სიბეჯითე მალე თვით დინჯ ნოესაც აკარგვინებს მოთმინებას. ამიტომაც, რომ ურჩევს თუ უბრძანებს: კარგი, კარგი, ნუ წვალობთ, საკმარისია, არ უნდა მეტი!

ლალიტა, რასაკვირველია, ყურად არ იღებს მის სიტყვებს.

– არაა საკმარისი, სიმაღლე ყველგან ერთნაირი უნდა იყოს. მიფუჩეჩებულია. აი, ასეთია საჭირო, – ერთ ადვილს უთითებს ნიჩბით, – ამის მიხედვით უნდა გასწორდეს.

ნოეს ეღიბება. ნოეს რა ენაღვლებო, ფიქრობს ქალი. და თითქოს ამის პასუხად, მეპატრონე ისევ იმპერატიულად ამბობს:

– რა, სასახლეს ხომ არ აშენებთ!

მამინ ლალიტა, რომელმაც მთელი ცხოვრება ისე გაიარა, რომ მხოლოდ საკუთარი ძალებით უმკლავდებოდა ყოველგვარ სიძნელეს – დამხმარესა და ქომავლის გარეშე, რაც იყო, სულ თავად იყო და არც ნანობდა ამის გამო, ჯიუტი დაჯერებულობით უხსნის:

– დიან, სასახლეს ვაშენებ, ჩემო ბატონო!

კიდევ მეტი გატაცებით ეძლევა საქმეს. იფიქრებს, სიამოვნებასაც კი განიცდის მიწის ჩორკნით. ასეთი იყო

მისი ბუნება – რასაც ხელს მოჰკიდებდა, გულიანად აკეთებდა. ჰოდა, ახლა საკუთარი მარადიული სამყოფლის მოწესრიგებაში საქმისთვის ვითომ რად უნდა დაეკლო ცდა. ჯერ ერთი, ამის ვალდებულებას გრძნობდა, და ესეც არ იყოს, თითქოს თავისებურად ცდილობდა სიკვდილთან მორიგებას, ზავს ღებდა დაუძლეველთან, რაც ამავდროულად ნიშნავდა ფარულ პროტესტსაც, რომ არ ეპუებოდა მას, ვის წინაშეც ძრწოდა ბევრი გულგვამი ძლიერთა ამა ქვეყნისა. ფარული თამაში თუ ბრძოლა წამოეწყო მის ყოვლად გარდაუვალობის შეურყეველი კანონის წინააღმდეგ, რითაც ოდნავ იიოლებდა მდგომარეობას.

ნუ გეშინიაო, ამხნევებდა ის საოცარი თვალები.

ამას ვერასოდეს ვერავინ გაიგებდა. მხოლოდ მეუღლეს გამოუტყდებოდა, ნამდვილ საიდუმლოს ჩვეულებრივ უამბობდა, როგორც ყოველთვის. მას, ერთადერთს, შეეძლო დაეჯერებინა ქალის ნაამბობი, წმინდაწყლის ჭეშმარიტებად მიეღო.

მუშაობს და თავისას ფიქრობს ლალიტა. ფიქრია მისთვის ნოეს დაჟინებული მზერისგან გასაქცევი. იხსენებს გურამ რჩეულიშვილის მამის ნათქვამს ზედმეტად მოლაყბეთა მისამართით – სადაც გურამია, იქაა პანთეონიო. აი, ისმინონ ბრძენი მამის ბრძნული აზრი, რომელმაც ზედმიწევნით კარგად იცის შვილის ფასი. დიან, ასეა. სადაც ნამდვილი ძწერალი განისვენებს, ისაა პანთეონი. აბა, ვინმემ გვითხრას უფრო ზუსტად, უფრო დამ-

აჯერებლად. მამამ არ დაუშვა ღირსეულად დაღუპული ჭაბუკი შვილის – კარგი ბიჭისა და კარგი მწერლის ძვირფასი ძვლების აქეთ-იქით ტარება. მოკრძალებულ, სამოქალაქო სასაფლაოს დაუტოვა იგი ოჯახურ სამარხში, რადგან ღირსება თვითკმარია და შეუვალი, ჭეშმარიტი შემოქმედი კი უნიკალური ინდივიდი. იგი მართლაც სიცოცხლეშიც და სიკვდილშიც. ადამიანი არ უნდა იქცეს ტოტემად. ადამიანი ადამიანად უნდა დარჩეს.

ფიქრი აშინაურებს აქაურობასთან. უფრო ახლობელი ხდება ეს ცა, ეს მიწა, ცხელი, სულის შემხუთავი ნიავი, ქვის მთელელთა სამუშაო იარაღთა ზუზუნ-ზრიალი.

– რამდენი წლისა ხართ? – უცებ იკითხა ნოემ.

– სამოცდაათის, უპასუხა ლალიტამ.

– მე უკვე ოთხმოცს გადავაბიჯე, – დამნაშავესავით თქვა ნოემ.

– არ გეტყობათ, – ქათინაური არ დაიშურა ქალმა, – ჩანს, სწორად იცხოვრეთ.

– ჰო, რა ვიცი...

ქალი ისევ საძირკვლის დათვალიერებას მოჰყვა. ისევ აწუხებდა უგულოდ ნაჯიჯგნი უსწორმასწორო ფსკერი. სიღრმეს ცოტა კიდევ უნდა ამოღებო, ჩაილაპარაკა ხმამაღლა, უროკი ნოეს გასაგონად. ამ სამუშაოსთვის კარგად ჰქონდა გადახდილი, ამიტომ აცხადებდა პრეტენზიას, ხარისხს ითხოვდა. მერე ის იყო წელში გასწორდა, დააპირა, კიდევ რაღაც დაემატებინა მოთხოვნისთვის, რომ ყურს ნოეს დამტ-

კბარი ხმა მისწვდა:

– ახალგაზრდობაში ლამაზი იქნებოდი, – თითქმის უადგილოდ თქვა კაცმა.

შეცბა, ცოტა არ იყოს. არ ელოდა ლალიტა საუბრის ასეთ მობრუნებას. შეხედა სასაფლაოს მეპატრონეს. მერე თვალები დახარა და არადროული თემის დასრულების მიზნით, მოკლედ მოუჭრა:

– არა მიშავდა.

ისე კი, რაც მართალია, მართალია, ენის წვერზე მაინც მოადგა ანცი სიტყვები – ჩემს ქმარს ახლაც მოვწონვარო. მაგრამ არაფერი უთქვამს.

დიდ ისტორიულ დღეს შედგა ეს მიწიერი უმნიშვნელო საუბარი, – ზუსტად 2015 წლის 14 ივლისს, როდესაც “NASA”-ს მიერ ცხრა წლის წინათ გაშვებულმა პლანეტათამორისო სადგურმა “New Horizons”-მა, რომელსაც თან კლაიდ ტომბოს – პლუტონის აღმომჩენი ამერიკელი ასტრონომის ფერფლი მიჰქონდა, კოსმოსში დაფარა ხუთი მილიარდი კილომეტრი და ვუჯა პლანეტად წოდებულ პლუტონს ჩაუქროლა მაქსიმალური სიახლოვით (12,5 ათასი კილომეტრის მანძილზე), გრინვიჩის მიხედვით 11.50 წუთზე, 14 კილომეტრი წამის სიჩქარით.

– დაჯექით, დაისვენეთ, – თავის გვერდზე ხელით მიუთითა ქალს ნოემ, – გააკეთებენ, ნუ განიცდით, როგორც თქვენ გსურთ, ისე გააკეთებენ.

ქალიც დაჰყვა მის რჩევას, შეეშვა

სადირკველს, მივიდა და გვერდით მიუჯდა მეპატრონეს.

ერთხანს მდუმარედ ისხდნენ, თითქოს არაფერი ჰქონდათ სათქმელი. ორივე ცალ-ცალკე ფიქრობდა თავისას, დიდი ალბათობით, ყოფნა-არყოფნაზე, რასაც სიტყვები არ სჭირდებოდა. მერე ნოემ დაიწყო:

– მამაცი ქალი ხართ თქვენ. პატივისცემას იმსახურებთ.

ლალიტა გაოცდა. ვერ მიხვდა, რაში გამოიხატებოდა მისი სიმამაცე. ასეთად სულაც არ მიიჩნევდა თავს, ვერ წარმოედგინა, რითი შეძლო მსგავსი შთაბეჭდილების მოხდენა, მაგრამ ისევ დუმილი არჩია. იქნებ თავად ნოეს დაეკონკრეტებინა, რა ჰქონდა მხედველობაში. ამიტომ თვალმოუცილებლად, მოთმინებით დაელოდა, თუ კიდევ რას იტყოდა კაცი. მანაც არ დააყოვნა:

– მიკვირს, როგორ გაბედეთ, რანაირად გადაწყვიტეთ ამის გაკეთება, – საფლავზე ანიშნა.

გაელიმა ლალიტას, მოკლედ მიუგო, რაც გარდაუვალია, იმას ყველა უნდა დაემორჩილდეთო.

– მე კი დიდხანს ვყოყმანობდი. მეუბნებოდნენ, ამხელა ტერიტორია გაქვს, შენთვისაც გაიკეთე რამეო. კარგა ხანს ვიფიქრე. უნდა გამოგიტყდეთ, მეშინოდა.

მ ე შ ი ნ ო დ ა ო. აბა, ამაზე გასაგებად რისი თქმა შეიძლებოდა? მაგრამ გულწრფელობის ხარისხი მოსალოდნელობის სიმძაფრეს ვერ ცვლის. ბევრჯერ მოისმენ – რაც მეტად მდიდარია ადამიანი, მით მეტად უჭირს სიკვდილთან შეგუება.

არავინ იცის, ეს რამდენად შეესაბამება სიმართლეს, მაგრამ ბოლო ხანებში, ქვეყნის ტრივიალური ყოფის სიღუხჭირეში ჩავარდნილთაგან ბევრისგან მოისმენ – ნეტა მოვკვდე, დავისვენებო. ავიწყდებათ, რომ შეკვეთილი სიკვდილი მკვლელთა პრეროგატივაა. საკუთარ სიკვდილს შენს ნებაზე ვერ მოიხმობ. იგი არსთა გამრიგეს ფუნქციაა, ამიტომ მასვე უნდა დაუტოვო. ცოცხალმა სიცოცხლეზე უნდა იფიქრო. სიცოცხლე არანაკლებ საშიშია. და თუ საქმე შიშზე მიდგა, იქნებ ჯობდეს, სიცოცხლეს ვუფრთხილდეთ, დაუსრულებლად რომ გვიმზადებს განსაცდელს.

ნოე კი ხუმრობის გუნებაზე დგება. ნოემ შიში გადალახა.

– ჩვენ აქ ერთად ვიცხოვრებთ. სამუდამო მეზობლები გავხდებით, – ამბობს იგი.

– ჰო, ოღონდ შორეული მეზობლები. მაგრამ ჩემი მოკრძალებული სამყოფლიდან თქვენს მეფურ სამარხამდე მანც მოგაწვდენთ ხმას. ყოველ ცისმარე, როცა აქაურობას რიჟრაჟი დახედავს, ხმამალა დაგიძახებთ: დილამშვიდობისა, ბატონო ნოე!

გულიანად იცინიან. სიცოცხლე ზეიმობს. სიცოცხლეს ზეიმი უხდება.

– საყდარი, ბატონო ნოე... ერთი პატარა საყდარი მართლა მონათლავდა ამ ადგილს.

– ვნახოთ, ვფიქრობ. მეც მინდა. თუ მოვასწარი...

– მაცხოვრის სახელობის. რა შესანიშნავი იქნება! უკეთესს რას გააკეთებთ. ქვეწარმავლის ჭაჭანებაც

მოისპობა. ბატები აღარ იქნება საჭირო.

თავს აქნევს, ვნახოთ, ვნახოთო. ეტყობა, უჩვეულოდ დელიკატურ თემაზე საუბარმა და, მით უმეტეს, ხუმრობამ რამდენადმე იმოქმედა მასზე. უსიტყვოდ გაუჯავრდა ამოებას, როგორც ონავარ ბავშვს, რომელიც არ იცი, როგორ დასავჯო. გაწყრომას მხოლოდღა ასე ახერხებ: შენ იცი რას გეტყვი?! იცი?!

წამოდგა. დაებჯინა განუყრელ ხელჯოხს. ოფისისკენ დაუყვა გზას.

მერე და მერე უფრო გაირკვა, რომ ნოე მართლა კარგი მოსაუბრე გახლდათ. ჰყვებოდა ხან ამ მთისას, ხან იმ მთისას. აფხაზეთიდან დევნილი იყო, დედით აფხაზი, მამით მეგრელი. მოუსმენდი ამ ზრდილ, ცხოვრებისგან გამოჯეკილ ადამიანს და ხვდებოდი, მყარად იდგა მიწაზე. ფულის ყადრი იცოდა, თანაც იმდენად, რომ ბუნწის რეპუტაციაც შეეძინა. მაგრამ სადაც გინდა გადაგვადო, ყველგან ალჩოზე დადგებოდა. უფრო წარსულით ცხოვრობდა, რომელიც საინტერესოდ გაეკლო. აწმყოს კი ამ სასაფლაოსთვის მიეჯაჭვა. დილიდან საღამომდე ფეხმოუცვლელად იჯდა ოფისში. ემსახურებოდა საქმეს, მისი ბიზნესი რომ ერქვა. უმართლებდა კიდევ.

ლალიტას სურვილით, ნოე ყველა მოგონებას, რომლიდანაც უმეტესობა აფხაზეთის ომის შემდგომ მისი მოსკოვში ცხოვრების დროინდელია, უყვება პერსონაჟს, ვისთვისაც ავტორს სახელის დარქმევა დავიწყებია. ან, იქნებ, არც ჩაუთვლია საჭიროდ. ამას მნიშ-

ვნელობა არ აქვს, მით უმეტეს, ცოდვად არ ჩაითვლება. პერსონაჟი, თუნდაც უსახელო, მაინც პერსონაჟია. სად წაგვივა, ყველგან მივაგნებთ, რადგან მოვალეობების ჩარჩოში ზის. ავტორმა მას დამოუკიდებელი, გამოკვეთილი სახეც კი არ მისცა. შიგადაშიგ გადაულოცავს ხოლმე თავის როლს, ჩართავს მისთვის ნაკლებად საინტერესო ეპიზოდში და სულ ეგაა. ამიტომ პერსონაჟმა ბევრი რამ არ იცის ლალიტასა და მისი გეგმების შესახებ. თავისი ფუნქციის საფარველში შეყუყუული, მოთმინებით იცდის, იფიქრებ, იბუტება იმ მეზობელივით, ფული რომ შემოაკლდება და მოსალმება აღარ სურს. თვალს გარიდებს, თითქოს თავის ხელმოკლეობას შენ გდებს ბრალად. ჰყავდა ლალიტას ასეთი მეზობელი — ძელად ასახსნელი, ამოუცნობი, რომელსაც, რახან არ ეწუწუნები, საკუთარი პრობლემებით გულს არ უწყალებ, დალხინებული ჰგონიხარ, სხვა კატეგორიაში მყოფი. ამიტომ შენდამი, თუნდაც ფარული, ანტაგონისტური დამოკიდებულება უნდა ჰქონდეს. მაგრამ რა, ბაკანში ჩაკეტილისთვის ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს? ჰო, თითქმის ასეთად იქცა ლალიტა. ძველი მეგობრები აღარ ჰყავდა, თუ არ ჩავთვლით ერთი-ორ, ისიც ნახევრად გაუცხოებულ პირს. ახლის შეძენის დრო კი სადღა იყო. გვიან ისწავლა ჭკუა. ადამიანებთან ურთიერთობისგან კარგს არაფერს მოელოდა. ისინი ორ კატეგორიად დაჰყო — პერსონაჟებად და მკითხველებად. ორივენი მისგან დამოუკიდებლად არსებობდნენ. ორთავესგან მკაცრად დაცული

ვირტუალური სივრცე მიჯნავდა, მსუბუქი და თავისუფალი, რადგან ერთმანეთისგან არაფერს ითხოვდნენ.

როგორ გგონიათ, წარმოიდგენს პერსონაჟი, რომ მის ავტორს – ლალიტას ფენის თითები უბუფდება, თითქოს შიგ ჭიანჭველები დაუდიოდეს? ამიტომ ხშირ-ხშირად ალაგებს ტერფებს კუზნეცოვის იპლიკატორზე, მაგრად აჭერს ნემსებს, რათა სისხლი ამოძრავდეს; ანდა იმას, რომ მან სიზმრებში კარგა ხნის დავიწყებული ფრენა ისევ დაიწყო. ისევ დაიბრუნა გამორჩეულობის შეუდარებელი განცდა. ვინ ახსნის, თუ რა კავშირი აქვს ამას ისეთ უნიკალურ უნართან, რომლითაც ღამით აყეფებულ ძაღლებს აჩუმებს. მაგრამ ფაქტია, მათზე ზემოქმედება იოლად გამოსდის, ადვილად ახერხებს ადავლავებულ პირუტყვთა ალფა ღონეში შეღწევას.

იცის კი პერსონაჟმა, რომ ლალიტა თითქმის ყოველ გათამაშებაზე ლოტოს ლატარეის ერთ ბილეთს იძენს? თანაც ჯიუტად არ კარგავს იმედს; ან ის, რომ არ უყვარს ხალხმრავალ ადგილებში ყოფნა, საკუთარი წიგნების პრეზენტაციების გამართვა, თავისი დაბადების დღეების აღნიშვნა.. ხმარობს საუკეთესო კბილის პასტას და ეჯავრება, როდესაც ვინმე ერთი და იმავეს ორჯერ ასმენინებს. ასეთებს შიზოფრენიით შეპყრობილად მიიჩნევს.. კიდევ ბევრი რამ არ იცის პერსონაჟმა. არცაა საჭირო. იგი თვინიერი უნდა იყოს, ადვილად დამყოლი. ჰოდა, სწორედ ასეთია. გულდასმით უგდებს ყურს ნოეს ამბებს, რასაც თავისი გან-

საკუთრებული მდგომარეობა ავალდებულებს.

ნოე კი, წაბლისფერ საწერ მაგიდასთან მჯდომი, მშვიდად უყვება, თუ სახალხო მკურნალმა როგორ იხსნა ჯინჯრის ციებისგან. ოღონდ ნანობს, მისი წამალი, რომელიც თორმეტი პატარა ჭიქით უნდა მიეღო, ძალიან ცუდი დასალევი იყო და ათის მეტის დაღვევა ვერ შევძელიო. გაუფრთხილებია იმ მაღლიანს, ის ორიც მიაყოლე, თორემ სიბერეში ისევ გაგინსენებს ავადობაო. არ დავუჯერე და რაღაც ნიშნებს მართლა ვგრძნობო.

უამბო ჭკვიანი ძაღლის შესახებაც, რომელსაც თურმე ყელზე შებმულ პატარა ყუთში ჩაუდებდნენ ფულს წერილთან ერთად და ჯიხურში გაგზავნიდნენ საყიდლებზე. იგი ადამიანების რიგში დგებოდა, როგორც წესი მოითხოვდა. შინ კი პირით მოჭქონდა ნავაჭრით სავსე პარკი. მერე ჯიხური გაუუქმებიათ. სუპერმარკეტში ძაღლი აღარ შეუშვეს. შეურაცხყოფილმა პირუტყვმა მაშინ არც აცია, არც აცხელა, ისკუპა და წამში ვეებერთელა ვიტრინა ჩამოფშვნა, რის გამოც ნოეს სასამართლოში სიარული მოუწია.

ვიღაც "აჩკოს" მოთამაშე შულერიც გაიხსენა ერთხელ, ბოშებს დანიშნული კარტების დასტებს რომ აყიდვინებდა და იმ კარტებით ნოეს ნაცნობს ერთ ღამეში თორმეტი მილიონი რუბლი წააგებინა, რასაკვირველია, ძველი კურსით, რაც დიდ თანხას შეადგენდა. და ასე შემდეგ, ამოუწურავად...

როცა ნოე ამბებს ჰყვება, უნდა იჯდე და უსმინო ბოლომდე. ჯერ ერთი, აღ-

ვილად გითრევს ამბავში, და, რაც მთავარია, თავად ისე ერთობა, ვერ შეაწყვეტინებ. აწმყო სავსეა მოგონებებით, აწმყო წარსულის მოგონებათა სკივრია.

* * *

უსუსური მძვინვარება.

სიცოცხლის მუდმივი თანამგზავრია ასეთი განცდა – წმინდა ცრემლში ამომხრჩვალნი გრძნობების საყუდარი.

იმდენ ხანს უნდა ვიცოცხლო, ყველას დაგავიწყდე!

ნამდვილი ავტორი აქ არ ჩანს. ნამდვილი ყოველთვის ჩრდილშია. ასპარეზი ეთმობა თოჯინებს. თავს ზემოთ არაა ძალა. ჭრაქიანი დღე დაუნდობლად გწვავს, გთენთავს. თანაც გონებას გიხედნის, გადარჩენის ინსტიქტს გიძლიერებს. ესეც არ იყოს, ადამიანი დიდხანს მაინც ვერ გაძლებს მთვლემარე მდგომარეობაში. რაღაც გამოაფხიზლებს, აიძულებს, ფართოდ გაახილოს თვალი, მიმოიხედოს ირგვლივ, სადაც სულაც არ ხარობს მართო ია-ვარდი. დრო ცოტაა. ილევა შენი დრო. წინ ახალი ჰორიზონტია, უცხო,

შეუცნობელი. არაფერს გპირდება ეგ სიუცხოვე. არც ელოდო. არ შეცდე და არ ელოდო. რად გინდა... საკმარისია ფუჭი წარმოდგენები. არაფერი გჭირდება.

აღარც თხოულობ. ჩანს, მოჭკვიანდი. ჰოდა, ასე უფრო გაგიადვილდება შეიგნო, რომ სტუმრად ხარ მოსული სამყაროს ცისფერ ბურთზე, რომლის რადიუსი, არც მეტი, არც ნაკლები, სულ რაღაც 6 371 კილომეტრია. აქ შენამდე ბევრი მოსულა და იგი საკუთარ სახლად გამოუცხადებია.

ამ ლამაზ ტყუილში ცუდი არაფერია. სრული უფლება გქონდა, შენც ასე მოქცეულიყავი, რადგან სითამამე და გამბედაობა თვით სიცოცხლისთვისაა. აუწყვე, აუწყვე ფეხი ღვთივ ბოძებულ სიცოცხლეს, იმკვიდრე, სანამ ხარ, შეიფერე უდიდესი პატივი ადამიანად ყოფნის. გულში ნუ ჩაიხვევ წყენებს, გაიადვილე, გაისხივოსნე დღეები დედამიწაზე, რომელზეც ცხოვრებაში მეცნიერება გვეხმარება, რომლიდან წასვლაში კი რელიგია.

ნუ გეშინია! ნუ გეშინია!

ხოლო, თუნდაც ერთ ადამიანთან განშორებაზე თუ გწყდება გული, სიცოცხლე ღირს.

ლალი ბრეგვაძე-კახიანი

თბილისი
2015

სიბრძნისთან შეზავებული თავგაბობა

მწერლის დაბადებიდან ასი წელი როცა სრულდება, დინჯად შეიძლება შეფასდეს მის მიერ განვლილი გზა და რამდენადმე ისიც ითქვას, რა წვლილი აქვს შეტანილი მშობლიურ ლიტერატურაში.

გრიგოლ აბაშიძის შემოქმედებაზე საუბრისას, უპირველეს ყოვლისა, მისი ძალზე თავისებური, დახვეწილი, პოეზია გვახსენდება. რამდენს ნიშნავს თუნდაც ის, რომ „100 ლექსის“ სერიით გამოცემულმა კრებულმა პოეტის ყველა საუკეთესო ქმნილება ვერ დაიტია.

ნატიფი და შთამბეჭდავია გრიგოლ აბაშიძის სატრფიალო ლირიკა. საამისოდ მას სჩვევია გარდასული საუკუნეების სიღრმიდან ისტორიულ პირთა გამოხშობა, რათა ისინი ხასიათითა თუ გარეგნობით საკუთარ საბედოს შეადაროს. ასეთ გაუხუნარ ხატად გამოიყენა მან სილამაზითა და სიამაყით განთქმული, თამარ მეფის შვილიშვილის ულუ დავითის პირველი ცოლი – ჯიგთახათუნი – მონღოლური წარმომავლობის დიდგვაროვანი ქალი და იგი თავისი ცხოვრების ძვირფას თანამგზავრს მიუსადაგა. თვით მიმართვა – „ვეფხზე უწყალოვ, ჯიქზე უწყალოვ ...“ რუსთაველის სწორუპოვარი პოემიდან იღებს სათავეს, რითაც ამ სახეს ელვარება და სიდიადე ემატება.

კონტრასტის უძველეს და უბერებელ ხერხზეა აგებული გულწრფელი ალტაცების მომგვრელი „ჯიგთახათუნი“. მოულოდნელი და უაღრესად დინამიურია პირველივე სტრიქონები, სადაც

„ბედის ბორბალის“ შეყენება გასაოცარ ექსპრესიას სძენს ლექსს, რაც თანდათან ძლიერდება:

"...და შედგა ჩემი ბედის ბორბალი, შეჩერდა შენი თმით დახლართული, შენ ერთადერთი ხარ დედოფალი, ჩემი ოცნების ჯიგთახათუნი."

გრიგოლ აბაშიძე, მისთვის ესოდენ საყვარელი და პატივსაცემი გიორგი ლეონიძის კვალდაკვალ, ხშირად მისტიკის და ეთაყვანება გამქრალ, დამიწებულ სილამაზეს, რის დასტურადაც შეგვიძლია მოვიხმოთ ნიკოლოზ ბარათაშვილის შედევრით შთაგონებული მისი სხვა დიდებული ლექსი, სა-

დაც სათაურიც („საყურე“) შენარჩუნებულია და პოეტური ჩანაფიქრი ერთ მთლიან მეტაფორად არის შეკრული; საყურე და მისი მფლობელი გაიგივებულია – ეკატერინე ჭავჭავაძის მეფური ჩრდილი ჩვენ თვალწინ იწყებს სუნთქვას, სიცოცხლის ფერებით იმოსება, მიუხედავად თვითონ ლექსის მრუბე, პირქუმი განწყობილებისა. აქ ავლენს ხელოვნება თავის შეუზღუდავ, შთამაგონებელ ძალას:

„ვაი საყურევ, უცხო საყურევ,
აღარ ფარფატებ, როგორც პეპელა,
შენც სამარეში დაისადგურე,
შენც ლოდი გადევს ვეებერთელა.

მართლა გამქრალან, მართლა
დამდნარან

მარჯან-ლალები აღარ მოჩანან,
შენი ხატებაც არ ჩანს პატარა,
გაგმორებია შენი შრომანა.
და ბნელში, სადაც არა ყოველი,
მოელის ხილვას სასიხარულოს, –
არ მოვა შენი უკვდავმყოფელი,
რომ ბაგე შენს ქვეშ დაიტკბარუნოს!“

კომპოზიციის როგორი უტყუარი გრძნობა აქვს გრიგოლ აბაშიძეს, ამის მეტყველ მაგალითად გამოდგება მისი კიდევ ერთი მშვენიერი ლექსი „ზღვა და მერცხალი“, გაზაფხულის მახარობელის ფრენასავით ლაღად, ძალდაუტანებლად ამოთქმული. სულ უბრალო რამ – ზღვის სანაპიროსთან ყოფნა და თეთრგულა ფრთოსანის მარდი სრიალი ლურჯი ტალღების ზედაპირზე ბიძგს აძლევს პოეტის წარმოსახვას – მერცხლის თავბრუდამხვევ

ქროლვას ბუნებრივი მარდი სრიალი მოუძებნოს და მაშინვე პარალელი სასურველ არსებასთან მოულოდნელი განშორების ადამიანური სევდა, ასე რომ ეთვისება და უხდება ჭეშმარიტ პოეზიას. ამ ლექსის ცალკეულ სტროფებად დანაწევრება ხელს შეუშლის საერთო შთაბეჭდილების მოხდენას და, ამდენად, უძჯობესია, იგი მთლიანად მოვიტანოთ:

„აჩქარებული, ფრთამოქნეული,
უცებ დაეშვა მერცხალი ციდან,
ზღვას გაუსწორა მთელი სხეული,
გაეკრა ზედ და... უცებ მოსცილდა.

არ სურდა ცურვა, ტანთ შავი ეცვა,
ტალღის შხეფს ფრთითაც არ
შეხებია,

არ სწყურებია, წვეთიც არ შესვა.
მაშ რაღა სურდა გაშლილფრთებიანს?

ნუ ჰკითხავ მერცხალს, ზღვისგან
რა სურდა,
ნუ მკითხავ, შენგან მაშინ რა მსურდა,
როგორც ზღვისა და მერცხლის
თამაში,

ჩვენი თამაშიც უცებ დასრულდა“.

პოეტი ხშირად იშველიებს ისტორიულ რეგალიებს, რათა სატრფოსადმი თავისი მღელვარე დაუოკებელი გრძნობა გამოხატოს. ასეთ ლექსად უყოყმანოდ უნდა დასახელდეს „ოცნება უფლისწულისა“, სადაც დიდი თამარ მეფის შვილიშვილი, ლაშა გიორგის უიღბლო პირმშო, ათას სასიკვდილო განსაცდელში ჩავარდნილი ულუღავითი იღანდება. (გრიგოლ აბაშიძემ

მას ცალკე უძღვნა თავისი ერთი გამორჩეული, ცეცხლოვანი გზებით დაწერილი მოზრდილი ლექსი „ულუ დავითის დაბრუნება“. მირაჟით ადვილად გასაქრობი და ქვიშის უდაბნოში ჩაკარგული ყარაყორუმით ძნელად მისაღწევია პოეტის გულში ამოჭრილი სურვილი, რომელსაც იგი ვერსაგზით ვერ თმობს. ამ ლექსის თავისებური ტრაგიკული ჟღერადობა რომ გავაცნობიეროთ, ამას პირველივე სტროფი გვაგონობინებს:

„საქართველოს მთა-გორების
ხორუმი,
ვაზი ვაზზე ლერწებგადალასტული,
ალაგ თითა, ალაგ ალადასტური,
ჩემს მეფობას უნდა შენი დასტური,
შენ კი შორს ხარ, როგორც
ყარაყორუმი.“

საქართველოს ძველი და ახალი ძნელბედობა რომ გამოეხატა, გრიგოლ აბაშიძე, სხვა ქართველ პოეტთა მსგავსად (გალაკტიონ ტაბიძე, გიორგი ლეონიძე, სიმონ ჩიქოვანი, ლადო ასათიანი და სხვები) ისტორიულ სახელებს იშველიებდა და მთარებით გამოთქვამდა თავის საწუნარსა და საგოდებელს.

ზემოთ უკვე ვახსენე გრიგოლ აბაშიძის ერთი საუკეთესო ლექსთაგანი „ულუ დავითის დაბრუნება“, საიდანაც მონღოლთა ურდოების მიერ გაპარტახებული ჩვენი სამშობლოს ურვა გვესმის. მხლებლებთან ერთად, ამუდარიის ნაპირს მიმდგარი ულუ დავითი ტრაგიკული ფიგურა იყო. ისა და მისი მამიდაშვილი დავით ნარინი, დიდი

თამარის უმცროსი შვილიშვილი, მონღოლებმა ცალ-ცალკე გაამეფეს, რამაც სათავე დაუდო ერთიანი სამეფოს ორად გახლეჩას, აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოებად.

მაშინ დაიწყო ყველაზე ბნელი პერიოდი საქართველოს ისტორიაში, როცა მოხარკე ქართველი მეფეები ქედმოდრეკილნი უნდა ხლებოდნენ მონღოლთა ყაენებს. ამ ლექსში დიდი სიცხადით, თვალნათლივ იგრძნობა არაქათის გამომცლელი „გრძელი ვზა“, რომელიც ულუ დავითს უდაბნოს სიმურვალეში უნდა გაეგლო. ახალგაზრდა, ოცდაათი წლის გრიგოლ აბაშიძის პოეტური მეტყველება, მისი ფრაზა უაღრესად ექსპრესიული, მოქნილია.

„ულუ დავითის დაბრუნება“ ისევე, როგორც „ჯიგთახათუნი“, თითქოსდა შეუმზადებლად, რამდენადმე მოულოდნელად და თანაც იმავე სიტყვით („შედგა“) იწყება, მაგრამ იქ თუ „ბედის ბორბალის“ შეყენებაზეა წუხილი, აქ თვით ლექსის გმირი გაუშეშებია სასოწარკვეთას. ულუ დავითის შინაგანი ძრწოლა, იმედის გადაწურვა რომ ვიგრძნოთ, პირველივე სტროფის მოტანაც საკმარისია:

„შედგა, დაწყვეტილ სიჭაბუკეში,
უკვე მეორედ ნახა ჯეონი,
გამოილია ყველა ნუგეში,
წაავო ყველა სანადლეონი“.

აქ აღარას ვიტყვი ასეთივე შემართებით დაწერილ დანარჩენ, ისტორიული მოვლენებისა და პიროვნებების ამსახველ ლექსებზე: „შვიდასიწელი“ (ედღვნება კონტაგორის შეთ-

ქმულებას), „ხილვა არმაზზე“, „ძევას პიტიასშს“, „სამცხის სამარხზე“, „ზარზმა“, „თელავის ციხის ლეგენდა“, „ძველ ტაძარში“, „შვიდი მეციხოვნე“, „უჯარმის ნანგრევები“, „ჯაჭვგაუხდელი“ და სხვები. თუმცა თვითეული მათგანი საგანგებო დაკვირვებისა და განხილვის ღირსია.

მოსკოვში ყოფნისას, როცა პოეტი დროებით განრიდებული იყო თავის სამშობლოს (იქ სასცენარო აკადემიის კურსებზე სწავლობდა) დაწერა ერთმანეთზე გადაბმული „ორი ტრიოლეტი“, რითაც ცხადყო, რომ ნაირგვარი სალექსო ფორმების უზადო, გამოცდილი ოსტატია. აქ ჩანს, როგორ იუველირის სიზუსტით წონის იგი თვითეულ სიტყვას, არ ჩქარობს, რათა ნაფიქრი ზუსტად გამოხატოს, დაუფარავად ახსენებს „საქართველოს ღრუბლის“ მონატრებას, რისი თქმაც იმ დროს სამაგალითო მოქალაქეობრივი გამბედაობა იყო (შეეძლოთ ბრალდება წაეყენებინათ, რომ მშობელი მამისა და სხვა ახლობლების გადასახლება-დალუპვას გულისხმობდა). ჩვენი მხრიდან დავამატებდით – ნათქვამი რომ უფრო გასაგები გახდეს, მეორე ტრიოლეტის ბოლო ოთხი სტრიქონი უნდა ამოვიწეროთ:

„დააცადე, სანამ გულმა თვითონ
 არ ინატროს,
 შუადღის მზეს ნუ შეხედავ, ქვეყნის
 გადაბზუგველს,
 დააცადე, ლექსმა გულში კიდევ
 დაიზამთროს,
 ხვალ, ვინ იცის, სად ინატრებ,
 საქართველოს ღრუბელს“.

დარწმუნებული ვარ (ეს ჩემთანაც უთქვამს) გასული საუკუნის მიწურულს ოთხმოცი-ოთხმოცდაათიანი წლების ძნელბედობისას, როდესაც არსებობის სახსარი აკლდა და გუნებაც მოშხამული ჰქონდა, ზშირად ნატრობდა იმ დროს (1954), როდესაც დღიური შრომით დაქანცულს, მყუდრო ჭერქვეშ „ჩიტის ენაზე“ მოჟღერებულე პატარა ქალ-ვაჟი ეგებებოდა, გულს უხარებდნენ და სიცოცხლის უშრეტ მადლს აზიარებდნენ:

„სანაპიროზე სამი ფანჯარა,
 სანაპიროზე ჰყვავის ბაღები ...
 კიბესთან მხვდება ორი პატარა,
 კისკისით ჩემი კარის გამღები.“

ისტორიულ თემებზე დაწერილი ბრწყინვალე ლექსები („თბილისი“, „ზევას პიტიასშს“, „ხილვა არმაზზე“, „სამცხის სამარხზე“, „შვიდასი წელი“, „შეშლილი ხარი“, „ჯაჭვგაუხდელი“, „ნოსტეს ღრუბელი“, „შვიდი მეციხოვნე“, „ზარზმა“, „ძველ ტაძარში“) საგანგებო დაკვირვებისა და განხილვის ღირსია, მაგრამ მცირე საიუბილეო წერილში ეს ვერ მოხერხდება.

გრიგოლ აბაშიძემ საზღვარგარეთის ბევრი ქვეყანა მოიარა და ცოცხალი შთაბეჭდილება, ჩვეულებრივ, ლექსებად იქცეოდა ხოლმე. ორმოცდაათიანი წლების ბოლოს, ეგვიპტეში მოგზაურობის შემდეგ დაწერა ლექსების საუცხოო ციკლი („პირამიდებზე“, „მამელუკების გახსენება ეგვიპტეში“, „სფინქსი, „ტუტანხამონის აკლამაში“ და სხვები), რომელზეც ადრე ჟურნალ „ცისკარში“ წერილი

გამოვაქვეყნე და ამაჟამად არას ვიტყვი. ადრე, გადატანილი ძნელებელობის მიუხედავად, გრიგოლ აბაშიძეს იშვი-ათად ტოვებდა იმედიანი განწყობილება, მაგრამ სიცოცხლის ბოლოს იმდენი საშინელება იხილა (საბჭოთა კავ-შირის დაშლის შემდეგ ქაოსისა და განუკითხაობის კომმარული წლები, აფხაზეთის ტრაგედია და მისი საქართველოდან მოწყვეტა, შიდა ქართლის არეულობა და შუაზე გაგლე-ჯა, უმოწყალოდ და უაზროდ დახო-ცილი ჩვენი ახალგაზრდობა...), უმძი-მესი სასოწარკვეთა დაეუფლა და ეს კიდევაც გამოხატა თავის ლექსებში. როგორ უნდა ყოფილიყო დათრგუნუ-ლი, რომ ასეთი რამ ყველას გასაგო-ნად, ხმამაღლა ეთქვა: „არც გათენება გიხარია, არც დაღამება“.

სოხუმიდან თვითმფრინავით ჩამო-ტანილი „ოცი წლის ბიჭების კუ-ბოებს“ როცა ხედავდა, სულის სიმშ-ვიდეს როგორღა იპოვიდა და ხან-დახმულმა პოეტმა ამოვიგმინა:

"ღმერთო, რა ცოდვის გამო დამსაჯე, ღმერთო, ამ დღეებს რად მომასწარი!"

ბოლოდროინდელი ლექსებიდან მცირე ამონარიდებიც მიგვახვედრებს, რა ტანჯვასა და მღელვარებას განიცდი-და საწუთროდან წასასვლელად გამზა-დებული მხურვალე მამულიშვილი:

"ვაი დალო და ვაი ჭუბერო,
ვაი გოლგოთის გზავ უსასრულო!"
(„რა დამაძინებს“)

"რატომ დამტოვე, ღმერთო მაღალო,

ქართველთა მოდგმის დაქცევის
მოწმედ!"
(„შხამით სავსე თასი“)

"თავისუფლებით რომ დავმტკბარიყავ,
ქვეყნის აწეწვამ არ დამაცალა."
(„ვინ ახსნის“)

"ამდენი გესლი, ამდენი ღვარძლი,
სად იყო, როგორ ამოტივტივდა?!"
(„ღმერთმა შემიწოდოს“)

"მოკვებები დღეთა გადათვლილ
ქარვას,
გასრულდა ჩემი კრიალოსანი."
(„ღმერთო, იქნება მე ღირსიც არ ვარ“).

თავისი სახელოვანი სეხნიის გრიგოლ ორბელიანის მსგავსად, გარ-დაცვალებამდე ცოტა ხნით ადრე (წინა-პარზე მინიშნება სრულიად აშკარაა), გრიგოლ აბაშიძემაც მწარედ დაიჩი-ვლა:

„მეც სამარეში ისე ჩავდივარ,
სამშობლოს საშველს ვერ
მოვესწარი.“
(„ამ სოფლის წესი“).

გარეშე, დაუკვირვებელი თვალი ძნელად შეატყობდა, ამ სტრიქონების დამწერი იმოდენა „ფარული დარდის“ მზიდველი თუ იყო.

ბუნებით რაინდს, სულით და აღზრდით არისტოკრატს, მას იმდენი კეთილშობილება ჰქონდა, საკუთარი დაუძღურება, დაღლა არაფრად ჩაეთვ-ალა და უფალს შევედრებოდა, უკი-ღურეს განსაცდელში ჩავარდნილი მისი საფიცარი სამშობლო, საქართველო

არასოდეს დადლილიყო.

ყოველმა ჩვენგანმა მოქალაქეობრივ და შემოქმედებით გმირობად აღიქვა, როდესაც ოთხმოც წელს მიახლოებულმა გრიგოლ აბაშიძემ შექმნა ჭეშმარიტი შედეგრი, ბარათაშვილის „მერანის“ კვალში თამამად ჩამდგარი მართლაც რომ დიდი ლექსი „არყოფნისაკენ“, სადაც დედამიწიდან უსასრულობაში, ვარსკვლავებით მოჭედნილ კოსმიურ სივრცეში გაჭრა ისურვა, რათა ჩამწარებულ ამქვეყნიურ ცხოვრებას დამშვიდობებოდა. ამ ლექსის, მთელი შემოქმედების გვირგვინის (ეს მარტო ჩემი აზრი არ გახლავთ) ძლეულვარე, მართალი სტრიქონები იქცა მისი პოეზიის ბოლო, ტრაგიკული ჟღერადობის აკორდად:

"თავის სამშობლოს ვინც გაქცევია,
თავს რით იმართლებს, ან რა კაცია,
მაგრამ ქვეყანას როცა ღვარძლი სჭამს
და სიყვარული სულაც გაცლია,
როგორ იცხოვრებ უსიყვარულოდ,
სულის ამოსვლას არ დაგაცლიან.

* * *

და აი, უკვე არყოფნისაკენ
სულმოუთქმელად მივექანები,
გიჟურ ქოლვავაში გაქრობას
ვჩქარობ,
შავად გაშლილან იალქანები,
არყოფნისაკენ!
არყოფნისაკენ!

ჩემს გასაფრენად ქრიან ქარები."

გრიგოლ აბაშიძის მეტად თავისებური, გამორჩეული ხელწერის პოეზია მხოლოდ ლირიკით როდი შემოუფარგლება, მან ეპიური თხრობის იშვიათი

ნიჭიც გამოამჟღავნა და ეს უპირატესად გამოვლინდა თემურ ლენგის ველური ურდოების შემოსევაზე დაწერილ ვეება ისტორიულ პოემაში „გიორგი მეექვსე“. ამ მხრივ გრიგოლ აბაშიძეს ჰყავდა ისეთი გენიალური გზის გამკვაალავი, როგორიც იყო აკაკი წერეთელი (გავიხსენო მისი ისტორიული პოემები „ბაგრატ დიდი“, „თორნიკე ერისთავი“, „ნათელა“), მაგრამ „გიორგი მეექვსისა“ და სხვა, ასევე შესაშური ოსტატობით დაწერილი პოემის „ზარზმის ზმანების“ გარჩევას (იგი ქართული მოსახლეობისგან ჯავახეთის დაცლის მეტად მტკივნეულ პრობლემას ეხება, რაზედაც ომიდან დაბრუნებული ვაჟკაცი ვალალებს), გასაგები მიზეზის გამო, აქ არ შევუდგებით.

დიდი ამაგი დასდო გრიგოლ აბაშიძემ საყმაწვილო ლიტერატურასაც. დაწერა საბავშვო ლექსებისა და პოემების მრავალფეროვანი, ხალისით წასაკითხი წიგნი. ცალკეა აღსანიშნი იუმორითა და ლირიზმით აღსავსე პოემა „ნაბოლარა წიწილა“, რომელსაც საკეთილოდ ეტყობა ჩვენი უმდიდრესი ხალხური პოეზიის ზღაპრული იერი და ხატოვანება. შეიძლება ითქვას – „ნაბოლარა წიწილა“ რუსული საბავშვო პოეზიის კლასიკოსის კორნეი ჩუკოვსკის საუკეთესო საყმაწვილო პოემებს არ ჩამოუვარდება.

სრულიად განსაკუთრებული კვალი დაატყო გრიგოლ აბაშიძემ ქართულ მთარგმნელობით ხელოვნებას. ახლახან გამომცემლობა „ინტელექტმა“, პოეტის დაბადების ასი წლისათვის იუბილესთან დაკავშირებით გამოსცა „რჩეული თარგმანები“, გენიალური

ფრანგი პოეტის პიერ რონსარისა და უნგრეთის ეროვნული სიამაყის შანდორ პეტეფის შემოქმედებას რომ აერთიანებს.

ამ თარგმანებზე, კარგა ხანია ქართული ლიტერატურის უთვალსაზიროვნე შენაძენად რომ ითვლება, იმდენია თქმული და დაწერილი საგანგებოდ აღარ ვილაპარაკებ. ისლა დაგვრჩენია, მთარგმნელის ღვაწლის მიმართ ერთხელ კიდევ გამოვხატოთ უსაზღვრო მადლიერების გრძნობა.

* * *

ორიოდე სიტყვა მაინც უნდა ითქვას გრიგოლ აბაშიძის პროზაზე, რომელსაც მან თავისი შემოქმედებითი ცხოვრების დიდი ნაწილი შესწირა. უპირველეს ყოვლისა, უნდა დავასახელოთ საქართველოს ისტორიის ყველაზე ტრაგიკული ხანის, მეცამეტე საუკუნის ამსახველი ტრილოგია („ლაშარელა“, „დიდი ღამე“, „ცოტნე ანუ ქართველთა დაცემა და ამაღლება“).

2009 წელს „პეგასმა“ გამოსცა მწერლის ვაჟის დავით აბაშიძის მიერ შედგენილი მეტად მნიშვნელოვანი წიგნი (მას ჩემი წინათქმაც უძღოდა) გრიგოლ აბაშიძისა „მოგონებები, წერილები“.

წიგნში დამატებად შეტანილია გრიგოლ აბაშიძის მიერ 1959 წელს დაწერილი მოზრდილი სიტყვა „რას ღაღადებენ წყაროები“ („ლაშარელას“ გარშემო“), სადაც დაწვრილებითაა მოთხრობილი, როგორ საზიზღრად დასწამეს ცილი რომანის ავტორს, ვისაც ძირისძირობამდე ჰქონდა შესწავლილი ქართული და უცხოური წყაროები (ბევრი რამ, ძნელად ხელმ-

ისაწვდომი, თავად მოიპოვა) და ლაშა გიორგის დროინდელი საქართველოს სრულიად ობიექტური სურათი დახატა, თვით ჭაბუკი მეფე იმაზე მიმზიდველად წარმოაჩინა, ვიდრე სინამდვილეში იყო. ამ სიტყვაში, სამწუხაროდ, ძალზე არასახარბიელოდ გამოიყურება აკადემიკოსი ვარლამ თოფურია, რაც მისი რანგის მეცნიერს არაფრით არ შეშვენოდა. ბევრ ჩვენგანს ახსოვს, იმ დღეს არასაკადრისად გამოვიდა კონსტანტინე გამსახურდია, რომელსაც შემდგომში გრიგოლ აბაშიძისთვის პირადად უთქვამს – „ვაჟკაცი ყოფილხარ, კეთილშობილებით რომ მიხდი სამაგიეროსო“.

კლასიკური ორატორული ხელოვნებით აგებულ გრიგოლ აბაშიძის სიტყვაში ბევრ რამეს ეფინება ნათელი. იგი სამომავლოდაც ჭკუის სასწავლებლად გამოადგებათ საძრახისი მიდრეკილების ადამიანებს, რათა ისინი სიცრუისა და ბოროტების გზას არ დაადგენენ.

რ. ჩხეიძე არჩევს მთელ ტრილოგიას, სამივე რომანის ავ-კარგიანობას, იმასაც ცხადყოფს („მნათობში“ გამოქვეყნებულ ერთ საჩოთირო წერილს იხსენებს), რომ ვილაცებმა გრიგოლ აბაშიძის წინააღმდეგ გაჩაღებულ ვერაგულ თავდასხმებში ბრმა იარაღად გამოიყენეს აკაკი ბაქრაძე, რომელსაც შემდეგი წერილები ჟურნალში დასაბეჭდად აღარ მოუტანია, გამოეთიშა ბნელ თამაშს.

თავის მონოგრაფიაში, რ. ჩხეიძე ასევე მაღალ დონეზე განიხილავს გრიგოლ აბაშიძის ღრმა სიმბოლური აზრის შემცველ ოსტატურად დაწერ-

ილ მოთხრობას - „ქვევრს“, დამავჯერებლად არის ნაჩვენები თუ როგორ იქცევა ქვევრი „სიკვდილის ჭურჭლად“, მიწა მიწასვე უბრუნდება.

გრიგოლ აბაშიძის პროზასა და, საერთოდ, მის მრავალფეროვან სულიერ მემკვიდრეობაზე, იმედია, სამომავლოდაც გაგრძელდება ნაყოფიერი მეცნიერული მუშაობა, რათა მეოცე საუკუნის ქართული მწერლობის ერთ-ერთი საუკეთესო შემოქმედის უფრო სრულყოფილი ლიტერატურული პორტრეტი შეიქმნას.

გრიგოლ აბაშიძე, ახალგაზრდობიდანვე მოყოლებული, ავტორია უბრწყინვალესი, ფრიად ორიგინალურ ლიტერატურული წერილებისა, რომელთაგან ოთხი საუკეთესო („სვანური მოყმე და ვეფხი ანუ ფიქრები ქართულ ხალხურ პოეზიაზე“, „შუა საუკუნეების ებრაული პოეზია“ და ორი წერილიც „რად მიყვარს „ვეფხისტყაოსანი“) ზემოთ ნახსენებ, „პეგასის“ მიერ გამოცემულ წიგნშია შეტანილი.

თუნდ მარტო ამ წერილების წაკითხვაც დაგვარწმუნებს, რა კოლოსალური ერუდიციისა და შეუმცდარი გემოვნების პატრონი იყო იგი და რამდენი გააკეთა, რომ ქართული ლიტერატურათმცოდნეობა თვისობრივად გაემდიდრებინა.

* * *

ადამიანს როცა იხსენებ, მის უმთავრეს თვისებებზე უნდა გაამახვილო ყურადღება; გრიგოლ აბაშიძე კეთილი საქმეებისა და მეგობრობისთვის იყო დაბადებული და ბუნებრივია ახლო ურთიერთობა ჰქონდა

სხვადასხვა ეროვნების მწერლებთან, რომელთა შორის შეგვიძლია დავასახელოთ: ნიკოლოზ ზაბოლოცკი, მიხეილ შოლოხოვი, მიკოლა ბაჟანი, ნიკოლოზ ტიხონოვი, არსენი ტარკოვსკი, კონსტანტინ სიმონოვი, ოლეგ გონჩარი, ივანე თარბა, ალექსანდრე მეფიროვი, ჩინგიზ აიტმატოვი, ევგენი ვინოკუროვი, იგორ შკლიარევისი, ევგენი ევტუშენკო, ანდრეი ვოზნესენსკი, რასულ ჰამზატოვი, ბელა ახმადულინა, იური რიაშენცევი, მიხეილ სინელნიკოვი და სხვები.

ცნობილია მისი მეგობრობა მსოფლიო სახელის მქონე ფრანგ მწერართან – ჟან პოლ სარტრთან, სიმონა დე ბოვუართან, ერვე ბაზენთან და სხვებთან. ბევრი რამ ასახულია მცირე, სხარტად დაწერილ მოგონებებში, რომელთაგან მხოლოდ ნაწილის დაწერა მოასწრო, რაც დასანანია.

შესანიშნავი ბალყარელი პოეტი, ვაჟაკური ბუნების პიროვნება ყაისინ ყულიევი, რომელიც ხშირად ჩამოდიოდა საქართველოში, თავის ქართველ მეგობარზე სითბოთი და სიყვარულით წერდა:

„ბევრი რამ გრიგოლ აბაშიძის ლირიკაში არა მარტო მომწონს, ჩემს ალტაცებას იწვევს. იგი მართლაც რომ საკვირველი ლირიკოსია, დახვეწილი, დაფიქრებული, საუცხოოდ შეიგრძნობს საგნებსა და მიწიერ ფერებს. მას ძალუმს გადმოსცეს ყველაზე ძნელად ჩასაწვდომი ადამიანური გრძნობები, სულის მოძრაობანი, მათი ნიუანსები. ყოველივე ამას გრიგოლ აბაშიძე აკეთებს მეტად ხატოვნად და თავისებურად“.

დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, პოე-

ტის მდიდარ არქივში მრავალი ძვირფასი მასალა აღმოჩნდება, რასაც არა მარტო ქართული მწერლობისთვის ექნება მნიშვნელობა.

ყოველთვის მსიამოვნებდა აბაშიძეების ოჯახში მისვლა. ქალბატონმა ლამარამ, პოეტის უჭკნობმა მუხამ, გარეგნობითაც და სიკეთითაც გამორჩეულმა, იშვიათი მასპინძლობა იცოდა. დაუვიწყარ გულისხმიერებას იჩენდა ქალიშვილიც, თოლია, ბევრი რამით დედას დაემსგავსა. მასზე ფაქიზი სულისა და უფრო მეტი კეთილგანწყობის ადამიანი იშვიათად შემხვედრია. დავითი (ჩინო) სახის იერიით და შემართებითაც მამას გავდა. მრავლის მცოდნე, დიდებული ისტორიკოსი იყო. ბოლო წლებში ზურაბ ავალიშვილის ნაშრომებს თარგმნიდა და ამომწურავ განმარტებებსაც ურთავდა. ძირითადად ჟურნალ „ჩვენს მწერლობაში“ აქვეყნებდა. უღმობელმა სენმა ნაადრევად იმსხვერპლა. გულითადი მეგობრობა გვქონდა. მისმა სიკვდილმა საშინლად იმოქმედა ჩემზე. შესანიშნავი მეუღლე, ცნობილი ეგვიპტოლოგი ქალბატონი მანანა ხვედელიძე და ვაჟი, ნიჭიერი კინორეჟისორი გივი აბაშიძე დარჩა.

ბატონი გრიგოლი მხატვრობის ტრფიალი იყო და სახლში არაერთი კარგი ნამუშევარი ჰქონდა. განსაკუთრებით მომწონდა მისი ოთახის ერთი კუთხე, სადაც ჩარჩოში ჩასმული ვეება, ეგზოტიკური პეპელა ეკიდა, ლურჯად დაწინწკლული „ადმირალი“, ერთ მტკაველზე ფრთებგამლილი; პორტუგალიაში მოგზაურობისას შევიძინეო, მითხრა მასპინძელმა. უცხოეთში პეპელას პოეტის გარდა ვინ იყიდდა?!

რამდენიმე ხნის მერე, როცა ოთხმოცი წელი უნდა შესრულებოდა (პირველ აგვისტომდე ორი დღეა იყო დარჩენილი) დავურეკე და წინასწარ მივულოცე საიუბილეო თარიღი, ვუთხარი, რომ გაზეთში წერილს მივიტანდი (სამწუხაროდ იმ წერილის ნეკროლოგად გადაკეთება მომხდა). მადლობა კი გადამიხადა, მაგრამ ნაღველი ეტყობოდა ხმაში – რაღა კაცი ხარ ამ დროს, ხელმოკლეობის გამო, ახლობლებს რომ ვერ მოუყრი თავს და თითო ჭიქა ღვინოს ვერ დააღვინებო, ჩაილაპარაკა. დავამშვიდე, რომ მისი სადღეგრძელოს დაღვევას ყოველთვის მოვასწრებდით. ეს საუბარი უკანასკნელი აღმოჩნდა. იმავე საღამოს გარდაცვლილიყო. წარმოსადგენია, რანაირ გუნებაზეც დავდგებოდი. იგივე განცდა დაუფლებიათ – მის განუყრელ მეგობარს ვ. ჭელიძეს და უერთგულეს მოწაფეს რ. ჩხეიძეს. მათ გადაცემა ჩაუწერიათ რადიოში იუბილარზე – ბატონ გრიგოლს სიამოვნებით მოუსმენია გულთბილი, სიყვარულით აღსავსე საუბარი, მაგრამ მადლობის გადახდა აღარ დასცალდა. ვახტანგ ჭელიძე თურმე წუნდა, – ეს გრიგოლის საქციელს არ გავს, როგორ არ გამოგვეხმაურაო. რაღას გამოეხმაურებოდა გულხელდაკრეფილი, სამუდამოდ ბაგეებდაღუმებული.

სამძიმრის სათქმელად მისულმა, რამდენადაც შემეძლო, ვანუგეშე სასოწარკვეთილი, მწუხარებისგან გაოგნებული ქალბატონი ლამარა, ოჯახის დანარჩენი დამგლოვიარებული წევრები. პოეტის სამუშაო ოთახში გავედი. შეგულებულ კედელს შევხედე, შევკრთი,

აღარსად ჩანდა ის ულამაზესი, ოცნებასავით ლურჯი პეპელა. ასე მეგონა, ბატონი გრიგოლის მშფოთვარე, არყოფნისაკენ მიდრეკილმა სულმა დატოვა იქაურობა და უსასრულობაში გადაჭიმულ უკიდევანო ლაჟვარდებს მიაწყდა...

* * *

დღეს უყოყმანოდ, დაფიქრების გარეშე შეიძლება ამის თქმა – სხვადასხვა დროს არაერთი პრესტიჟული თანამდებობა ეკავა გრიგოლ აბაშიძეს და ყველგან ღირსეულად ეჭირა თავი. ყველაფერს სამშობლოს, ლიტერატურის უანგარო სამსახურს უთავსებდა და მუდამ ცდილობდა, რამდენადაც შეეძლო, ყველას დახმარებოდა, ნიჭიერთათვის გაეკაფა გზა, სიძნელეთა გადალახვა გაეადვილებინა. მეც და სხვებსაც კარგად გვახსოვს ბატონი გრიგოლის მზრუნველობა, გაუნელებელი ყურადღება. ამიტომაცაა – იმდენი გულწრფელად მადლიერი, კეთილად გამსწნებელი არავის ჰყოლია, რამდენიც მას დარჩა.

ურთულეს ხანაში უხდებოდა მოღვაწეობა და პირადი კეთილდღეობის შენარჩუნებაზე არასოდეს უფიქრია, ზოგიერთებზე კამს არ ჩაბლაუჭებია.

1978 წლის აპრილში, როცა ქართული ენის ბედი უნდა გადაწყვეტილიყო, უდიდესი ზნეობრივი სიმტ-

კიცე და ნებისყოფა გამოიჩინა, რათა თავისი პოზიცია საქვეყნოდ გამოეხატა, რასაც მაშინ სასიცოცხლო, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა.

ბევრისგან, ძველი და ახალი თაობის წარმომადგენელთაგან მსმენია, რომ მისნაირი ჭკვიანი, განათლებული, წინდახედული და გაწონასწორებული ლიდერი ქართულ მწერლობას ცოტა ჰყავდა და ამის მიღწევა იოლი საქმე როდი იყო.

როცა ვცდილობდი ამეხსნა თუ რას ეყრდნობოდა ამ მომხიბლავი პიროვნების უმთავრესი უნარი და ძალა, მისი ხანგრძლივი, დრამატული მოვლენებით აღსავსე ცხოვრების თვალის გადავლებისას ყოველთვის ერთ დასკვნამდე მივსულვარ – ეს გახლდათ სიბრძნესთან ზომიერად შეზავებული თავკაცობა.

ერთხელ, მის გარდაცვალებამდე ორიოდე წლით ადრე, მელიქიშვილის ქუჩაზე რომ მოვსაუბრობდით (პეტრიაშვილის კუთხემდე ვაცილებდი ხოლმე), გრიგოლ აბაშიძე მომიბრუნდა და შემომჩივლა – „ნამეტანი გაგვიღარიბდა მწერლობა, ბევრი ძვირფასი ადამიანი მივაბარეთ მიწას, მათ შემცვლელებს კი ნაკლებად ვხედავო“. ძნელი იყო ამ აზრის გაბათილება და არც შევწინააღმდეგებებოვარ. ახლა ვფიქრობ – მისი წასვლის შემდეგ კიდევ უფრო მძაფრად იგრძნობა სიცარიელე, რომლის შევსებასაც ქართული მწერლობა კარგა ხანს ვერ შესძლებს.

ემზარ კვიციანი
2015 წელი

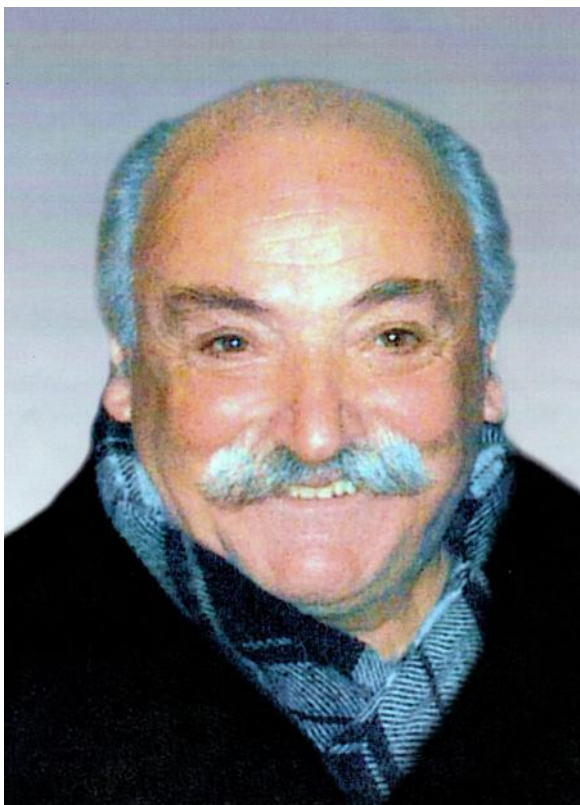
უკანასკნელი მოჰიკანი

შორეული 1952 წლის სექტემბრის თვეში, როცა მე და ჩემი მეგობრები თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტები გავხდით, 18 წლის გურამ რჩეულიშვილი მყისვე შეუდგა თავისი სამეგობრო გუნდის შექმნას, შეკვრასა და განმტკიცებას.

ნამდვილად საკეთესო ბიჭებისაგან შემდგარ და უანგარო მეგობრობით მოაზრებულ საკმაოდ დიდ წრეში უნივერსიტეტის სტუდენტობის გარდა სხვა ინსტიტუტების სტუდენტებიც შემოდიოდნენ და რაოდენობა ალბათ ოცდაათ ახალგაზრდას მაინც აღწევდა.

ამ დიდი მეგობრული წრის უცვლელი და ერთგული წევრი იყო თემო ბერიძე, არაჩვეულებრივი პიროვნება, სითბოთი და სიკეთით სავსე ბიჭი, ნამდვილი თბილისელისათვის დამახასიათებელი ყველა ნიშან-თვისებით უხვად დაჯილდოებული, ხასიათითა და შესახედაობით ძირძველი თბილისელის განსახიერება, ოჯახიშვილი და მამულიშვილი.

ამიტომაც იყო, რომ უაღრესად სამწუხარო გარდაცვალების შემდეგ პირად საუბრებსა თუ მასმედიაში გამოქვეყნებული წერილების ფურცლებზე მას თბილისის კოლორიტი და უკანასკნელი მოჰიკანი, ანუ უკანასკნელი ჭეშმარიტი თბილისელი უწოდეს.

თემო ბერიძემ კარგად იცოდა თბილისის ადათ-წესები, უამრავ მოძიებულ წყაროსთან ერთად ყველაფერი საკუთრად ჰქონდა ნანახი და შეფხერებული, მართლა საკუთარი სულის ქურაში გადახარშული, ამიტომაც იყო თბილისის ისტორიის გამოჩენილი მკვლევარი. მან საყვარელი ქალაქისთვის იმდენი გააკეთა, რაც ჯერ არავის გაუკეთებია, მისი განუშეორებული ნაღვაწი მომავალში კიდევ უფრო მეტად გამოჩნდება, რაც გამოინახა ათობით წიგნსა, მონოგრაფიასა და ასობით საჟურნალო სტატიასში.

სწორედ თბილისისადმი დიდი ამაგის გამო მიენიჭა თემო ბერიძეს საპატიო თბილისელის საპატიო წოდება, რაც მას ნამდვილად შეეფერებოდა და ბევრისაგან განსხვავებით სრულიად დამსახურებულად მიიღო.

თემო ბერიძე ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორიც იყო, პროფესორიც, დამსახურებული მოღვაწეც, თბილისის ისტორიის მუზეუმის დირექტორიც, სახელმწიფო მუზეუმის განყოფილების უფროსიც, სახელგანთქმული მეცნიერიც, მაგრამ უპირველეს ყოვლისა ის იყო განუმეორებელი პიროვნება, საუკეთესოზე საუკეთესო მეგობარი, სიკეთესთან ერთად ნიჭით სავსე ადამიანი, ერთგულებისა და უღალატობის განსახიერება. ნაღდი ქალაქური იუმორით გამორჩეული კაცი, რომლის დავიწყება ისევე შეუძლებელია, როგორც მისი სათაყვანო და საფიცარი თბილის-ქალაქის დავიწყება.

ჩვენს სტუდენტურ შეხვედრებში, სისტემატურ დაბადების დღეების აღნიშვნაში, ოჯახებში, უფრო იშვიათად რესტორნებში ქეიფისა თუ საქართველოს სხვადასხვა ადგილებში გასვლების, ერთთვისანი თუ რამდენიმე დღიანი სამხედრო შეკრებებით, ექსკურსიებითა თუ ალპინიადებით, ყოველთვის მონაწილეობდა თემო ბერიძე და საკუთარი იუმორით, ბიჭური სილალით, საინტერესო კამათით, არცთუ იშვიათი კინკლაობით ყოველთვის მოვლენების ცენტრში იმყოფებოდა. მისი გამორჩეული ხასიათი ყოველთვის ყურადღებას იპყრობდა და ბიჭებს მასთან მეგობრობისათვის იზიდავდა.

ოღონდ თუ საქმე ჰქონდა გასაკეთებელი, ვთქვათ საკურსო თემა ან სამეცნიერო რეფერატი დასაწერი, პრინციპულად არსად წავილოდა, სანამ საქმეს არ მორჩებოდა, თავიდანვე ჰქონდა გამძაფრებული პასუხისმგებლობის გრძნობა, ამით ბევრისაგან მკვეთრად გამოირჩეოდა.

ჩვენც ყოველთვის გვიხაროდა მასთან ახლოს ყოფნა და თბილისური ამბების მოსმენა, ქალაქის წარსულიდან უამრავი ნაპოვნი და ნანახი ცნობის გაგება. დაბეჯითებით შემძლია ვთქვა, რომ პირველად ჩვენი ძვირფასი მეგობრისაგან გავიგეთ თბილისის ისტორიის უამრავი საინტერესო ფაქტი, სახელწოდებები, გადმოცემები, თქმულებები, რაც მან შემდგომ თავის ასობით ნაშრომსა და გამოკვლევაში გამოიყენა.

თემო ბერიძე გურამ რჩეულიშვილის რამდენიმე გამორჩეულ და უახლოესი ნათესავის რანგში აყვანილ მეგობრებს შორის ერთ-ერთი პირველთაგანი იყო, სიყვარულით თემუშკის ეძახდა, მასთან ყოფნა ძალიან უყვარდა. 1980 წელს გურამისადმი მიძღვნილი ჩემი პირველი წიგნის „მე ახლაც ოცდაექვსი წლისა ვარ“ მეორე გამოცემაში შევხვდი ასეთ დამახასიათებელ ადგილს:

"სულ ბოლო პერიოდში კიდევ ერთ გოგონასთან მეგობრობდა, კოხტა და მიმზიდველი სახის ქურთ გოგონასთან. ვერ ვიტყვი, რომ ეს რაიმე სერიოზული თუ დროებითი სიყვარულის გამოხატვა იყო, უბრალოდ სიამოვნებდა მასთან ყოფნა და ყოველდღე მზრუნ-

ექსკურსია ვარძიაში. სხედან: ნოდარ ხუციშვილი, სოსო ჩხაიძე, ქართლოს სვანიძე, ნუგ ზარ წერეთელი, გურამ გეგეშიძე, დევი ბერძენიშვილი, სოსო კორინთელი, თეიმურაზ ბერიძე, დვანან: რეზო ერისთავი, რატი ტატიშვილი, 1957 წ.

ველი ადამიანის სიახლოვე. შესახედად ორიგინალურ გოგონას ორიგინალური სახელი ერანაც ერქვა. მე ის ყოველთვის ირინას ჩვეულებრივ სახეცვლილებას მაგონებდა.

აქ უკვე სახელი აღარ შემიცვლია. ამის საჭიროებას უბრალოდ ვეღარ ვხედავ.

სრულიად ბუნებრივია, რომ წიგნის ფურცლებზე მე არ შემიძლია გურამის ყველა სასიყვარულო თავგადასავალს შევეხო. თუმცა ეს შეიძლება დღეს ძალზე საინტერესოც იყოს. მხოლოდ ზოგიერთ საყურადღებო მომენტს ვიხსენებ, ზოგიერთი იქნებ წვრილმანიც იყოს, მაგრამ დიდი ადამიანების ცხოვრების ყველა წვრილ-

მანიც კი საინტერესოა და სხვებისას არ ჰგავს.

როდესაც პირველად გურამი და ერანა ვნახე, უფლისწული და ღარიბი მეწისქვილის შვილი გამახსენდა. გოგონას სადად, თითქმის ღარიბულად ეცვა, გურამი კი თითქოს საგანგებოდ იყო გამოწყობილი. მუქი რუხი ფერის შესანიშნავად შეკერილი კოსტუმი საუცხოოდ ედგა ტანზე, ფილეტი და თეთრად გაქათქათებული პერანგი ორიგინალური ჰალსტუხით დამშვენებული, ისე უხდებოდა, თვალს ვერ მოსწყვეტდით.

მეგობარი გოგონა ყველგან დაჰყავდა, თქვენ წარმოიდგინეთ, თეატრსა და სტადიონზეც კი.

მეგობრები მინიშნებით ვხვდებოდით ხოლმე მის სატრფიალო გატაცებებს, ერთ სიტყვასაც ვერ დააცდენინებდი. თუ რამეს გაგანდობდა, ისეთი სერიოზული და მართალი იყო ეს განდობა, ალბათ ჩამოხრჩობას ამჯობინებდი, ვიდრე მისი ნათქვამის გაცემას.

ბევრი საიღუმლო ჩაიჭანა საფლავში, ჩვენც ბევრი დაგვიტოვა გაუნდობელ გულსტკივილად.

ჩემთანაც ვაკეში, არცთუ იშვიათად შემოვივლიდნენ ხოლმე.

ერთხელაც მოვიდნენ. შინ მარტო ვიყავი. გარეთ ცხელი თბილისური ზაფხულის ხვატი იდგა. ღია ფანჯრებში მხოლოდ სიცხე შემოდოდა.

კარგა ხანს ვისაუბრეთ. მოდი, საღამომდე დავისვენოთ და მერე გავიაროთო, – წამოაყენა წინადადება გურამმა. ოთახებთან შედარებით შუშაბანდში უფრო გრილოდა, მზე არ ადგებოდა. ჩვენ გამოვიტანეთ საკეცი საწოლები, გავშალეთ და წამოვწყეთ.

ვსაუბრობდით, გულიანად ვიცინოდით, შემდეგ კი ისე ჩაგვეძინა სამივეს, აღარც გავვიგია.

გამოგვეღვიძა, ჯერ ისევ აჭერდა მზე. დედა და მამა სოფელში იყვნენ წასულები და სადილს ვინ მოამზადებდა. თემო ბერიძესთან წავიდეთ, პურმარილი აქვს და იქ ვიყოთო, – თქვა გურამმა.

ფეხით გავიარეთ გზა ვაკიდან ჩუღურეთამდე. იქ ძველ თბილისურ უბანში იდგა ძველებურივე სახლი, სადაც ცხოვრობდა ჩვენი მეგობარი.

მივედით მასთან. მშვენიერი, ნაღდი ქალაქური, სასიამოვნო სუფრა იყო

გაშლილი, ძმა ოთარი თამალობდა და სიტყვამზეობას არ იშურებდა. სიხარულით მიგვიღეს. ძალიან კარგი დრო გავატარეთ. თემოს ძალიან გაუნარდა ჩვენი მისვლა, სულ გვეფერებოდა."

ამ შორეული წლების საოცარი სიახლოვის დამადასტურებელი ფაქტების საილუსტრაციოდ გურამის ცხოვრებისა და შემოქმედებისადმი მიძღვნილი წიგნებიდან კვლავ მომიხდება დაუვიწყარი თემო ბერიძესთან დაკავშირებული ადგილების მოტანა. საერთოდ უფრო სწორად, დამაჯერებლად მიმაჩნდა და მიმაჩნია წლების წინათ დაწერილი ადგილების მოტანა, რადგან ისინი უფრო სახვნად წარმოგვიჩვენებდნენ წარსულ დროს და მიმაჩნია, რომ რაც უფრო ადრეულ წლებშია გახსენებული ესა თუ ის ფაქტი უფრო მეტად ახლოა სინამდვილესთან. გურამ რჩეულიშვილზე დაწერილი ჩემი სამი წიგნიდან ორი მაინც ორმოცი და ოცდაათი წლის წინ იწერებოდა და იქიდან მოტანილი ადგილების სინამდვილე უტყუარი მასალად მიმაჩნია.

ჩვენი მეგობრებისა და თანაკურსელების ძალიან დიდი წრიდან თემომ ერთ-ერთმა პირველმა დაიწყო მუშაობა, იგი თბილისის ისტორიის მუზეუმში მეცნიერ-თანამშრომლის მაშინ ძალზე საპატიო თანამდებობაზე დაინიშნა. ეს მუზეუმი მდებარეობდა ე.წ. კომკავშირის ხეივანის ბოლოს, ელგუჯა ამაშუკელის ბრწყინვალე ძეგლის „ქართლის დედის“ სიახლოვეს. ეს ლამაზი ქედი თბილისის გადმოსახედსა და ბოტანიკურ ბაღს შორის მდებარეობდა, სადაც ახლა ივანიშვი-

ლის ბიზნეს-ცენტრია განლაგებული. ძალიან კარგი ადგილი იყო, თბილისთან შედარებით იქ გაცილებით გრილოდა, თან ორივე მხარეს შესანიშნავი ხედები იშლებოდა და ხალხი ძალიან ეტანებოდა, საღამოობით საკმაოდ გადავსებულიც კი იყო.

გურამ რჩეულიშვილს ძალიან უყვარდა თავის თემუშკისთან სამსახურში ასვლა. იმ დროს ჯერ კიდევ არ ვმუშაობდით, მხოლოდ ვწერდით, ვკითხულობდით, ვსვამდით, ვჩხუბობდით, გვიყვარდა და თავისუფალი ნეტარებით მივათრევდით საკმაოდ მძიმე დროს.

როცა კაპიკი ფულიც არ გვქონდა და ეს სისტემატურად ხდებოდა, ჩვენი პატიოსანი მშობლები კაპიკებსაც ძალზე იშვიათად გვაძლევდნენ, გურამ რჩეულიშვილი მეტყობდა ხოლმე – წამო, თემოსთან ავიდეთ, იქნებ რამე ჰქონდესო.

დღევანდელი ჭამა-სმით გაზულუქებული და მოღურ მანქანაზე მჯდომი ახალგაზრდა კაცი ვერაფრით ვერ წარმოიდგენს მაშინდელ გაჭირვებას, მაგრამ მაშინ ჩვენ, 22-23 წლის ახალგაზრდა ბიჭები ზემელიდან, კოლმეურნეობის მოედნიდან თუ დღევანდელი თავისუფლების მოედნიდან ფეხით დავადგებოდით საკმაოდ გრძელ გზას და ლაპარაკ-ლაპარაკში ავდიოდით ოქროყანის აღმართს, რადგან ტაქსის კი არა ავტობუსის ფულიც არ გვქონდა. თემოს ხან რამდენიმე მანეთი გააჩნდა, ხან დატრიალდებოდა, თანამშრომლებში ისესხებდა მცირე თანხას ხელფასამდის და მოლოდინით გახარებულები მივდიოდით ხეივანში სადაც ზუსტად ივანიშვილის სახლთან იდგა

ლურჯად შეღებილი ფიცრული დუქანი, წინ ოთხი-ხუთი პატარა მაგიდით, საიდანაც ზღაპრული ხედები იშლებოდა.

მაშინდელ ცნობილ ხეივანში თემოსთან რამდენჯერმე ვიყავით მარტონი, სხვა დროს უახლოესი მეგობრებიდან აუცილებლად ვინმე წაგვყვებოდა, გურამ გეგეშიძე თუ ბორია ინასარიძე, ნოდარ ზედელაშვილი თუ გურამ რუსიშვილი, ედი რჩეულიშვილი თუ ნოდარ ცხვირავაშვილი. როცა ედი რჩეულიშვილი მოდიოდა, მაშინ წესისამებრ ჩვენი ღარიბული სუფრის ფულს ის იხდიდა, რადგან უკვე მუშაობდა კარგ ადგილას, თანაც ბუნებით საოცრად ხელგამწილი იყო, მეგობრებისთვის სულსაც არ დაიშურებდა.

ჩვენი მორიგი მეგობრული შეხვედრა-ქეიფის მენიუ თავიდანვე იყო ცნობილი: სოსისი, შავი პური, ლუდი და არაყი, თუ ორი ბოთლი არყის ყიდვას მოვახერხებდით, ეს მთელი ზეიმი იყო.

ერთ დღეს მე, გურამ რჩეულიშვილი, ბორია ინასარიძე და გურამ რუსიშვილი საღამომდის შევრჩით ჩვენს ღარიბულ მეგობრულ სუფრას. თემო სამსახურის დამთავრებისას წავიდა, მასალები მიაღაგ-მოაღაგა, ხელი მოაწერა და ისევ ჩვენთან დაბრუნდა, ცოტა ხანს კიდევ ვისხედით, მერე რადგან ერთი შაურიც აღარავის ჰქონდა, ამალლებულ გუნებაზე მყოფები დავეშვით თავისუფლების მოედნისკენ, ბორია საქმეზე წავიდა, დარჩენილებს კი გურამ რჩეულიშვილმა გამოგვიცხადა: ჩვენ სამნი ვართ, თემო მარტოა და მოდი სახლამდის გავაცილოთ.

მხიარულად გავიარეთ ილია ჭავჭავაძის მუზეუმთან, მაშინდელი კლარა ცეტკინისა და საბჭოს ქუჩებით გავვლით მოედანზე, საიდანაც იწყებოდა აღმართი თემო ბერიძის ძველი თბილისური სახლისკენ ჩუღურეთის ტრადიციულ უბანში. გურამ რუსიშვილმა ხუმრობით თქვა: თქვე კაი ხალხო, მგონი ათი კილომეტრი გამომატარეთ ფეხით, იმხელა გზა გამოვიარე უკვე მომშვიდაო. თემომ არაფრით აღარ გამოგვიშვა, სახლში საუზმეც იშოვა, მამამისი ბატონი პლატონის შენახული ღვინოც და პირველი სართულის მყუდრო ოთახში სავახშმოდ დავსხვდით. ძმა ოთარიც შემოგვიერთდა. ღამის პირველ საათამდე დაუვიწყარი დრო გავატარეთ მეგობრული საუბრითა და სადღეგრძელოებით.

ერთხელ მოსკოვს მარტო მივემგზავრებოდი მივლინებით. მაისის თვე იდგა, მგონი 1967 წლის. მოულოდნელად თბილისის სადგურში თემოს შევხვდი ბაქანზე, ძალიან გამიხარდა, ბიჭებსაც გაუხარდათ, მარტონი აღარ ვიმეზავრებდით. გვერდი-გვერდ ვაგონებში აღმოვჩნდით, ადგილების გაცვლა აღარ გვიცდია, რადგან თემოს მუზეუმის თანამშრომელიც მიჰყავდა მივლინებაში. იმ საღამოსვე აღვნიშნეთ ჩვენი შეხვედრა და გვიანამდისაც ვილაპარაკეთ. დილითაც გავაგრძელეთ. საერთაშორისო ვაგონის კუბეში ჩემი ნაცნობები მოდიოდნენ, სადილად მიგვიპატიჟეს და ახალგაზრდებმა მაგრადაც შეგუბერეთ.

მერე ცოტა წავიძინეთ. საღამოს გადავედი გვერდით ვაგონში და თემო ისევ წამოვიყვანე, თანამშრომელი ცოტა

შეუძლოდ იყო. წავივასშმეთ, ერთი-ორი ჭიქა დავლიეთ და უცებ თემოც ამიყვირდა, რა თქმა უნდა მეგობრულად: მეტს აღარ დავლევ, მეტს აღარ დავლევ, შენსავით ლოთობას ვერ გადავყვები, როცა მტკიცება დავუწყე – ლოთო, ლოთო და გამექცა კუბიდან. მერე დიდი ხნის მანძილზე სიცილ-ხარხარით ვიხსენებდით ამ ამბავს. მოსკოვშიც შევხვდით, ახალგაზრდული წესის თანახმად ეს შეხვედრაც აღვნიშნეთ, მერე პუშკინის მოედნიდან ჩავვლით პალაშევსკის შესახვევის იმ სახლთან, სადაც ექვსი თვის მანძილზე ერთ პატარა ოთახში ცხოვრობდა და წერდა 23 წლის გურამ რჩეულიშვილი. დიდხანს ვილაპარაკეთ. მერე როცა დაწვრილებით მიყვებოდა ტრაგიკულ აღსასრულამდე ორი-სამი დღით ადრე თუ როგორ ივონებდა გურამ რჩეულიშვილი ყველა მეგობარს და როგორ ახასიათებდა, თვალები ცრემლებით ჰქონდა სავსე. ბევრ სხვა ამბავსაც მომიყვა, განსაკუთრებით გურამის სიყვარულის, გოგონებისა და სამწუხაროდ საბოლოო დასვენების შესახებ. ძალიან გულთბილი და შინაგანი კულტურით სავსე ბიჭი იყო. როცა გურამი ხანგრძლივი დროით მოსკოვს სტუმრობდა თემო ხშირად მიდიოდა მის მშობლებთან სახლში, მაშინ ჯერ კიდევ ვერაზე მდებარე ლარსის ქუჩის ხუთ ნომერში ცხოვრობდნენ, დიდხანს ესაუბრებოდა უკვე ხანში შესულ აღამიანებს, მიჰქონდა ამბები გურამის მოსკოვური ცხოვრების შესახებ, რასაც კი კარგს გაიგებდა, ასრულებდა ზოგიერთ დავალებას და დიდ მოწონებას იმსახურებდა.

სწორედ ასეთი ოჯახიშვილური მოქცევის გამო 1958 წლის მარტის თვეში გურამ რჩეულიშვილი ხუმრობანარევი თბილი ტონით წერდა უახლოეს მეგობარს:

„თემო ბერიძეს, ისტ. ფაკ. კურსდამთავრებულს!

... სანამ ჩემს შინაურ ამბებს მოგიყვებოდე, გიცხადებ მადლობას გულით-ჩვენები ძალიან კმაყოფილები არიან შენით – თუ ჩამოხვალ, გადაგიხდი.

... გენაცვალე სულში – ძალიან მომენატრე. კიდევ გმადლობ – შენი გურამი“.

ამასთან დაკავშირებით აქვე მინდა მოვიტანო ამ წერილის შესახებ გაკეთებული მარინე რჩეულიშვილი-ფალავანდიშვილის კომენტარი და ისიც მინდა ერთხელ კიდევ შევნიშნო, რომ მარინემ მართლა ლიტერატურული გმირობა ჩაიდინა, როდესაც თავის უსაყვარლესი ძმის თხზულებათა ექვსტომეულს განსაცვიფრებელი სიღრმის შენიშვნები და კომენტარები დაურთო. ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ მომავალში ეს იქნება მეოცე-ოცდამეერთე საუკუნეების ქართული ლიტერატურის ოქროს საგანძურის ერთ-ერთი საუკეთესო ფურცელი.

„№43. „თემო ბერიძეს, ისტ. ფაკ. კურსდამთავრებულს“. (გურამის წერილიდან თემოსადმი). „გურამის მეგობარი, თანაკურსელი. მნიშვნელოვანია, რომ თემო ბერიძესთან არის დაკავშირებული გურამის ბოლო დღეები გაგრაში. თემო რამდენიმე დღით ადრე წამოვიდა გაგრიდან. მითხრა – გურამი არ წამომყვა, ვილაცის ჩამოსვლას ელო-

დებოდაო. მართალია, „ცისკარში“ დაიბეჭდა მისი მოგონება გაგრის დღეების შესახებ, მაგრამ მის მონათხრობში ყოველთვის იგრძნობა რაღაც, რაც თითქოს თავისი სიტყვებით ბოლომდე ვერ გამოუთქვამს. ამიტომაც ალბათ, რომ მის მიერ დაწერილ ყველა სიტყვას, ისე როგორც მის მონათხრობს, რამდენჯერაც არ უნდა მოჰყვეს ის, და მის მიერ მოყვანილ ფაქტებსაც კი, ყოველთვის რაღაც მისტიური, ბუნდოვანი ელფერი აქვთ. ხშირად უყვარს თემოს გურამის სიტყვების გამეორება, ჩემს ძმას მისთვის გაგრაში რომ უთქვამს: ერთხელ შენ შემხვდი და თვითმკვლელობას გადამარჩინეო“. (გურამ რჩეულიშვილი, მე-9 ტომი, გვ. 120, 2007 წ.).

უაღრესად თბილი, კეთილი, საქმიანი ბუნების ბიჭი იყო. შეეძლო დაღვევაც გაეცდინა, სადილიც, საზეიმო სხდომაც, მაგრამ ძველი თბილისის ქუჩებისა და უბნების, ძველი ტაძრებისა და საკულტო ნაგებობების მონახულებას არ გააცდენდა, არქივებსა და ბიბლიოთეკებში მოპოვებულ მასალებს საკუთარი თვალით ადარებდა, აჯერებდა, მხოლოდ შემდგომ გამოჰქონდა დასკვნები.

ერთხელ, 1971 წლის ივნისში ვიღმერ რჩეულიშვილი, გურამ რუსიშვილი, თენგიზ ჯამიაშვილი და მე სასადილოდ მივდიოდით რესტორან „არაგვიში“, რომელიც იმ დროს პუშკინის ქუჩაზე ვერცხლის ქუჩის შესართავთან ღრმა სარდაფში მდებარეობდა, დღეს კი აღარ არსებობს. დადიანისა და ლესელიძის ქუჩის შესართავთან თემო შეგვხვდა, აბანოთუბანში უნდა ჩავიდე, სტატის

ვამზადებ და რაღაც უნდა შევადარო. ჩვენ ვუთხარით, რომ სადილად მივიღოდით და ბუნებრივია, სასურველი ძმაკაციც დაგვატიუთ. გვითხრა, – თქვე კაი ხალხო, ჯერ ორი საათიც არ არის, რა გეჩქარებათ ეს ჭამა-სმა, წამოდით, ერთად უფრო მხიარულად დავათვალიერებთ, მერე კი დავბრუნდეთ, დავსხდეთ და ჩვენებურად შევუბეროთ.

ჩვენც დავუჯერეთ და გავყევით. გვატარა და გვატარა, აბანოთუბნიდან ხარფუხში აგვიყვანა, თან საინტერესოდ გვიხსნიდა ყველა მონაკვეთს. ზოგიერთმა ჩვენთაგანმა მაშინ მგონი პირველად გაიგო ლეღვთახევი, თაბორი, კალა, ფეთხაინი, იშტიტურკი და მრავალი სხვა ქალაქური დასახელება, თანაც არგუმენტირებული მტკიცებით, ჩვენებით, დანახვით, მინიშნებით. ისე შეგვიყოლია ლაპარაკში, რომ 4-5 საათი გვატარა აქეთ-იქით და შვიდი საათისათვის უკვე გვარიანად გადაღლილები და მშვივრები შემოვუსხედით ტრადიციულ მეგობრულ სუფრას. ისე ვიყავით ნანახით ავსილები, სადღეგრძელოდან მორიგ სადღეგრძელომდე შეკითხვებს – შეკითხვებზე ვუსვამდით და ვალაპარაკებდით თემოს. მერე კვლავ რუსთაველის პროსპექტზე ამოვისეირნეთ და გურამ რუსიშვილის დაფინებული წინადადებით ყოფილი სასტუმრო „ინტურისტის“ საზაფხულო ბაღში შევედით შამპანურის დასალევად, რაც იმ შორეულ წლებში ერთგვარ წესად იყო ქცეული.

გურამ რჩეულიშვილს ძალიან უყვარდა თემოსთან ყოფნა, ხანდახან ღამით დარჩენაც კი, ზოგჯერ ორსართულიანი

დაბალი სახლის სახურავზე ადიოდნენ, რომ თბილისურ ალიონს იქ შეხვედროდნენ. მათთან ერთად ყველაზე ხშირად იყო თემოს ძველი სახლიდან ოთხასი-ხუთასი მეტრის იქით მცხოვრები გურამის მამიდაშვილი, დიდი ქართველი ისტორიკოსის ივანე ჯავახიშვილის შვილიშვილი, გურამის უახლოესი ნათესავი და მეგობარი, თანაკლასელი და ბრწყინვალე ქართველი მწერალი, დაუვიწყარი დათო ჯავახიშვილი.

1960 წლის ზაფხულში მეგობრების ერთი წრე ხანგრძლივი მსჯელობების დროს ხან მოსკოვში ვაპირებდით წასვლას, ხან სანკტ-პეტერბურგში, ხან კისლოვოდსკსა თუ სტეფანწმინდაში. ამ აზრის პირველდამწყები გურამ რჩეულიშვილი იყო. მერე ივლისის თვის ბოლოსკენ მან რატომღაც შეიცვალა აზრი და მტკიცედ განაცხადა აუცილებელი ვითარების გამო ზღვაზე უნდა წასულიყო გაგრაში. ბევრი ვუმტკიცეთ აგვისტოს თვეში ზღვაზე წასვლა არ ღირდა, მოარული აზრის თანახმად ძალიან ცუდი ამინდები იყო მოსალოდნელი. მე ძალიან გაკვირვებული დავრჩი გურამის მიერ ზღვაზე წასვლის სრულიად მოულოდნელი გადაწყვეტილებით, რისი ამოხსნაც მხოლოდ 45 წლის მერე შევძელი, როდესაც გამოვიდა გურამ რჩეულიშვილის ნაწარმოებების ექვსტომეული. სხვებმაც ვერ მოახერხეს რუსეთში წამოსვლა და ამიტომ მე ძლივს შეგროვილი სასაცილო თანხით მაინც გავემგზავრე მოსკოვს. ეს იყო 1960 წლის სამი აგვისტო. თემო ბერიძე და

გურამი კი ექვს აგვისტოს წავიდნენ გაგრაში, უფრო ზუსტად თემო წავიდა, გურამი ორიოდე დღე დარჩა რაღაცის დასაზუსტებლად და მერე საბოლოოდ ჩააკითხა მეგობარს. გაგრაში ცხოვრობდნენ პატარა ოთახში და მეგობრულად ატარებდნენ დროს.

ზღვაზე ბევრი რამ საინტერესო ხდებოდა, როგორც ყოველთვის. აქაც მინდა მოვიტანო თავად თემო ბერიძის ნაამბობიდან დაუვიწყარი მეგობრის ამ პერიოდის ცხოვრების დამახასიათებელი ფრაგმენტი. ნაწყვეტი მომაქვს ჩემი წიგნიდან „გურამ რჩეულიშვილის ლეგენდა გრძელდება“.

“თბილისის ისტორიის ცნობილი მკვლევარი, თბილისის საპატიო მოქალაქე, გურამ რჩეულიშვილისა და ჩვენი უახლოესი მეგობარი თეიმურაზ ბერიძე იხსენებდა: (ეს ის თემო ბერიძეა, ვისთანაც გურამი უკანასკნელად ისვენებდა ზღვაზე გაგრაში, 1960 წლის 6-7 აგვისტოდან თითქმის ტრაგიკულ აღსასრულამდე).

გაგრაში გადავწყვიტეთ ერთი-ორი დღით სოხუმს გამგზავრებულიყავით და ნაცნობი რუსი გოგონები მოგვენახულებინა, მათთან ერთად დრო გაგვეტარებინა. ძალიან მცირე თანხა გვქონდა, მაგრამ მაინც წავედით. ის ფულიც გოგონებს დავანარჯეთ. ღამით დარჩენა კედარ მოხერხდა. გადავწყვიტეთ გაგრას დავბრუნებულიყავით, ჩვენს პატარა დაქირავებულ ოთახში გამოგვეძინა. სოხუმის სადგურთან გავედით იმ იმედით, რომ რაიმე გამწვლელ სატვირთოს ან ავტობუსს გავყოლოდით. ღამის პირველ საათზე

გამოჩნდა გაბრღილებულფარებიანი მანქანა, დიდი, შავი, იმ პერიოდისათვის სახელგანთქმული „ზიმი“, გურამი გადაუდგა და ხელი აუწია გაჩერების ნიშნად.

– რაშია საქმე, რატომ მაჩერებთ, – რუსულ ენაზე შეეკითხა მანქანიდან გადმოსული მაღალი აფხაზი.

იმ შორეულ წლებში ასეთი გამორჩეული მანქანები ან ძალიან დიდი თანამდებობის პირებს ჰყავდათ ან დიდად თავზე ხელალებულ ტიპებს, ანუ ცნობილ ავტორიტეტებს, უსაშინლეს ტოტალიტარულ წლებში პატიოსანი ადამიანი მსგავს და თუნდაც ბევრად ნაკლებ საკუთარ ავტომანქანას ვერაფრით ვერ შეიძენდა.

– გაგრაში ვისვენებთ, აქ ვიყავით ექსკურსიაზე, დაგვაგვიანდა, მანქანა კი არ ჩანს უკან დასაბრუნებლად, იქნებ წავვიყვანოთ, – უპასუხა გურამმა, მერე ცოტა კიდევ ილაპარაკეს, მე ვიფიქრე ალბათ ფასზე თანხმდებიან-მეთქი და განზე გავდექი. ცოტა ხანში გურამმა დამიძახა, მოდი ჩაჯექით. ჩემთვის უკან მოვთავსდი გრძელ მანქანაში, გურამი წინ მოკალათდა. მალე სიამოვნებისაგან ჩამთვლიმა კიდევ, თან სულ ვფიქრობდი ასეთი ძვირფასი მანქანით მგზავრობისათვის რა ან როგორ უნდა გადავიხადოთ-მეთქი, მძლოლი და გურამი კი საუბრობდნენ და საუბრობდნენ.

გაგრაში შუადამისას ჩავედით, მანქანამ ჩვენს დროებით ბინასთან მიგვიყვანა, გურამმა მითხრა დარჩი, დაისვენე, ჩვენ ცოტა სალაპარაკო გვაქვს და მალე მოვალთ. შიშით გული გამისკდა, რაღა

დამაძინებდა, სად გაჰყვა გურამი ამ უცნობ ბანდიტური შესახედაობის ტიპს. ვიწროალე და ვიწროალე, ვერაფრით დაძინება ვერ შეეძლო. ამასობაში კარგად გათენდა, მზეც გამობრწყინდა, თუმცა უკვე ჩანდა ცუდი ამინდი დაიწყებოდა. უცნობმა აფხაზმა დილით მანქანათივე მოიყვანა გურამი, ხმაურზე ღია ფანჯარას მივვარდი, ვხედავ ერთმანეთი გადაკოცნეს, მერე გურამმა მანქანიდან გადმოიღო საზამთროებითა და ნესვებით სავსე მოზრდილი მოწნული ტომარა, მძლოლს ხელს უქნევდა, სახლში თავისი ბარგიანა ამოვიდა, ჩავაცვივდი და ძლივს გავიგე ზოგი რამ: ჯერ მაგრად უჩხუბიათ, გურამს იარაღიც კი წაურთმევია, მერე შერიგებულან, ერთმანეთის ვაჟაკობა მოსწონებით, აფხაზს გურამი სახლშიც დაუპატიჟებია, ძვირფასი კონიაკები უსვამთ და კიდევ დამეგობრებულან, დილით მასპინძელს სახლთან გაშენებულ ბაღში საზამთროები და ნესვები დაუკრეფია, გურამისთვის გამოუტანებია, მხოლოდ გვიან გავიგეთ ჩვენი სახლის პატრონებისგან, რომ გაგრამი ერთადერთი შავი „ზიმი“ ეკუთვნოდა აფხაზეთსა და რუსეთში ცნობილ ავტორიტეტს, ზედმეტი სახელით ცნობილ „სოხუმსკის“.

გურამს თავისი უშიშარი, ძლიერი რაინდული ხასიათით შეეძლო ნებისმიერი ადამიანის გული მოენადირებინა, მისი გაბედულება, უშიშრობა, გადამდები ვაჟაკური აურა ბევრს ხიბლავდა, ბევრის გულს ინადირებდა და ეს სრული თავისუფლების მოყვარული ბიჭი სხვებისთვისაც ახლობელი ან

მისაბაძი ხდებოდა."

გურამის ტრაგიკული აღსასრულის შემდეგ თემო ბერიძე ისევე თბილად და უაღრესად მახლობლური გრძნობით იყო დაკავშირებული რჩეულიშვილების ოჯახთან, დეიდა მაროსა და ძია მიშასთან, განსაკუთრებით მარინესთან და გურამის ერთადერთ ასულთან – იასთან. წესისამებრ ხშირად მიდიოდა მათთან, ესაუბრებოდა, ათას ამბავს იხსენებდა, გურამის დაბადების დღეებს, შეხვედრებსა თუ საიუბილეო საღამოებს ყოველთვის ესწრებოდა, ერთგულებითა და უღალატობით ბევრს მაგალითს აძლევდა.

შრომასა, ძიებასა და მუდმივ სიკეთეში მიდიოდა თბილისის უკანასკნელი მოპიკანის სისხლსავსე ცხოვრება, ცოტა მოგვიანებით შექმნა ოჯახი, თავისი ბედი საშუალოდ დაუკავშირა დიდი ქაქუცა ჩოლოყაშვილის უახლოეს ნათესავს ნუკის, ჩვენს დროს უკანა კურსების სტუდენტს, შეეძინა შესანიშნავი ვაჟაკი, ჰყავდა არაჩვეულებრივი რძალი, უსაყვარლესი შვილიშვილები, მათი სიახლოვეთ ტკბებოდა და საზრდოობდა, მყარი თბილისური ოჯახი მისთვის უწმინდესი სიყვარულის საგანი იყო, კვლავ იკვლევდა თბილისის ისტორიას, ბეჭდავდა საინტერესო წიგნებს, სტატიებს, კვლევებს და ყველასათვის საყურადღებო პიროვნებად იქცა, მისი ნაშრომების დამოწმების გარეშე ჩვენი დედა-ქალაქის ისტორიიდან არაფერი აღარ გამოდიოდა. ძველებური თბილისური სახლის მოზრდილ ოთახში მდგარი მაგიდა სულ წიგნებით, შრომებით, ენციკლოპედიებით, სურათებით,

*თემო ბერიძე, გურამ გეგეშიძე და
ნუგ ზარ წერეთელი*

ნაწერი ქალაქებით ჰქონდა სავსე, თანაც ოთახის ფანჯრები და აივანი რუსთაველის პროსპექტს გადასცქეროდა. შრომისაგან მცირე შესვენების დროს უძვირფასესი ქალაქის ხედებით ტკბებოდა, სადაც ყველა კუთხე-კუნჭული რაიმე მნიშვნელოვანს ახსენებდა.

სიცოცხლის ბოლო ოთხი-ხუთი წელი, როცა ახალგაზრდული დაუღალავი ინტენსივობით ვეღარ ცხოვრობდა, სულ სიყვარულში, თბილ ადამიანურ ურთიერთობებში და ჩვეულ სიკეთეში გაატარა, ძალიან ხშირად რეკავდა და რომელ მეგობართანაც არ უნდა დაერეკა, ყველა მეგობარს მოკითხვას უთვლიდა.

2012 წელს დაბადებიდან ოთხმოცი წლის იუბილე გადაიხადა, ჯილდოები და იუბილეს ჩატარება არ უთხოვია, შეკრება ახლობლები, უახლოესი მეგობრები, კოლეგები და საცხოვრებელ სახლთან ძალიან ახლოს, რუსთაველზე მდებარე რესტორან „მარ-

კო-პოლოში“ არაჩვეულებრივი საღამო გამართა. დამსწრე თითქმის ასი კაციდან არავის არ დავიწყებია ეს მნიშვნელოვანი თარიღი. მთელი საღამოს განმავლობაში გაისმოდა ჭეშმარიტად თბილისური სადღეგრძელოები. მხოლოდ ქალაქური მუსიკა, ფოლკლორული ანსამბლი უკრავდა, მღეროდა და ცეკვავდა. უამრავი ქალაქური სიმღერა მოვისმინეთ, მათ შორის თემოს უსაყვარლესი დილის

საარიც იყო, შუსტარიც და მრავალი საქვეყნოდ ცნობილი ჰანგი. თემოს მეგობრებს შორის გურამ გეგეშიძე, ნოდარ ზედელაშვილი და მეც ვიყავით მიწვეულები. რალაც დაუვიწყარი, შეიძლება ითქვას ზღაპრული დრო გავატარეთ.

მერე, ცოტა ხნის შემდეგ, ოჯახის შექმნის ტრადიციული ორმოცდაათი წელი ანუ ოქროს ქორწილი გადაიხადა. იქაც განუმეორებელი თბილისური საღამო ჩატარდა, ქალაქური სიმღერებითა და ცეკვებით, ჩვენს თვალწინ საყვარელი ძველი თბილისი იყო გაცოცხლებული, რასაც თემო ვერაფრით ელეოდა. ამ ლამაზ საიუბილეო საღამოს მთელი ცხოვრების მანძილზე ვერ დაივიწყებს ნებისმიერი მონაწილე.

მერე ავადმყოფობა მოეძალა, საავადმყოფოები, ექიმები, დიაგნოზები, ოპერაციები შემოიჭრა მის მშვიდ შემოქმედებით ცხოვრებაში. ხშირად ავადმყოფურად მისუსტებული ხმით გვირეკავდა მეგობრებს, მოგვესიყ-

ვარულებოდა, ყველას მოიკითხავდა, თბილ იუმორს ბოლო დღეებამდე არ კარგავდა. როცა დარეკავდა და იტყოდა „კუკუშკა“ მე ვარო, უკვე საოცრად თბილი სიყვარულის ატმოსფეროს ქმნიდა. ხანდახან მოიკეთებდა ხოლმე, იმედი აკიაფდებოდა, გვთხოვდა ტელეფონზე რეკვის გარდა მივსულიყავით, გვესაუბრა. 2014 წლის შემოდგომაზე გურამ გეგეშიძე და მე მივედით სანახავად რუსთაველის პროსპექტისა და გრიბოდგოვის ქუჩის კუთხეში. ძალიან გაუხარდა, ვისხედით და ტკბილად ვსაუბრობდით, ძველი ოჯახური სურათებისა და ნახატების ატმოსფეროში ვიმყოფებოდით. მერე სავარძლებში მოკალათებულების წინ პატარა ტაბლა გაიშალა, ვისხედით, ვსვამდით და ათას რამეს ვიხსენებდით წარსული ცხოვრებიდან. გურამ გეგეშიძე და მე ვსვამდით კახურ ღვინოს, თემოს აკრძალული ჰქონდა, მაგრამ როგორც კი ნუკი გავიდოდა სუფრისთვის რაიმეს შემოსამატებლად, თბილ სადღეგრძელოს იტყოდა და პატარა ჭიქით ღვინოს გადაკრავდა.

მერე ისევ ჩაწვა. მაინც ხშირად რეკავდა, მოდი, დავსხდეთ, ერთმანეთს მივესიყვარულოთო. 2015 წლის იანვრის ბოლოს დამირეკა, როგორც ყოველთვის საოცარი სითბოთი ვილაპარაკეთ, მერე მთხოვა როცა ჩემთან წამოხვალთ ნოდარ ზედელაშვილი წამოიყვანეთ, ეგეთი სუფთა და პატიოსანი კაცი ჩემს ცხოვრებაში არ შემხვედრიაო. წესიერებას, პატიოსნებას დიდად აფასებდა და ამიტომაც უყვარდა თავისი თანაკურსელი მეგობარი.

ჩვენთვის დაუვიწყარი, საოცარი კი არა, სასწაულებრივი მეგობრული შეხვედრა შედგა თემოს სამწუნხარო ალსასრულამდე ოცი დღით ადრე. ალბათ რვა-ცხრა თებერვალი იქნებოდა, თემოსთან სახლში მივედით გურამ გეგეშიძე, ნოდარ ზედელაშვილი და მე. თავისებური მეგობრული იუმორით შემოგვიტია – მე რახანია კართან ვდგავარ და გელოდებით, თქვენ კი იგვიანებთო, – გაგვიკვირდა კიდევ როგორ სწრაფად გააღო კარი, თურმე კარსუკან იდგა და გველოდებოდა. მალე პატარა ტაბლაზე ველარ დავეტიეთ, თემოს სამუშაო მაგიდიდან გადავალაგეთ ასობით წიგნი, ქაღალდი, ბუკლეტი, ჩანაწერი და დავსხედით. ჩვენს ოთხკაციან მეგობრულ კომპანიას შემოუერთდა თემოს მეუღლის დეიდაშვილი, ჩვენი მეგობარი თბილისის უნივერსიტეტში სწავლის წლებიდან გოგი ჩიჩუა და ამ ხუთმა კაცმა გავახურეთ სასიამოვნო ქეიფი.

ძალიან გაგვიხარდა, რომ ჩვენი საყვარელი თემო კარგად იყო, დიდი იმედი მოგვეცა. რიგრიგობით ვამბობდით სადღეგრძელოებს, ერთმანეთს ვაქებდით. საოცარი ის იყო, რომ თემო სულითა და გულით მონაწილეობდა ჩვენი მეგობრული სუფრის მსვლელობაში, აკრძალულზე გაცილებით მეტი დალია კიდევ, თითქოს ფეხზე მდგარი ვაჟკაცურად ეგებებოდა სულ მალე სხვა სამყაროში გადასვლას.

ჩვენი დაუვიწყარი შეხვედრიდან ოც დღეში თემო გარდაიცვალა. როგორც თავიდან ვთქვი, მას უამრავი ჯილდო, წოდება და რეგალია ჰქონდა

მიღებული, თუნდაც თბილისის საპატრიო მოქალაქეობა რად ღირდა, მაგრამ თემოსავით კეთილ, პატიოსან და სულიერად მაღალ მის ოჯახს, არა ერთი და ორი ჭირისუფლის მსგავსად დიდუბის პანთეონში მისი დაკრძალვისათვის სირბილი არ დაუწყია.

თემო პირველ მარტს გარდაიცვალა, ხუთ მარტს კი იგი დაკრძალეს

ვაკის ძველი სასაფლაოს ამალღებულ ადგილას. ახლა მშობლებთან, უფროს ძმასთან ერთად თბილისის კოლორიტი და უკანასკნელი მოჰიკანი განისვენებს პატარა თბილისურ სამარეში, მისი სახელი და ხსოვნა კი გრძელდება, რადგან თემო ბერიძის მსგავს არაჩვეულებრივ ადამიანს დავიწყება არ უწერია.

ნუგ ზარ წერეთელი,

თემო ბერიძის მოსაზრება

წავიდა ამ ქვეყნიდან თემო ბერიძე, ჩემი ძველისძველი ძმაკაცი, რომელთანაც სამოცწლიანი მეგობრობა მაკავშირებდა, უნივერსიტეტიდან დაწყებული მთელი ცხოვრების მანძილზე. კაცი გონიერი, მეგობრების მოყვარული, გამგები, ერთგული, პურმარილიანი, ლალი, ვისთან ურთიერთობა შენც გალალვდა. დიდი სითბოთი და ხალისით გავსებდა. მეგობრის იმედი ხომ ამ ხანმოკლე წუთისოფელში ერთგვარი ბალავარია, მიწაზე დგომას რომ გიადვილებს. სწორედ ასეთი მხარში მდგომი, მტკიცე კაცი იყო ჩვენი თემო, მეგობრები სიყვარულით თემუშკის რომ ვეძახდით, რადგან თვითონ სწორედ ასეთი ბოლოსართით თუ თიკუნით მოგვმართავდა ალერსით ყველას. იგი ძირძველი თბილისელი გახლავთ, მეც ძველი თბილისელი ვარ, რას არ შევსწრებივარ, მაგრამ ბევრი რამ ჩემი მშობლიური ქალაქის შესახებ თემოსგან

შევიტყვე. განათლებით ისტორიკოსმა ზედმიწევნით კარგად იცოდა ამ ქალაქის წარსული. ყოველი უბნის, ყოველი ქუჩის, ყოველი მნიშვნელოვანი სახლის და მისთა მკვიდრთა ამბავი, მოქალაქეთა ზნე-ჩვეულებანი, ქალაქური ფოლკლორი, ხელოსანთა ამქრების, კინტოების და ყარაჩოღლების, მეთულუხჩეების, მეკურტნეების, მეფაიტვნეების და სხვათა და სხვათა, აწ უკვე გამქრალთა და დავიწყებულთა ცხოვრების წესები. რამდენჯერ წავსულვართ რომელიღაც განადგურების პირას მისული ძველის მოსანახულებლად. „აქ კვირაცხოვლის ეკლესია იყო“, მეტყოდა ხოლმე უბადრუკ ბარაკად ქცეულ შენობაზე და მერე მიხსნიდა კვირაცხოვლობის დღესასწაულის არსს. იგი საპატრიო თბილისელადაც აირჩიეს და თუ ვინმე იყო ჩვენ დროში ამ წოდების ღირსი, სწორედ იგი.

თემუშკი მრალამხრივი კაცი იყო, ვის არ იცნობდა, ვისთან არ მეგობრობდა. ჩემი თაობის ყველა თვალსაჩინო პიროვნება მისი უახლოესი მეგობარი გახლდათ. ყველას ვერ ჩამოვთვლი, მხოლოდ გურამ რჩეულიშვილს ვახსენებ, რადგან თემუშკი ახლდა მას გაგრაში იმ საბედისწერო წელს, გურამი რომ დაიღუპა ტრაგიკულად.

ცოცხალი იუმორით დაჯილდოებული შესანიშნავი მთხრობელიც იყო. რა დამავიწყებს განუმეორებელ ახალგაზრდობისას, სოლოლაკში, ჩვენი ძველი სახლის აივანზე რომ ვისხედით და თემუშკი თვითირონით ჭარბად ნაზავ საკუთარ თავგადასავლებს მიაძობდა. რამდენს ვხარხარებდით, რას არ მივედ-მოვედებოდით. ან კიდევ თბილისის მუზეუმის ოქროსფერი შემოდგომის მზით გამთბარ ეზოში, ნარიყალაზე, სადაც ერთხანს თემუშკი მუსაობდა, აჭრელებულ ბოტანიკურ ბაღს რომ გადავცქეროდით და ვხალისობდით, ჩვენთან კი მისი უფროსი მეგობარი, ქართულ სიძველეთა ჩინებული მცოდნე, დედით და გულით ქართველი, შურა უკლანდიკოვიც ერთვებოდა უდარდელ მუსაიფში. სადარდებელი მაშინაც ბევრი იყო, მაგრამ ახალგაზრდობას თავისი გაჰქონდა, მივისწრაფოდით ნათელი ნიზნებისკენ, ვმსჯელობდით სამშობლოს მომავალზე.

ყველაფერი ძველთბილისური ხიბლავდა თემუშკის, თითქოს გამქრალი დროისა და სივრცის აღდგენას ცდი-

ლობდა თავისივე სულში. კარგად იცნობდა ჯერ კიდევ შემორჩენილ თბილისელ მეღუდუკეებს და დღენიდავ წიგნებში ჩაფლული, სერიოზული გამოკვლევებით დაკავებული მუდამ პოულობდა დროს დუდუკებით ქეიფისათვის. „დილის საარი“, „შუსტარი“, „აქლემებმა დაიჩოქეს“, მისი საყვარელი მელოდიები იყო. რამდენი ასეთი დაუვიწყარი დროსტარება მახსოვს, თემუშკისთან ერთად გატარებული. წავიდა ის დრო, გაქრა, ყველაფერი მიედინება ამ ქვეყნად.

უკანასკნელად, უკვე საკმაოდ ჯანგატეხილი, მეგობრებმა შინ ვინახულეთ. სუფრა გაიშალა, მშვენიერი ღვინო შეესვით, გავხალისდით. ძველი ამბებიც მოვიგონეთ, ავლილინდით, თემუშკი არ ჩამოგვრჩენია, კვლავ ძველებურად ილხენდა და იმედი მოგვცა, რომ მალე გამოჯანმრთელდებოდა, აღიდგენდა ძალას, მაგრამ ვაგლახ ... არ გამართლდა ჩვენი იმედი.

წავიდა თემო ბერიძე, თან წაიღო ჩვენი გულის ნაწილი. მისი სახე გაიელვებს გიორგი შენგელაიას შესანიშნავ ფილმში „ფიროსმანი“, სადაც ყარაჩოხელს ანსახიერებს. სულ ეს დარჩა, რასაკვირველია მის სერიოზულ ნაშრომებთან ერთად და მისი მეგობრების ხსოვნაში ჩარჩენილ მარად უქრობ ხატებასთან.

ღმერთმა ნათელში ამყოფოს მისი სული!

გურამ გვეშიძე

ასე ამბობდა ყველა, ვინც მეგობრის,

მჰ, თემო, თემო!..

ამხანაგის, თუ თანამოსაქმის პანაშვიდ-სა და გასვენებაზე მოვიდა. ყველანი, როგორც იტყვიან ხოლმე, სიკვდილის შვილები ვართ, მაგრამ არავინ ელოდა, ზამთარ-ზაფხულ მუდამ გულგაღვლილი, ჯანმრთელი, სიკეთითა და იუმორით აღსავსე თემო ავად განდებოდა და დატოვებდა ამ წუთისოფელს.

ჩვენი ნაცნობობა სკოლიდან დაიწყო – თბილისში, კიევის ქუჩაზე მე-19 და მე-20 სკოლები გვერდი-გვერდ მდებარეობდა. მე-19 ვაჟთა სკოლაში ვსწავლობდი, თემო კი მე-20-ში. იმ დროს ბიჭები სად უნდა შეხვედროდნენ ერთმანეთს – პლენანოვზე, რომელიმე კინოში ან სტადიონზე. ჰოდა, გადავეყრებოდით ხოლმე ერთმანეთს.

ერთი ამბავი მახსენდება – თანაკლასელს 23-ე ქალთა სკოლელი გაეცნო და პაემანზეც შეთანხმებულიყვნენ (მაშინ უკვე თავი ვაჟკაცებად წარმოგვედგინა), არადა თურმე ეს გოგონა მე-20-ე სკოლელსაც მოსწონდა. მოკლედ „საქმის გარჩევა“ უნდა მომხდარიყო. „საქმეები“ კი კიევის ქუჩიდან ახლომდებარე ყოფილი მეჩნიკოვის, ამჟამინდელი დოდო აბაშიძის ქუჩაზე ცხრა ნომერი სახლის ეზოს მოზრდილ შესასვლელში იმართებოდა ხოლმე. მე დიდი დამრტყმელი არასოდეს ვყოფილვარ, მაგრამ იმ ამხანაგმა მეც მთხოვა „გარჩევაზე“ გავყვოლოდი. მოწინააღმდეგე მხარის წარმომადგენელთა შორის თემოც აღმოჩნდა. მოკლედ ვიტყვი, წაკინკლავებული ბიჭები გვერდზე გავიდნენ – ილაპარ-

აკეს, ერთმანეთთან შეთანხმდნენ და მადლობა ღმერთს, ყველაფერი უჩხუბრად დამთავრდა...

მერე სკოლები დავამთავრეთ – ეს უკვე ძალიან შორეულ წარსულში იყო! მე და თემო უკვე იმ წელს სტუდენტები გავხდით, იქ შევხვდით ერთმანეთს და ძალიან დავმეგობრდით.

ძველებს კარგად გვახსოვს 1956 წლის 9 მარტის ამბები, როცა საბჭოთა ჯარისკაცებმა სისხლის კალო დაატრიალეს. სწორედ იმ წელს ზაფხულში, ღუშეთში სამხედრო კურსებზე გაგვამწესეს, როგორც ჯარისკაცები. საბჭოთა ხელისუფლება მაშინ დაჟინებით აცხადებდა საბჭოთა უმაღლესებში სამხედრო კადრები არ არსებობსო, მაგრამ ვის მოატყუებდა. და აი, ჩვენ ღუშეთის გარეთ – შემადლებულზე ძველ დაცხავებულ კარვებში გაგვანაწილეს. თივაზე ლეიბები იყო გაშლილი და იქ დაგვაბინავეს. ზოგიერთს, კერძოდ გურამ რჩეულიშვილსა და ნუგზარ წერეთელს გაუმართლა – ასი თუ ორასი გრამი არყის ფასად ზემდეგი „სტარშინა“ მოთაფლეს და ისინი თავის „კომფორტულ“ კარავში დააბინავა. მაგრამ ამას ჩემთვის დიდი შვება არ მოჰყოლია, სხვებთან ერთად მეც ვეუფლებოდი სამხედრო ხელოვნებას.

ერთ დღეს ჩემმა ძველმა ნაცნობმა უფროსმა ლეიტენანტმა კვირა დღეს ქალაქში გამიყვანა, გავიარ-გამოვიარეთ. მერე რაღაც სასადილოში ხინკალი,

ლუდი და არაყი შეეუკვეთეთ. კარგად გამოძვრალი შემოვედით გარნიზონში, მე ჩემ კარავში დავწეე და დავძინე. შუალამე იქნებოდა, რომ ლაპარაკმა გამაღვიძა. თემო ბერიძე და ცხონებული გიორგი (ჟორა) ბერძენიშვილი მე მასხენებდნენ. მივხვდი რაღაც ოინს მიწვობდნენ და დავუყვირე: აბა, აბა, არ გაბეღოთ-მეთქი. კარგი, კარგი, შენ არა ჯონდო გვასალიას მოვუწყობთო. თურმე ჟორასა თუ თემოს ჰაუპტკაზტში წასაყვანი ტალონი უშოვიათ და ჩემს მაგივრად ცხონებულ ჯონდო გვასალიაზე გამოწერეს. ჯონდოს ფეხის ზომის ჩექმა არ აღმოჩნდა და ამიტომ რეზინის სპორტულ ფეხსაცმელში (ტაპოჩკებში) დადიოდა იმ ტალონში სამხედრო ფორმის დარღვევა ჩაწერეს. დილით კი ერთი სათვალნიანი ავტომატიანი ჯარისკაცი გამოიჭირეს. დილის მწყობრის შემდეგ მოვიდა კიდევ ის რუსი ჯარისკაცი, რომელიც გაიძახოდა — ჰვასალია, ჰვასალიაო, როცა ჯონდო გამოცხადდა, უთხრა, ფორმის დარღვევისათვის ჰაუპტკაზტში უნდა წაგიყვანო. გადაირია საწყალი ჯონდო, ჯარისკაცს აღარ დაელოდა და შტაბში გაიქცა. იქ ჩვენი უნივერსიტეტის სამხედრო მასწავლებელი პოდპოლკოვნიკი ჯაში შეხვდა. მიხვდა, რომ გვასალიას ოინი მოუწყვეს, სიცილი აუტყდა, მერე დაამშვიდა და უკან გამოაბრუნა. გაცეცხლებული ჯონდო მხოლოდ ამას ამბობდა: „მაღალეც თემო ბერიძე, მაღალეც ჟორა ბერძენიშვილიო“.

ეს მეოთხე კურსის დამთავრების შემდეგ იყო, მეხუთე კურსის დას-

რულებისთანავე უკვე უმცროსი ლეიტენანტები ახალქალაქის გარნიზონში მიგვაკვლინეს.

... დამთავრდა სტუდენტობის ბედნიერი ხანა. მიმოიფანტნენ ჩვენი ბიჭები — ზოგი სად და ზოგი სად. თემომ თბილისის მუზეუმსა და საქართველოს სიმონ ჯანაშიას სახელობის სახელმწიფო მუზეუმში დაიწყო მუშაობა. კარგადაც გაისარჯა, დაუფასდა შრომა, წარმატებით დაიცვა ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატის, მერე დოქტორის ხარისხი. მისი დისერტაციებიც გვანსოვს.

მისი მეგობრებიც წარმატებებს აღწევდნენ. ბევრს ვერ დავასახელებ, მაგრამ რამდენიმეს მაინც შევეხები. აბა, როგორ არ მოვიგონო გურამ რჩეულიშვილი, რომელთანაც 1960 წელს, დალუპვის წინა პერიოდში, გაგრაში ისვენებდა. ერთ საღამოსაც დიდხანს ისაუბრეს, გულითად მცირე ტრაპეზზე, ორიოდ დღეში კი უდიდესი ტრაგედია დატრიალდა, რასაც ყველასთან ერთად დიდად განიცდიდა. აბა, როგორ არ დავასახელო ნუგზარ წერეთელი და გურამ გეგეშიძე, აღიარებული მწერლები და დიდებული ადამიანები. და აი აქ უნდა გავიხსენო ჩვენი ბოლო შეხვედრა თემოსთან.

მას ხშირად ვხვდებოდი ხოლმე რუსთაველზე, სადაც მე იმჟამინდელ საქინფორმის რედაქციაში ვმუშაობდი. მეც დავიმსახურე „რეგალიები“ — მომენიჭა საქართველოს დამსახურებული ჟურნალისტის წოდება, „ღირსების“ მედალი და შემდეგ ორდენი. მანსოვს რა გულითადად მომილოცა თე-

მომ და ბევრიც იხუმრა.

ბოლო ხანს შევიტყვეთ, რომ თემო ავად გამხდარა. ავადმყოფობის მიუხედავად თემო ძალიან ნაყოფიერად თანამშრომლობდა საზოგადოება „ცოდნის“ ყოველკვარტალურ ჟურნალ „სიტყვის“ მუშაობაში, რომელიც ნუგზარ წერეთლის დიდი გარჯითა და რუდუნების მეშვეობით გამოდის. მე პირადად ხშირი კონტაქტი მქონდა თემოსთან და თბილისისადმი მიძღვნილი ბევრი მშენიერი ნაშრომი გამოვართვი და გამოვაქვეყნეთ.

ბოლოს, გარდაცვალებამდე ოციოდე დღე ადრე ვესტუმრეთ თემოს ნუგზარ წერეთელი, გურამ გეგეშიძე და მე. მან თვითონ გაგვიღო სადარბაზოს კარი, დავსხედით, ვიმუსაიფეთ კარგახანს. ამასობაში მისმა მეუღლემ სუფრა გამალა. მაგიდას მივუსხედით. გახარებუ-

ლი თემოც ჩვენთან დაჯდა, რამდენიმე ჭიქა ღვინოც დალია, მადლობა გადაგვიხადა, მერე თავისებურად იშაყირა. გაიხსენა თავისი საიუბილეო ქეიფი, ღუღუკებით და ასე დავემშვიდობეთ. თურმე ეს ბოლო შეხვედრა ყოფილა მასთან ..

გარდაიცვალა ჩვენი თემო – გამოჩენილი მეცნიერი, ნაღდი თბილისელი, მისი მეხოტბე და მკვლევარი, თბილისის საპატიო მოქალაქე. ძალზე დიდია მისი სიკვდილით გამოწვეული გულისტკივილი. მუდამ გავიხსენებთ მის გულითად, ერთგულ მეგობრობას.

ნათელში გამყოფოს უფალმა ჩვენო განუმეორებელი თემოშვი. „იქ“ ალბათ, ისევ შეხვდა უახლოეს მეგობარს „რჩეულას“ და სხვებსაც.

მუდამ გვეხსომები თემო!

ნოდარ ზედელაშვილი
საქართველოს დამსახურებული
ჟურნალისტი

თემო ბერიძეს

დილის საარის ტკბილი სევდა,
 ნაღდი ღვინის სმა,
 შენ შემაყვარე, ძმაო, შენ და
 შენმა თბილისმა ...
 ქუჩებში ღამე ქანაობდა
 კაი მთვრალივით,
 მტკვრის წყალში მთვარე ბანაობდა
 თეთრი ქალივით,
 ემატებოდა ცისკარს შუქი,
 გული კვნესოდა,
 გამოვდიოდით ვიწრო შუკით
 შენი ეზოდან.
 და ამ ცხოვრების ორომტრიალს
 ჩვენც ვერეოდით,
 რაც სიზმარივით
 გაქრა,
 გავიდა
 და დაიწყება ყველაფერი
 ისევ თავიდან.
 ასე გავიდა სიყმაწვილე, ასე გავიდა...
 დილის საარის ტკბილი სევდა,
 ნაღდი ღვინის სმა,
 შენ შემაყვარე, ძმაო შენ და
 შენმა თბილისმა.

დათო ჯავახიშვილი

P.S. ცნობილი ქართველი მწერალი, დიდი ქართველი ისტორიკოსის ივანე ჯავახიშვილი შვილიშვილი დათო ჯავახიშვილი, თემო ბერიძის უახლოესი მეგობარი იყო. შედარებით ახლო-ახლოსაც ცხოვრობდნენ ჩულურეთის ისტორიულ უბანში და თითქმის ყოველდღე ერთად იყვნენ. პროზაიკოსმა დათო ჯავახიშვილმა თავისი გულწრფელი სიყვარული მეგობრისადმი მშვენიერი ლექსით გამოხატა.

რომანი „ბზები წყვდიადში“

საქართველოს „საზოგადოება ცოდნის“ ორგანო ჟურნალ „სიტყვაში“, კერძოდ მის ნომრებში 16-25, იბეჭდებოდა ნუგზარ წერეთლის ახალი რომანი „ბზები წყვდიადში“. 2012 წლიდან დღემდე უკვე გამოქვეყნდა შვიდი თავი.

იმის გამო, რომ ჟურნალის გამოცემის ტემპს რომანზე მუშაობამ გაასწრო და ნაწარმოები დასრულებული სახით უკვე ცალკე წიგნად გამოვიდა, 2015 წლის ნოემბერში ვეღარ მოხერხდა მე-8 – მე-11 თავების დაბეჭდვა. ამასთან დაკავშირებით სარედაქციო კოლეგია წყვეტს რომანის ბეჭდვას, რისთვისაც ბოლიშს უხდის ნაწარმოების კითხვით დაინტერესებულ პირებს.

რომანი „ბზები წყვდიადში“ გაიყიდება „ბიბლუსის“ წიგნების მაღაზიებში. ვისაც არ აქვს სქელტანიანი წიგნის ყიდვის საშუალება, ავტორი ყველას გადასცემს წიგნს უფასოდ, თანაც საკუთარი ავტოგრაფით.

ამასთან დაკავშირებით გთავაზობთ წიგნის წინასიტყვაობას, რათა მეტი წარმოდგენა შეგექმნეთ ახალი მნიშვნელოვანი რომანის შესახებ.

რედკოლეგია

წინასიტყვაობა

რომანი „ბზები წყვდიადში“ ჩვენს თანამედროვე ცხოვრებაზეა შექმნილი და სულ ახლახანს უსასრულობაში გადასული მე-20 საუკუნის ოთხმოცდაათიანი წლებიდან ოცდამეერთე საუკუნის დასაწყისს მოიცავს. ეს ის უმძიმესი პერიოდია, როცა ვეება რუსეთის გამძაფრებული მცდელობით საქართველოს ძირძველი კუთხეები აფხაზეთი და სამაჩაბლო დაიკარგა, ღვთის მაღლით დაიკარგა დროებით და არა სამუდამოდ, რისი იმედიც ყველა ქართველს ნალვერდალივით გულის სიდრმეში აქვს შენახული.

წინამდებარე მრავალპლანიანი რომანს წინ უძღოდა ორი ნაწარმოები ანუ ორი ტომი „დაუსრულებელი ზამთარი“ და „ქვების სროლის ჟამი“.

პირველი ნაწილი გაცილებით სქელტანიანი 2005 წელს გამოვიდა, მეორე – 2010 წელს, ხოლო მესამე 2015 წელს. ამით შეიკრა ერთგვარი ლიტერატურული წრე და ქართულ მწერლობაში გაჩნდა ახალი ტრილოგია, რაც მოიცავს ოთხმოც წელზე მეტს გასული საუკუნის ოცდაათიანი წლებიდან ჩვენს არეულ-დარეულ წლებამდე, თუმცა ეს არეულ-დარეულობა ყოველთვის განუშორებლად ახლდა ეპოქას და შეუბრალებლად არყვედა ყველას.

აღნიშნული ურთულესი პერიოდი ქართულ მხატვრულ ლიტერატურაში მაღალ დონეზე აისახა. არა ერთი და ორი თანამედროვე მწერალი შეეხო განვლილ საკმაოდ მძაფრ ეპოქას მთლიანი მოცულობით ან ცალკეული

ეტაპების მხატვრული ამეტყველებით, რაც მთავარია, საკუთარი მიდგომითა და საკუთარი ხელწერით, რითაც მაღალი შემოქმედებითი ძალით ივსებოდა და მდიდრდებოდა მე-20 საუკუნის მხატვრული მატთან.

უდიდესი შემოქმედებითი მიღწევის მთელი სიმძიმე საკუთარი მხრებით აზიდეს ცხოვრების დიდ სირთულეებთან შეჭიდებულმა ქართველმა პროზაიკოსებმა, რომელთა მაღალი დონის ქმნილებებიც ჩვენი მუდმივი სიამაყისა და ინტერესის საგნად რჩება.

ეს უაღრესად მნიშვნელოვანი მიმართულება და მიმდინარეობა დღესაც გრძელდება, თანამედროვე მწერლები ხშირად უბრუნდებიან უახლოესი წარ-

სულის პრობლემებს, რათა საჭირო და ღირებული არ დაიკარგოს, მომავალი თაობებიც აზიარონ ამ ღირებულებებს, მით უმეტეს დღევანდელი არატრადიციული შემოტევების დროს. ჭეშმარიტი მწერლები ცდილობენ უარყოფითი და უკუსავადები იმგვარი მხატვრული ძალით ასახონ, რომ მიბაძვა თუ გამეორება არავის აღარ მოუნდეს, მით უმეტეს შემადრწუნებელი მაგალითების გათვალისწინებით.

ამ დიდ გზას აგრძელებდა ნუგზარ წერეთელიც, როდესაც ქმნიდა თავის ცნობილ რომანებს „სიკვდილი ოცდაათ ლარად“, „დაუსრულებელი ზამთარი“, „ქვების სროლის ჟამი“ და სულ ახლახანს გასრულებულ უახლეს რომანს „გზები წყვეთობა“. ამ ახალი რომანის და ყველა წინა ნაწარმოების მთავარი მოქმედი გმირია გიგა მაჩაბელი, მწერალი, ინტელიგენტი, სიკეთით და ღირსებით სავსე პიროვნება, ჭეშმარიტი კაცური კაცი, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დაწესებულების ხელმძღვანელი, ოჯახის, მოყვასის, სამშობლოს დიდად მოყვარული სანიმუშო ადამიანი, რომლის სახე სამაგალითო და სანიმუშოა არამარტო ახალგაზრდობისათვის, არამედ თუ გადაჭარბებდა არ ჩაითვლება, ყველა წესიერი ადამიანისათვის.

მრავალი მნიშვნელოვანი ნაწარმოების მსგავსად, ეს რომანიც ცხოვრებისეულ სინამდვილეზეა აგებული, ავტორს მხოლოდ ის ვითარება აქვს მხატვრულად ამეტყველებული, რაც პირადად განუცდია, უნახავს, წაუკითხავს თუ მოუსმენია. ისევე, როგორც მთავარი

მოქმედი გმირი გიგა მაჩაბელი არის ავტორის პროტოტიპი, მისი ალტერ ეგო, ყველა მოქმედი გმირისა და პირის უკან გარკვეული ადამიანების წრე მოიაზრება, მათი ცხოვრება შემოქმედებითი სინამდვილის წესებისა და კანონების მიხედვით მაღალ-მხატვრულადაა გადმოცემული, რაც რომანს დამაჯერებლობას მატებს და აღსაქმელად ძალზე საინტერესო ნაწარმოებს წარმოადგენს.

გიგა მაჩაბელთან ერთად დადებითი გმირების მხარდამხარ უამრავი უარყოფითი გმირიცაა დასაზუსტებული, მათი სიმრავლე თითქოს ცხადად გვიჩვენებს ჩვენმა დაღმავალმა ცხოვრებამ და ვითარებამ როგორ დააგრძელა ბოროტი და ავის მომტანი ადამიანების რიგი. თითქმის როგორც ყველა დიდ რომანში, აქაც მთელი ძალით, დაუნდობლო-

ბით, სამკვდრო-სასიცოცხლოდ ეჯახება სიკეთე ყალყზე შემდგარ ბოროტებას, მაგრამ რაც არ უნდა იყოს ცუდსა და მიუღებელს, დროებითი აღზევების მიუხედავად, მაინც უეჭველი განადგურება, შეუბრალებელი გასრესა ელოდება.

რომანი „გზები წყვილიაში“ დაწერილია საქართველოში ცნობილი და გამოცდილი ოსტატის მიერ, რაც ხელს შეუწყობს მკითხველს დიდი ინტერესით, დაძაბულად, ჩაღრმავებით წაიკითხოს ახალი ნაწარმოები და მომავალშიც არაერთხელ დაუბრუნდეს მას.

იმედი გვაქვს, ჩვენი ლიტერატურული აზრიც, მასმედიაც და ერთგული მკითხველიც ღირსეულად შეაფასებენ მწერლის ახალ მნიშვნელოვან რომანს.

სარედაქციო კოლეგია

სტუდენტი-ახალგაზრდობის შემოქმედება**ჩვენი ვაღია...**

ჩვენი ვაღია ღვთის სიყვარული,
 ბედნიერება და მეგობრობა,
 თუ გაგვიფრინდა ფიქრი ფარული,
 დარჩება მხოლოდ უფერო გრძნობა.
 გვარგო განგებამ ყოველი წუთი
 ბედნიერების და უბედობის,
 ღმერთს სიკეთისთვის მადლობას ვუხდით,
 და გზას უფლისას მუდამ ვენდობით.
 ღვთისმშობლის წილხვედრ ვართ ქვეყნისანი,
 ღმერთმა გვარგუნა კარგი ყოველი,
 ქართველებს დიდი გვქონდა მიზანი,
 გვამხნეებს ჯვარიც, სვეტიცხოველიც.

მე შენ მიყვარხარ

ამ სიტყვებს შენთვის წარმოთქმულს,
 ამ ფიქრებს სულზე დაჩენილს,
 ამ სიზმრებს შენთვის მოგონილს,
 ამ ღიმილს კენტად დარჩენილს.

მოგიძღვნი როგორც აკორდებს,
 ცაში აგაფრენ ანგელოზს,
 ვით მთვარეს ტრფობაც რომ დაგორდეს
 და წყებაც ვარსკვლავთა დაგვენდოს.

ზეცა კი ჩურჩულებს ლამაზად,
 მზის სხივთა მაგვარად იღიმი,
 ამ სხივებს ჩემთვისაც დარაზმავ
 ტრფობის საოცნებო ღიღინით.

შემოღობა

შემოდგომისფერ იქტომბერს
სევდით ავსილი ხედავს,
გარეთ ნაწვიმარ ამინდში
დახეტილობს ხესთან...

გოგონა მიდის ქუჩაში
ათვალიერებს ხეს,
ჩაფიქრებული ბუნებაც
ხმას აღარ იღებს დღეს...

სიყვარულს ანათებს სიცოცხლედ
ამ მარადს მიხვდები თუკი,
მუსიკის ჰანგები გაისმის
სიმებზე ელვარებს შუქი.

*ნინო სულაშვილი
"საზოგადოება ცოდნის" ფილოლოგიის
ფაკულტეტის I კურსის სტუდენტი.*

* * *

რატომ მოევლინე ამ ქვეყანას
 ან მე რატომღა მომევილინე
 ღმერთად? ნუთუ არ გყოფნის
 ის, რომ ჩვენ აღარ ვარ ერთად?
 რატომ მიტევ? რატომ მიწვევ?
 რატომ მჭირდები და მერე
 რალატომ მწყინდები? რატომ
 მპირდები? და აი უკვე აღარც
 მპირდები? რატომ ვინთები,
 მთელავენ ზვირთები
 და მერე ასე ადვილად როგორ
 ვმშვიდდები? ნუთუ ესაა ცხოვრების
 დინება, დილის და ღამის
 ღამებ—თენება და სულიერი აღორძინება.
 თვალი ბნელდება, გული ცხელდება,
 ოჰ, ეს სისხლძარღვთა ჩუმი დინება
 სიყვარულს ზოგჯერ რომ
 ეძინება, და ამ დიდ გრძნობას
 რომ ეფერება მძაფრი გრძნობების
 გამოვლინება, ჩვენ ხომ არ
 გვინდა უიმედოდ ცრემლთა დინება?!

ნიკო ბოგელაშუს

ვკვდები, ვკვდები, მეჩვენება ვკვდები.
 სიკვდილიც რა უნაშუსოდ კივის?
 მე ხომ ვხვდები, ვხვდები რომ არ ვკვდები
 თქვენც ისარი დაგეცემათ სხივის.
 მე მივდივარ, მივდივარ და თქვენაც
 არ მინდისართ, თითქოს ღმერთთან ვრჩები,
 დიდ ბიჭს ისევ ჩამესმება სტვენა,
 გოგონებსაც აჩეჩვიათ თმები.
 ცუდ გოგონებს უკვე აღარ ვხვდები
 ქარს უძილოს შევადარებ ნიავს,
 ვფიქრობ, ვფიქრობ და ნელ-ნელა ვხვდები

იმ ქალს ჩემი სიყვარული ჰქვია...
კვლავ ვუყვარვარ მთვარემდე თუ მზემდე,
ის კარამდეც მიმაცილებს უფლის,
ფირუზისფერ თვალებს მიტომ გენდე,
რომ ღამეშიც გამიჩინოს შუქი.
გომელაურს ვიხსენებდი ლექსით
თითქოს სურდა ფრაზა ეთქვა ასე,
თანაც ბოლოს – აქ დავტოვე ნინა
და სამშობლოც მთლად ცრემლებით სავსე.
ცხელი გულით ცეცხლიც ჩამიქრია,
ნანუკასაც ვკოცნი, როგორც წინათ,
ლექსიც გვსურსო ასე მითხრა გვიან,
ყველა ლექსი მე ვაჩუქე ნინას.

ლაშქარაშვილი ანა
"საზოგადოება ცოდნის" ფილოლოგიის
ფაკულტეტის I კურსის სტუდენტი

ოპ, ნეტავ

მე არა სიკვდილს, ჩემთვის ვეძებ გარდაცვალებას,
მათ შორის ერთი საოცარი საფეხურია,
სამოთხეს ვეძებ, ფანტაზიას არ ვთვლი ფარებად,
რეალურს თუმცა ერთი მოჰკავს, ბევრი მწყურია.

რამდენი რამის თქმა მსურს,
მიტომ ვამბობ ოპ, ნეტავ,
ნეტავ შემეძლოს ყველაფერი გადმოვცე კალმით,
ვუძღვებ ყველაფერს, გული რეკავს – ოქროს მონეტა,
ძველ განცდებს ვხაზავ, ვეგებები სიახლეს საღმით.

დაწერა კი მსურს,
ყველაფერი სივრცეში ქრება,
ნაწერიც თითქოს მიიღვეა ცახცახის დარად,
ეს ერთი სტროფი,
ერთი სიტყვა ამ ქვეყნად რჩება,
რასაც ზვავევით მოვარდნილი წარსული ფარავს.

2015 წ.

არეულობა სამყაროში

დღეს დედამიწა თითქოს ლოთია,
 უსახელო და პატივყრილი,
 და ეს დღეებიც ისე მოდიან,
 როგორც კაცები ვენებდაჭრილი.
 ავადმყოფს მოჰგავს თავად ბუნება,
 ჯანლი ედება ლურჯად მიფენილს,
 მთაწმინდა ნისლში ჰგავს დაბრუნებას,
 ნისლში ძეგლები ჩანან მყიფენი.
 დღეს დედამიწა ჰგავს უპატრონოს,
 კვამლი ედებთ დედა-ქალაქებს,
 ბუნებაზეც კი ძილი ბატონობს,
 ქალაქურ ყოფას ვერვინ ალაგებს.
 ძილი ერევა მთასაც და ბარსაც,
 საქართველოსაც უსაბნოდ ძინავს,
 გალაგნის ბნელი სიმძიმე აკრავს,
 მარადისობა არ გველის წინაც.
 თითქოს ქალაქის ვხედავთ წანდენას,
 ისე მიდიან არც სურთ დარჩენა,
 რთული ცხოვრება ვეღარ ახლდება,
 ითხოვს დიდებას და გადარჩენას.

ღამის ფიქრები

ღამეა, ორის ნახევარია,
 ჭირი და სენი მაინც მაწუნებს,
 ძილი მოჰყვება ღამეს მთვარიანს,
 და უძილობა მიჭერს მარწუნებს.
 ახლა როს ჩემთვის ვალაგებ პწკარებს,
 მწვავე ტკივილი მაინც მედება,
 ცოდვების ტვირთი მაწვება მწარედ,
 ტირილიც აღარ მეიმელება.
 ტანჯვისგან სული გაქრობას ცდილობს,
 გული გაქვავდა და აღარ იძვრის,
 ხალხის ნაწილო და ხალხის შვილო,

გაყინულ გულსაც აღიქვამ სიბრძნით.
 წუხილს მოჰყვება წარსულის ლანდი,
 და განსენებაც ტკივილს მიმატებს,
 ბინდში თუ უკვე აღარსად ვჩანდი,
 მეგობრობისაც ქრება სინათლე.
 ცივი სიყალბე ქცეულა მოდად,
 მისგან არაფერ სიკეთეს ველი,
 რამდენი წინსვლის იმედი მქონდა,
 რიტმს კი ჩამორჩა თვალები სველი.
 წინ ვერ წავედით უკან მდგარები,
 ხომ არ დავირქმევთ მხდალსა და ლაჩარს,
 კვლავ რითმების გზით მივექანები,
 ვცდი ყოველივეს,
 თუ რამე დამრჩა.
 ჩემთვის არასდროს არსებობს მოდა,
 ფეხს ვერ ვუწყობდი დაშაქრულ რითმებს,
 ამ ყველაფერშიც გასწრება მქონდა,
 რომ დავწეოდი ჩემს ფიქრებს რითმე.
 დროს თავისუფლად ერგება ზოგი,
 მე ცხოვრებისგან გაქცევა მინდა,
 ზურგსუკან წყდება სიყალბის თოკი
 თვალებში ჩავცქერ ჩემ გრძნობას წმინდას.
 კვლავ ადამიანს დავეძებ სათნოს,
 როცა ღალატი აქციეს წესად,
 კვლავაც სიკეთის იმედი გვართობს,
 რომ მომავალი ოცნების შევსვათ.
 ზოგს აღარ მოსწონს ზურგის შექცევა,
 ცდილობს ნაწერის ფეხით გათელვას,
 წერაც მომავლის გზებად გვექცევა,
 რომ სწორი გზები ჰპოვოს ქართველმა.
 კვლავაც ფიქრი მავსებს შუალამისას,
 ჭირის და სენის სიღრმე მაწუხებს,
 ძილი ღამეულ ტკივილს დანისლავს,
 და უძილობა მიჭერს მარწუხებს.

თამარ შუკვანი
"საზოგადოება ცოდნის" ფილოლოგიის
ფაკულტეტის II კურსის სტუდენტი

დაბვიანებული აღსარება დედას.

სამოცს გადავცდი, ვიცხოვრე ისე,
როგორც მასწავლე, როგორც ვიცოდი,
მე არ მინდოდა დაჩაგვრა სხვისი,
სიმართლისათვის მუდამ ვიბრძოდი.

დღეს რა კაციც ვარ, დღეს რაც კი ვიცი,
დედის ლოცვებმა განაპირობა,
გვიან შევიგნე მე ეს ამბავი,
ეტყობა ღმერთმაც მისცა პირობა.

ეს ლექსი ჩემი აღსარებაა
და სიყვარულის დიდი წყურველი,
რომ დავიბადე სასწაულია
და ალბათ თავად ღმერთის სურველი.

ზოგს მივალწიე, ზოგსაც კი ვერა,
მაქვს უკმარობის გრძნობა ძლიერი,
ვერ მოვანერხე, ვერ გავიარე
გზა და უსაზღვრო, დასაღიერი.

სამოცს გადავცდი, ისე ვიცხოვრე
როგორც მასწავლე, როგორც ვიცოდი,
სხვა არასოდეს არ დამიჩაგრავს
სიმართლისათვის მუდამ ვიბრძოდი.

ბალაკტიონს

„რარიგ კარგია სამშობლო,
შენი მტკვარი და რიონი,
შოთა, ილია, აკაკი,
ვაჟა . . . . .“
გალაკტიონ ტაბიძე

შენ ხარ ის კაცი, ვინც დალანდა გემი „დალანდი“,
შენ ხარ ის კაცი, ვინც ავიდა მწვერვალებამდე,
შენ ხარ პოეტი ფეხით თხემამდე,
შენ ხარ პოეტი სიყვარულით გაგიჟებამდე.

შენ ხარ პოეტი ვინც შორიდან ეტრფოდა მერის,
ორნი იყავით შენ და ღამე ამ ქვეყანაზე,
ლურჯა ცხენებით ისწრაფოდი სულ სხვა მხარეში,
უსიყვარულოდ მზეც არ გსურდა ცის კამარზე.

სიყვარულისთვის შენ შეგეძლო ცამეტჯერაც მოგეკლა თავი,
ცვრიან ბალახზე დადიოდი შენსავ მამულში
და განა გიყვარს შენი მიწა, შენი ბალახი,
თუ მამულისთვის თავს ვერ სწირავ, არ ხარ ზვარაკი.

შენ კი გიყვარდა შენი ხალხი, შენი მამული,
დედის ნანინა, შენი კუთხე, შენი ოდა, შენი ჩინარი,
შენ ამიტომაც ვერ გაუძეულ ამდენ სიყვარულს
და ლაჟვარდ ცაში ვარსკვლავით გაუჩინარდი.

2015 წლის 30 აგვისტო

ზაფხული ქობულეთში

*"ცხოვრება ეს არის ქუჩა
ცალმხრივი მოძრაობით"
ავატა კრისტი*

ლივლივებს ზღვა და ლივლივებს ცანი,
ლივლივებს მიწა, ლივლივებს ტანი,
რა არის "დღეს" და რა არის „ხვალე“,
ეს არის აწმყო და მომავალი.

ლივლივებს ზღვა და ლივლივებს ტანი,
იყო ბავშვობა და აღარ არის,
სიმაწვეილესაც შეუდგა წყალი,
ეს ცხოვრებაც ხომ სიზმარი არის.

თითქოს დღეს იყო, გავიდა ხანი
და რა შემომრჩა? ჭაღარა თავი,
სიბერისათვის დამდგარა ჟამი,
ლივლივებს ზღვა და ლივლივებს ტანი.

გავიდა წლები, სხვა გზა არ არის,
გაფრინდა დრო და მოვიდა ჟამი,
რა დამრჩენია? ორიოდ წამი
და გაიღება არყოფნის კარი.

მაგრამ დღეს ვცოცხლობ, ზღვაში ვარ, ზღვაში,
ამაოებას დაუდგეს თვალი,
ლივლივებს ზღვა და ლივლივებს ცანი,
ლივლივებს მიწა, ლივლივებს ტანი.

*მერაბ თხელიძე
2015 წლის 6 სექტემბერი*

მსცოვანი მოქალაქის ბიოგრაფიის ჩიხუას მიმართვა მთავარი მოქალაქისადმი

სითბო მოსდევს მაისის თვეს, თუმცა სიძვირე არ გვტოვებს, გაჭირვება მეც სხვებივით ძალით დამიმართოვებს. სხვებს ვუყურებ, ნერწყვი მომდის, სახლშიც საკვებს ელიან, მაგრამ რა ვქნა, როცა ჩემი ქისაც ცარიელია. როგორ ვზარდოთ პატარები, სიცოცხლე კი ტკბილია, კვლავ შრომისკენ მოგვიწოდებს აკაკიც და ილიაც. ყველა დროის წარსულიდან წვეთიც არ შეგვრჩენია, თუმცა ქადაგებ ყოველი დღე – მომავალი ჩვენია. ამის ნაცვლად ვერ გავიგეთ ჩვენია თუ თქვენია, კაციც არ ჩანს, გულადი და პირში მართლის მთქმელია. გვინდა დროშად აფარება სინდისის და ნამუსის, სიყვარული, შრომის კულტი რომ დამკვიდრდეს მამულში, თან გვითხარით რა ბრალი გვაქვს ამგვარი თუ ასეთი, ჩვენსკენ აღარც რადიოა, არც ტელე და გაზეთი. გვიჯობს აქეთ გადმოგვხედოთ ამ მამულის მკვიდრებსაც, გზა უჩვენოთ დახმარების ბიზნესმენებს, მდიდრებსაც. ყველას გირჩევთ შრომას უნდა ნაღდი თავის დადება, რომ განათდეს ძველი სივრცე ახალ განთიადებად. თუ ვიფიქრებთ მხოლოდ ფულზე ქართველს გადავაგვარებთ, ვეღარ გავზრდით საბრძოლველად ბიჭებს მაგარ-მაგრებს. და გვერგება ჩვენაც ბედი ლაზთა, ჭანთა, აფხაზთა, რწმენას, მეს და მყოფადობის შავი ბედი დახაზავს. მერე მიდი და იმაზე ვინ სჯობია ქართველებს, მკერდით უნდა დაცვა იმას, რასაც ძალით გვართმევენ.

*გოგი ჩიჩუა
2015 წ.*

თავისთვის წერდა, არც ფიქრობდა გამომჟღავნებას

1985 წელს განმეორებით გამოცემულ მწერალ ნიკოლოზ გიორგის ძე ნათაძის (მელანია) წიგნში „ქედნის ღიღინი“ შევხვდი ასეთ სტრიქონებს:

„ვწერდი იმ მიზნით კი არა, რომ უთუოდ დაბეჭდილიყო, არა, მე ვწერდი იმისათვის, რომ რაღაც სიამოვნებას ვგრძნობდი ამაში და თითქოს რაღაც ჩემი გულის მოთხოვნილებას ვაკმაყოფილებდი“.

ამგვარი აზრი ცხოვრებაში ბევრჯერ სიმართლის სახით დადასტურებულია.

ახლა კი ვიტყვი რისთვისაც მოვძებნე და გადმოვწერე ეს სტრიქონები.

2006 წლის აგვისტოში ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ სამოცდათოთხმეტი წლისა გარდაიცვალა ჩემი უფროსი ძმა ჯონდო წერეთელი. ის არ იყო დიდი მწერალი ან დიდი მეცნიერი, მაგრამ იყო სანიმუშო ქართველი კაცი, პატრიოტი, მამულიშვილი, რაც ბევრ წოდებასა და რეგალიებზე გაცილებით უფრო მეტია.

მწიგნობარს, პოეტსა და ცნობილ ბიბლიოფილს, მამაჩემს აკაკი წერეთელს თავის ძირითად საქმესთან ერთად განსაკუთრებული ძალით უყვარდა სოფლის მეურნეობა. საამისო ასპარეზიც გააჩნდა, მდინარე ყვირილას ხეობაში მდებარე მშვენიერ ქართულ სოფელ საღვინეში დიდი ეზო, ვენახი და ხეხილის ბაღი ჰქონდა. თბილისშიც, ზედა ვაკეში ხეხილნარით დაფარულ ფართო ეზოს ფლობდა. თავისუფალ დღეებს, უფრო მეტად დასვენების

დღეებს სულ ეზოსა და ბაღში მუშაობას ახმარდა, დაძაბული შემოქმედებითი ცხოვრება კი დაბინდებიდან შუალამის სამოთხ საათამდე გრძელდებოდა.

სოფლის მეურნეობის ხაზით მუშაობის საკითხებში საკმაოდ მოთხოვნმა მამაჩვენმა მე ადგილიდან ვერ დამძრა, ჩემი უფროსი ძმა ნაწილობრივ დაიყოლია, უფროსი ძმა ჯონდო კი თითქმის თანაშემწედ გაიხადა და ჩართო ყოველდღიურ საქმიანობაში, ეს კი, როგორც ვთქვი, ოდნავადაც არ იყო ადვილი, რადგან საქმიანობა სოფლადაც და ქალაქადაც განუწყვეტელი ძალით მიმდინარეობდა. ალბათ, ამითაც იყო განპირობებული, რომ ჩემმა უფროსმა ძმამ სწავლის გასაგრძელებლად სასოფლო-სამეურნეო უნივერსიტეტი აირჩია, სწავლული აგრონომის დიპლომიც მიიღო, რითიც ჭეშმარიტი პოეტი და დაუღალავი მეურნე მამა ძალიან გაახარა. შემდეგ წლებში ჯონდო სოფლის მეურნეობის ხაზით ქალაქსა თუ რაიონებში ბევრ საპასუხისმგებლო ადგილზე მუშაობდა, მაგრამ სადაც არ უნდა ემუშავა, სოფელსა და თბილისურ ეზოს თავს არ ანებებდა, მოვლა-პატრონობას არ აკლებდა.

თითქმის ყოველ შაბათ-კვირას მშობლებთან მიდიოდა, მიდიოდა დაუზარელი სისტემატურობით, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც 60 წლის ასაკში მამა პენსიაზე გავიდა, სოფელში სახლი ააშენა, სადაც მეუღლესა და შვილიშვილებთან ერთად ადრეული გაზაფხულიდან გვიან შემოდგომამდე ცხოვრობდა, მერე ისევ იმერეთივით საყვარელ სახლ-კარს უბრუნდებოდა ვაკეში, ერთი სული ჰქონდა როდის გავიდოდა ზამთარი, რომ თავის უსაყვარლეს სოფელს დაბრუნებოდა.

დედაჩვენი 84 წლის ასაკში აღესრულა, 1989 წლის 18 ივნისს, მამა კი ოთხმოცდაათი წლის ასაკს მიღწეული 1992 წლის 2 აგვისტოს, ჩემი უფროსი ძმა ჯონდოც აგვისტოს თვეში შეუერთდა მარადისობას. მანამდე ის იყო სოფლის პატრონიც და მფარველიც. დიდი არეულობის შემდეგ, როდესაც მისი სამსახურიც დაიშალა, უფრო ხშირად იყო სოფელში, იქ შრომობდა, ბევრს კითხულობდა, წერდა, ძალიან ახლოს მეგობრობდა სოფლის წარმომადგენლებთან, ხშირად იკრიბებოდნენ საღამოობით, ტკბილად საუბრობდნენ, საშინელი დრო ერთმანეთის მხარში დგომით გაჰქონდათ.

ჩვენი უფროსი ძმის მოულოდნელი და გულსაკლავი გარდაცვალების

შემდეგ უმცროსმა ძმამ, თადარიგის გენერალმა გობრონ წერეთელმა, მამის არქივის ზოგიერთ ნაწილთან ერთად უფროსი ძმის სქელი საქალაქეც გადმომცა. ნათქვამია სიკვდილის შემდეგ ადამიანი უკეთესად შეიცნობაო. მართლაც უამრავი რამ ვიპოვე მისი დისიდენტური ბუნებისათვის დამახასიათებელი: წერილები, მთავრობის საწინააღმდეგო მასალების ამონაჭრები, სხვა ადამიანების ლექსები თუ მოსაზრებები, მათ შორის საკუთარი სალაღობო-სახუმარო ლექსებიც და სერიოზული საკუთარი ლექსებიც. ისე მე გულში მიკვირდა ხოლმე – როგორ შეიძლება აკაკი წერეთელის შვილი ლექსებს ან დღიურებს არ წერდეს-მეთქი, თურმე ისიც წერდა, ფიქრობდა, განიცდიდა, ოღონდ არასოდეს არც ამბობდა და არც არავის უჩვენებდა, გამოქვეყნებზეც არასოდეს უფიქრია, თუმცა, როგორც ჩანს, სოკოებივით მომრავლებულ ბევრ პოეტზე უკეთესად წერდა.

ჟურნალის რედკოლეგიასთან ერთად გადავწყვიტეთ მისი რამდენიმე ლექსის გამოქვეყნება, ამით მის რაიმე ანდერძს არ ვასრულებთ, უბრალოდ ერთ სანიმუშო და უხინჯო ცხოვრებით ნამდვილად მისაბამ ქართველ კაცს წარმოგიდგინო.

ნუგ ზარ წერეთელი

დასვენება

სად არ მიდიან, სად არ გარბიან,
 სწამთ სეიშელი და მალდივეები,
 სხვა დასვენებას გვირჩევს ნამდვილად
 სამშობლო,
 თანაც დანამდვილებით.
 რის ალანია თუ ანტალია,
 ჩვენსას რატომღაც აღარ ვაფასებთ,
 როცა ცხოვრება გასატანია
 ოცნებით ვითვლით მთვარის ნაფაზებს.
 სურნელით სავსე სოფლებს მივხედოთ,
 წინაპრის სული სადაც ბინადრობს,
 სულ რომ გაგყვირით უკან ვიხვეთო,
 იქნება ერთხელ წინსვლაც ვინატროთ.
 ჩვენი მამული ვერ გამთლიანდა,
 დალლილ მგზავრით მივდევთ აღმართებს,
 დრომა იმ უკვდავ დავითიანთა
 დიდი ხანია ვეღარ ავღმართეთ.
 უნდა შევუდგათ მხარი ცხოვრებას,
 თუ დასვენების ვლით პირობებს,
 მიტომაც ვნატრობთ განმეორებით
 რაც წარსულს ჰქონდა იმგვარ გმირობებს.

1985 წ.

პირობა

თბილს ვეტანები ბორჯომს,
 ადრე ყანწების მსმელი,
 აწ მდინარეში ღორჯოს
 ვეღარ დავიჭერ ხელით.
 უნდა დავმშვიდდე მაგრად,
 თუნდაც ეს იყოს ძნელი,
 რადგან ხშირ-ხშირად გამკრავს
 შრომით დალლილი წელი.
 დროებას ჩვენსას მოშლილს,

ვერ ავაშენებთ ისევ,
როგორაც უნდა ცოლ-შვილს
უნდა ვიცხოვრო ისე.
რომ ინტელიგენტს ვგავდე
ამდენ სოფლელებს შორის
და კმაყოფილი მყავდეს
შვილიც, რძალიც და ცოლიც.

1992 წ.

მეზობელი კაცი

შენ დროს ებრძოდი, როგორც პრომეთე,
როგორც პრომეთე ან ამირანი,
შენნაირები რასაც ჰპოვებდნენ,
ის იყო ქვეყნის შეცვლის მიზანი.
იყო ბრძოლები უთანასწორო,
ვით ჩაჩეხილი გზები შეტევის,
ძლივს ქანაობდა ბედის სასწორზე
წამი ყოველი თავგამეტების.
ემატებოდა კაცის შეძლებას
გასაოცარი სულის სირბილე,
წლები წამების მიტომ გვეძლევა,
რომ სატანჯველში შემოვირბინეთ.
შენი დაღუპვით ჩვენც დავიღუპეთ,
დრო დადგა დამსხვრევ-დაცემიანი,
შენი მთაწმინდაც,
შენი დიდუბეც
გელის ქალივით თვალცრემლიანი.

1991 წ.

სოფლის უსაზღვროება

ამოსრიალდა ვეება მთვარე,
ახლოს ყვირილას ისმის ჩქაფანი,
ბევრი ვიკითხე, ვწერე თუ ვთვალე,
ვერ ამოვხსენი ჩემი ზღაპარი.
ამ ოცნებასაც ველარ მოვეშვი,
თუ წარმატება მქონდა – დროებით,
მარტო ვარ სოფლის სიმყუდროვეში
და მავსებს განცდა უსაზღვროების.
უსაზღვრო არი ზეცაც და სივრცეც,
ერთიმეორის შესაფერისი,
გული კი ჯერაც იმედით მიცემს,
თუმც მირაჟივით მოჩანს მერმისი.
სულაც არ მჯერა ჩემი მომავლის,
კვლავ საქართველოს სიყვარულს ვბოდავ,
ქარი წინწკლებად ცივ წყალს მომაცრის
იმ ნაკადულის,
რომ რბის და რბოდა.
ასევე მირბის ჩემი ცხოვრება,
ვითარც გრძელდება სრბოლა დროების
და სიჩუმეში ფიქრებს მოება
სევდა-ნაღველი ამაოების.
უსაზღვროების მავსებს დუმილი,
ფიქრი ჯანღივით მოაქვს დროებას,
რეკს ტელეფონი,
მელის ყურმილი
სინამდვილესთან მიახლოებად.

1997 წ.

წერილი კომუნისტებს

სანამდის გყავდათ ბელადი
ხვდებოდით მქუნარ ტაშით,
მერე კრიტიკით ღელავდით,
თავის მართლების ცდაში.
ახლა ტყლიპიანს უძვრებით,
თავზე რაისა გაზით,
არცერთი არ ხართ სულგრძელი
ცხოვრობთ ბოღმით და ბრაზით.
მე მეჩვენება, რომ ყველა
იყავით ჩვენი მტერი,
წლებს სინანული მოყვება
ჭირის და ხაკის ფერი.
თქვენში ძლივს მოიძებნება
მართალი კაცი ორი,
უკან გაირჭვეთ შეგნება
გარდაქმნის პროექტორის.
ბებიათქვენის მუთაქებს
დროა დაუწყეთ ქექვა,
ხალხი თუ ვინმეს უთაქებს
იქნება ღმერთთან შეთქმა.
ველარაფერი შეძელით,
დამთავრდა სისხლის წოვა,
აწი ვინ ვისთან შეძვრებით,
როცა სხვა ხალხი მოვა.

1990 წ.

ნუბზარ წერეთელი
ბამოუქვეყნებელი ლექსების რვეულებიდან

დილის ნატვრა

ეს გაუმარჯოს ყველა სიწმინდეს,
 რაც დღემდის კიდევ შემოგვრჩენია,
 რათა სიკეთეს ისე ვიწვინდეო,
 ვერა დაგვაკლოს შემოჩენილმა.
 ეს გაუმარჯოს ქართული სულის
 გაძლიერებას,
 მტერს რომ შეეხას,
 ყველას ბოღმისგან გაგულისებულს,
 გზა არ გაეხსნას სამოთხეებად.
 ეს გაუმარჯოს თბილისის დილას
 და წინაპართა ფერმკრთალ აჩრდილებს,
 რომ წვანან დიდი მუხების ძირას,
 ჩვენ კი დალუპვას გადაგვარჩინეს.
 მათი ძალით და მათი მიღწევით
 შემატებიათ დღეებს ქარიზმა,
 ჩვენ კი საწყლები ისე ვირწევით,
 როგორც ლერწამი ძლიერ ქარისგან.
 ცხოვრება იქცა
 ბრძოლად, შეტევად,
 ბევრისთვის მეტის შოვნის არენად,
 ბოროტი კანში ველარ ეტევა,
 და ისევ ცდილობს ხალხში გარევას.
 როცა შეგნებას ბოლომდე საზღვრავს
 მილიონების შოვნა ქურდობით
 არ შეიძლება ის ერმა არ ზღვას
 და თან სახელიც შერჩეს უნდობლის.
 დაძენძილია ზეცა ღრუბლებით,
 ხშირად აშურებ შენაც ბუნებას,
 ძნელი ყოფილა თავისუფლების
 მოპოვებაც და შენარჩუნებაც.
 რიჟრაჟი ნისლებს ზეთივით ისვამს,
 მზე კი სავალის ცდილობს დადგენას,
 ეს გაუმარჯოს იმნაირ წინსვლას,
 საქართველოს რომ გამოადგება.

საბაზაფხულო

უცებ იფეთქა წითლად ატამმა,
 მიდამო მიაქვს თეთრსა და წითელს,
 გუშინ თუ ვინმე ძალას გატანდა
 დღეს უკვე მთავარს აკეთებ თვითვე.
 ქედებს გადასძვრათ რუხი ლეჩაქი,
 გადმობრდღვიალდა ფერი სიმწვანის,
 ყინვით ნაწეწი აღარც მზე ჩადის
 ზამთარში ზეცას ყვითლად მიმწვარი.
 მწვერვალთა რიგი აპრილის ხათრით
 ლურჯად დაბინდულ სივრცეში შეფლეს,
 და ალუბლების ყვავილებს აღრი
 სანთლის ციმციმზე მოსეულ პეპლებს.
 სივრცე ელვარებს ფერით ზურმუხტის,
 გზებს მაქმანივით გასდევს ყვავილი
 და გაზაფხულის
 ასე გულუხვის
 მოპატიჟება გინდა ქალივით.
 გსურს წლები ენთონ გაზაფხულებად,
 აღარ დანებდნენ ავის დინებას,
 ბალახმა,
 ზამთრით განახუნებმა,
 ისევ დაიწყოს აბიბინება.
 იმედით მივყვეთ მაისს ვარდისფერს,
 ზღაპრულ რაშივით მთისკენ განაფრენს,
 ცაზე ჭავლივით ქარი გადირბენს,
 ნისლებს ძნებივით მთებზე დააფენს.
 სივრცეს ვარდების ფერით შემოსილს,
 სურს სიბოროტის გზები დახუროს,
 რომ გაზაფხულმა საქართველოში
 სულ მაისივით იგაზაფხულოს.

ჰილილი

ბევრი დაეცა, ბევრი წავიდა,
 დაცარიელდა ცივი სამყარო,
 თავზე დაგვამხე წლები ჭერივით, ცხოვრებავ, დროის მძიმედ გამყვანო.
 ისე გაცელე ეს თაობები, როგორც შირაქის ველზე ხორბალი,
 თითქოს დოლაბმა გადაგვიარა და გადმოგვემხო ბედის ბორბალი.
 დღეს საბურთალო, ვაკე, დიდუბე სავსეა ჩემი ნაცნობ-მეგობრით,
 ყველა უდროო წერა გამხდარა გააფთრებული ბედი-მეგობრის.
 ახლა ქუჩაში შეხვედრის ნაცვლად
 მათ სასაფლაოს მწკრივებში ვხვდები,
 და სულს მიმღვრევენ ნიაღვარივით არარაობის მწუხარე ხმები.
 ცხოვრება მათი,
 როგორც სიზმარი,
 გაქრა და ასე ხმებად შემორჩენ,
 მე კი ვუყურებ უკვე ახლოდან შავი ჭირივით სიკვდილს შემომჩვევს.
 თითქოს შხამს მასმევს ვერშეგუება
 გამძაფრებული ძალით განგების,
 მაგრამ ჯერ კიდევ ისმის იმედად დამათრობელი ძველი ჰანგები.
 ხელსაც ჩაიქნევ,
 დარდიც ფუჭია,
 ასე იყო და ასე იქნება,
 ჯერ კიდევ გრჩება ნაღდი დღეები უკვდავობაზე დასაფიქრებლად.
 ჯერ კიდევ გრჩება დიდი იმედი გასაოცარი ძალით დარჩენის
 და ცხოვრებაში ამ ოცნებებით
 უფერულდება სხვა დანარჩენი.

ოსეზ და ისეზ

ტადარი როგორც მმატებს სიმაღლეს,
 იმგვარად მავსებ შენი სიკეთით,
 მთების შვილივით ნამქერს მივარღვევ
 თოვლივით მძიმე გზასაც ვიკვლევდი.
 შენც თან მომყვები, როგორც ფერია,
 სივრცე იშლება თვალწინ სითეთრით,
 აუ, რამდენჯერ შემიბერია,
 როცა ღამეებს თეთრად ვითევდი.
 ის ღამეები გაქრნენ წყალივით
 და იმედივით დარჩა ქვიშანი,
 მდინარეს ეკრა ფლატე განივი
 როგორც გაქცევის ერთი ნიშანი.
 ან მღვრიე წლისგან ჩათრეულივით
 ვიძირებოდი,
 შენ კი კიოდი,
 ყოველგვარ შებმას დაჩვეულივით
 ნაპირზე მაინც გამოვდიოდი.
 ნაპირი იყო ისე დამრეცი
 თითქოს ქარებმა სიპით აშენეს,
 მაინც გავძელი და არ დავეცი,
 შენაც ხელები შემომამშველე.
 ცოდვის ბილიკის ვცდიდი გავლებას,
 გზას დავეძებდი მაღალ ტაძრამდი,
 დაბრკოლებათა გასამკლავებლად
 უცებ რაშივით იმედს დავძრავდი.
 რომ გადაკვეთოს ძნელი საზღვარი
 ფიცხი ცხენივით სიტყვამ ნახედნმა,
 რაც ბევრჯერ სისხლით მქონდა ნაზღვავი,
 ან ჭოგრიტს ჰგავდა წინ-წინ გამხედვარს.
 კვლავ მამხნეებდი სავსე სიკეთით,
 რომ ღმერთი წინსვლის ძალას მიზრდიდეს,
 მე დაჭრილივით ძალებს ვიკრებდი,
 ან ვპასუხობდი მიზანს მიზნითვე.
 თითქოს სირბილი იყო მარადი,
 და უკვდავობის ძებნას მოგავდა,
 ხმები ისმოდა მთიდან ბარამდი,

გადაფარული შიშით მოკვდავთა.
ეს შიში სდევდა დასაბამიდან
ამ უთავბოლოდ შექმნილ სამყაროს,
ელვა კი ზეცის ყელსაბამივით
კრთოდა,
სინათლე რომ დაგვახმაროს.
რის დახმარება, ყველა ელოდა
ბოლოს,
ყაჩაღურ შეტევით მომხტარს,
ვიღაც გარბოდა საქართველოდან,
გარიდებოდა ცდილობდა მომხდარს.
მაგრამ ვის ჰქონდა ძალა იმხელა,
გზები ეპოვა გასარიდებლად,
ამ უგზოობას ვინმე მიხვდება,
ვინაც სტაცებდა სხვასაც დიდებას.
მეც გასაფრენთან ბევრჯერ შევდექი,
შეძრწუნებული ქვეყნის ბოლოთი,
და იქნებოდა მძიმე შედეგი
შენ იმედივით რომ არ მყოლოდი.
ისევ მივდივართ გზებზე მხარდამხარ,
გუშინ დაიწყო რასაც დღეს ელი,
ბველი ნათესი თუმცა გადახმა,
ჯერ კიდევ რჩება დასათესელი.
გრძელდება ყოფის მძიმე ვადები,
რასაც მგლებივით ბევრჯერ უყმუვლეს,
მე არც მივდივარ
და არც ვთავდები,
რადგანაც ვძლიე სულის ჯურღმულებს.

შიომღვიმის ზარები

ზურმუხტივით დაჰფენია ნაციხარს,
 რაც მთებიდან ველებს ღვარად შედინდა,
 ვით ღრუბლებზე
 მაღლა-მაღლა ადიხარ,
 სამთავროდან, მცხეთით, ბაგინეთიდან.
 თეთრ ნაოჭებს თავშეყრილებს ქედებთან,
 ფიჭვი დამზერს ლოცვადდამდგარ ბერივით,
 ჩუმი ნისლი ქედებს მკერდზე ედება,
 ვით ასულის უნაზესი წერილი.
 ქედს ამშვენებს უწმინდესი ტაძარი,
 შიომღვიმის ღვთაებრივი ხედები,
 მზის შუბებით აჩიქნილი ნაცარი,
 ჩაკიდული მტკვარში ოქრომკედები.
 კლდე რძისფერი ნალებივით დასერეს,
 აქ თუ ჰპოვებ,
 რასაც სხვისთვის იკლებდი,
 ქედს თოვლივით ნალარები ავსებენ,
 თუ ხონჩაზე ამოჰყარეს ხინკლები.
 თვალი ტაძრის სილამაზით დატყვევდა,
 ცა გაბრწყინდა ღრუბლით დაულამბავი,
 ცისარტყელა შვიდფეროვან სარტყელად
 ისე გაჩნდა,
 ვით ახალი ამბავი.
 შორს დავითი მობრძანდება მეფურად,
 წინ მოუძღვის სპას ხმლიანს და შუბიანს,
 ეს ფრიალო წმინდა ნისლმა შებურა
 თუ ბატონის გადაშლილი შუბლია.
 თვლის ადგილებს სამონასტროს, საციხოს.
 მისი მაღლით დასაბამით ვშვენობდით,
 სხვა გზა არ ჩანს,
 რაც გინდა და რაც იყოს,
 ყველა გორა დამშვენდება შენობით.
 ერი სუნთქავს სიტყვით აღმაშენებლის,
 აღშენებას ვინც ნერგავდა თავითვე,
 არასოდეს აღარ გადავშენდებით,
 თუ გმირივით კვლავ გაზრდიან დავითებს.

შიომღვიმეს ფარავს დიდი სიწმინდე,
ცა ნათელი თავზე ადგას იისფრად,
ხელს ცუდისკენ როგორ უნდა ვიწვდიდეთ
მემკვიდრენი უკვდავ ისტორიისა.
მაგრამ უკვე ველარ უვლით ბაგინეთს,
შიომღვიმეს აწი ვილა მიხედავს,
თქვენ საკუთარ ღედას თუკი აგინეთ,
რაც მოგივათ,
ჭკუასუსტიც მიხვდება.
თუ ქვეყანა კვლავ დარჩება საჭურისს,
ძელზე ბევრი უცოდველი გაისმის,
ხმა კახურიც, იმერულიც, რაჭულიც,
საყვირივით გაფრთხილებად გაისმის.
შიომღვიმეც ხმას უერთებს ერის ხმას,
ღრო ღგას გარეთ,
როგორც კართან მცველები,
წინაპართა ხმალი ისევ შეირხა,
რომ ჩაახშოს სუნთქვა საშინელების.
უმწეობა ცოდვის გამო იზრდება,
არ იშლება შუღლი მსხვილი ბზარებით,
დაჩაგრული ხალხის გამოფხიზლებად
რეკენ,
რეკენ,
შიომღვიმის ზარები.

ტაძარი მთაზე

მაღალ მთაზე მტრედით
დაფრენილო ტაძარო,
მინდა ჩემი ბედივით
ყველგან გულით გატარო.
როგორ ამოგზიდეს და
როგორ ამოგიტანეს,
ძველად ზეცის კიდესთან
მდგარო სულის ტიტანო.
უძღვი საუკუნეებს
მაღლით განაუხვები
ბჭეებს გაულუნველებს
ტვერი იცავს მუხების.
კრთის როგორაც იმედი
წმინდა ჯვარი ღამეში,
ავსებული სხივებით
და ღვთიური კაემნით.
შერჩენია შენს კედლებს
სილამაზე ფრესკების,
დიდი მეფის მეცხედრეც
წამომდგარა ქვესკნელით.
აქ სუფევენ ახლობელ
წინაპართა ნეშტები,
თუმც რომ ვეღარ სახლობენ
ტკივილისგან ვშემდები.
შემორჩენილ ტკივილებს
ეკლებივით ვენლები,
მაინც ასე ვივლი მე
ძველთან ხელის შეხებით.
გიცქერ, როგორც საკუთარ
იმედების ახდენას,
თუ კაცს ღმერთი არ უყვარს,
უეჭველად წახდება.
უნდა გვწამდეს უფალი
მუდამ არის ჩვენ გვერდით,
როგორც ძველი უბანი
ჟამთა სრბოლით შევბერდი.

ასწლეულთა მფარველი
უცდი ახალ მოვლენებს,
ვერაგობას არ ელი
გწამს ახლები მოვლენო

ახლები თუმც მოვიდნენო.
მაინც ძველებს ჰბაძავო
თამარ მეფის დროინდელი
ოქროსფერო ტაძარო.
შენს გუმბათქვეშ საუკუნე
საუკუნეს შერთვია,
წლიდან წლამდე სხვას უყურებ,
მარადი კი ღმერთია.
ღმერთი არის შენშიც, ჩემშიც,
ვისაც სულთქმას ადრიან,
თუ ცხოვრებას დღემდე შევრჩით
მისი დიდი მადლია.
მისი წმინდა კურთხევაა,
მთასაც ლოცავს, მდელოსაც
ნაოცნებარს თუ ხვდებოდა
დღელამ უნდა ელოცა.
ღმერთის ძალით დგახარ მთებზე,
უძლებ, ლოცავ, არ გოდებ,
მზისგან მოძღვნილ ოქროს თევშებს
აფენ ღვთიურ აკორდებს.
ელოდები წლების საფერს,
ვერ გლლის ჟამთა დრეკანი
და მთელ მხარეს იმედს აფენს
შენთა ზართა რეკვანი.

ბორჯომის დღეები

კვლავ სიყვარულით გავყურებ ბორჯომს,
 მიბერავს ნაძვის ტევრთა მარაო,
 ქარი აპირებს შხუილი მორთოს
 და ტყეთა ფარდა ააქანაოს.
 ზურმუხტის ფარჩით მორბის ლიკანი,
 ბორჯომს მიკრული ნაძვთა ტევრებით,
 მოჩანს ქალაქი სიგრძე-სიგანით,
 საუკუნეებს ანადევნები.
 კაცური სევდა აქ მისწავლია,
 ვცდიდი ტკივილით განცდას უნაზესს,
 აქვე ბავშვობის ჩარხისწყალია
 მდგარი პატარა ბორჯომულაზე.
 წარსულის ძალა ისევ მარგია,
 ჩაშრევებულან რძისფრად ქანები,
 ღრმა ხეობაში ბორჯომ-პარკია,
 სავსე ხილვებით
 ვერგამქრალებით.
 გორებს კლდეების აკრავთ ხალები,
 ტყეებს ზურმუხტის დასდით ფერები,
 მოჩანს ბორჯომი სათაყვანები,
 მოსავლელი და მოსაფერები.
 აქ ყველა გრძნობა უმაღლესია
 გახსენებებით გულის საძგერი,
 ზურმუხტის ტევრში დგას ეკლესია,
 პლატოს ტევრებით მოდის სადგერი.
 ბორჯომს სხვაგვარი სითბო დაყვება
 ძველი სახლებით და აივნებით,
 წამომართულნი მთები თაღებად
 სურნელს ღვარივით გადაივლებენ.
 პატიოსნება ამშვენებს ქალაქს
 და ამ სახელით მოდის ოდითგან.
 თუმცა ერთობის მარადი ძალა
 მთების ღვარივით ვეღარ მოდიდდა.
 წარსულის დღეებს ვესაუბრები,
 ვფიქრობ სად ვცოდე ან სად გავრისკე,
 ისევ მივდივარ ძველი უბნებით,

ახალგაზრდობის ლამაზ პარკისკენ.
ნისლი დედება მთების ღვარებით,
და ცისფერ ტევრებს მოიწრდილებენ,
აქ ისე თვლემენ ჩემი პწკარები,
როგორაც დედის მკერდზე ჩვილები.
წლები მოდიან შრომის და სიბრძნის
რასაც ნამცეცვიც არ სდევს არამი,
ისევე შრომობს, წვალობს და იბრძვის
ხალხი კეთილი, მშვიდი, ალალი.
ჩემი ბორჯომი ივლის და ივლის
მუდამ ამაყი სულის ტარებით,
მე კი ბორჯომის საოცარ ივნისს,
ვით დედის კალთას
შევეფარები.

ბორჯომი, 09.06.2015

ბაკურიანის მამია

თოვლი მოვიდა ისე ფაფუკი,
თითქოს ფარდავი დააგეს ღაზლის,
გადაიარა ბევრმა ქარბუქმა
და მაინც დარჩა ცხოვრების აზრი.
გადაათეთრა თოვლმა ქალაქი
და სიახლეთა იქცა დაწყებად,
მთებზე ნისლებმა დასცეს ბანაკი,
ქალაქს ნისლიც კი გაუნაწყენდა.
გადაიპენტა სივრცე საყვარლად,
გზები გაკვალეს სულ სხვა დარებმა,
და როგორც თავის ხელში აყვანა
ქროლვა დაიწყეს თეთრმა ქარებმა.
გაჩნდა ოცნება ბაკურიანის
თოვლის მორევში გადასაშვებად,
თითქოს სხვა მიზნით,

სხვა გულიანი,
სხვა გზით ცდილობდი თავის აშვებას.
დიდი ქალაქი გზუთავდა დიდხანს,
ნატრობდი ახალს
თუნდაც უმცირესს,
თითქოს ელოდი ბუნებამ გითხრას
სულს სინანული ბევრს რად უმძიმებს.
ღღეებს დამთრგუნველს,
რასაც იგებდი,
შენი სიკეთის მადლი ავსებდა,
წინ მიდიოდი სხვა ბილიკებით
და მაინც გქონდა ძველთან მსგავსება.
ყველა ბილიკი შენით თუ შენგან,
ჰგავდა მინდორზე ხნულის გავლებას,
და ძველებურად ეძებდი ბევრგან
ვით იმედისთვის ხელის ჩავლებას.
როდესაც ბედმა მაინც იბედა
და როცა სული მთისკენ აფრინდა,
ბაკურიანი დაგზავდა იმედად
შენ, გამოვარდნილს თავშესაფრიდან.
ისედაც ბედი იყო საძებნი,
თითქოს ზღვისპირას იდექ ბორანთან,
თოვლში ქრებოდა ღამე ძაძებით
და თოვლი ღამეს რძისფრად თქორავდა.
ღუმელი ოთახს მკრთალად ანთებდა,
ღანდი ქურდივით კედლებს ურბენდა,
შენ კი ბოლომდის მისი გმართებდა
და მზად იყავი გასასტუმრებლად.
ბედნიერება სიმარტოვეში
გერგო
და სხვა რამ აღარც გინდოდა,
ნაცნობთა მზერას ძლივსღა მოეშვი,
რომლებიც დარჩნენ რუხფერ მინდორთან.
გაჟღენთილიყო ღუმელი ვნებით,
ველარ აღწევდა სხვა ხმა შენამდე,
მთვარის სვეტები პრიალა ხმლებით
თოვლში თავდახრილ ფიჭვებს ბელავდნენ.
გათენებასაც აღარ ნატრობდით,

სახლი გფარავდათ ტყესთან მდებარე,
რა კარგი იყო,
როცა მარტონი
სიყვარულსა და სითბოს ებარეთ.
ჟამი კი ისე მიგრიალებდა
ველარ უძლებდით ჟრუანტელს წამთა,
კარგად იცოდით იგვიანებდით
და ოცნებათა ახდენის გწამდათ.
დრო კი მზიანში თოვლივით გაქრა
გადავსებულა ღორღით სანგრები,
ირგვლივ კუბრივით წყვდიადი გაკრავს
და აღარ მოჩანს გზები გაგნების.
ძნელია მუდამ იარო ბნელში
დასუსტებული ხელის ფათურით,
აბლაბუდებით დაბინდულ ჭერშიც
სუსტი კიაფი გაქრეს ნათურის.
თავს წყვდიადიდან თუ ვერ დაგაღწევთ,
თუ არ გვაქვს ძალა ცეცხლის შენთების,
მაშინ დაგკარგავთ ყველა ნაღვაწევს
და სამარცხვინოდ გადავშენდებით.
ვერ შევიგენით ძალა ერთობის,
ველარ გავშალეთ ქარში აფრები,
ბოროტებევით ისევ ვერთობით
შულლით, ლალატით და ჩასაფრებით.
ქრება ბილიკიც,
გასახვევებიც,
აღარც თოვლია,
აღარც ბაგეა,
მიტომ შემოგვრჩა გასამხნეველად
ბაკურიანის ძველი მაგია.

ქუთაისი–თელავი

გურამ რჩეულიშვილს

გოგებაშვილის ქუჩა ქუთაისს,
 ვით გავლებული კვალი გუთანის,
 რუკას აჩნია განაკაწრევით,
 თუმც არც არსებობს ამგვარი რუკა,
 ქუჩა იგი თუ უფრო გზაწვრილი,
 მოგონებებში ჩაწნულა სრულად,
 აქ ღვთითმოვლენილ პატარა გურამს
 დღეს საქართველო მიჰყვება უკან.
 გრიგალს მოვარდნილს ნადიკვარიდან
 მუდამ შევიგრძნობთ წელთა წყებაში,
 იგი ტრიუმფით გადის კარიდან,
 მზეც ნაფცქვენით ნისლებს გაითვლის,
 გზებით ნასწავლით დიდი დავითის,
 მიდის და მიდის უკვდავებაში.
 მიდის ტოლფარდი დიდი მოვლენის,
 ჩანს სახე წელთა ნაღდი მომრევის,
 ქართული აზრის ერთი მეუფის,
 მისი მსგავსები როდის მოვლენო,
 თითქოს დაგყვივის ლაღი არწივი,
 მაღალ მწვერვალს რომ კლდიდან შეუფრენს.
 ის განადიდებს იმერს და ამერს,
 სამშობლოს ჯერაც გასამრთელლებელს,
 მტრის ჯავრი ველარ ამოვიყარეთ,
 არ ვართ არავის გასათელები,
 თუმც ქვეყანა ვერ ამოვიყვანეთ,
 გაჭირვებიდან, საფრთხეებიდან,
 მაინც არ ვმონებთ შიშსა და დარდებს,
 უნდა ყოველთვის კაცებად ვჩანდეთ,
 სამშობლოს დიდი მაღლი ვიცოდეთ,
 მუდამ გვასწავლის რასაც თელავი
 და ქუთაისი რომ მოგვიწოდებს.

შპინდუღუჭი თელავისაკენ

ზარის ხმა ისმის ნინოწმინდიდან,
 ლამაზად რეკენ ტაძრის ზარები,
 მზე გაქრა ჯანლის მიმოწმენდელი,
 მე კი ძებნასაც არ ვიზარებდი.
 ახლოს თვლემს კონტა პატარძეული,
 მუდამ ამაყი დიდი გოგლათი,
 თუ ეცდებიან ვიყოთ ძლეული,
 მტრებს მამულისას ხანჯლით მოვკლავდი.
 რბილად მოცურავს ღამის კრაველი,
 თითქოს გამქრალა კვალი სითეთრის,
 სალამურებით და საკრავებით
 ჯიქურ შემოჭრილ ღამეს ვითევდით.
 ღამე მოგვდევდა თელავისაკენ
 მლოცველებით გვიან მიმავლებს,
 ჯერ ფიალებით ვსვამდით მისაგებს,
 ანდა ყანწებით ვცდიდით იმავეს.
 მერე ფერდობზე ყანდაურასთან,
 და უფრო იქით ბაკურციხესთან,
 გზას მივთელავდით გადაურაზავს,
 ისიც კაცივით უკან იხევდა.
 და ჰა, ნანატრი ჩვენი თელავიც,
 გადმოშირალი მაღალ ფერდობით,
 ვინც ვერ შებღალა ქვეყნად ვერავინ,
 სავსე სიღინჯით, ძმობით, შენდობით.
 სადღაც ქეიფში უკრავს გიტარა,
 ხმა აივნიდან წვება მიწამდე,
 ჩემი ბიჭები საფლავიდანაც
 მიცავენ, როგორც ადრე მიცავდნენ.
 მათი სახელი ისევ დამყვება,
 თითქოს იმქვეყნად არც წასულების.
 გომბორზე ჯანლი აიყალყება
 და მოფრინავენ მათი სულები.
 გზებს კვლავ გავდივართ ნადიკვარამდე,
 თითქოს მიზანთან ვრჩებით მისული,
 ღამე კი მთებში იპყრობს წკვარამებს,
 ვით გავარდნილი ან შეფიცული.

ალაზნის ველზე კრთიან შუქები,
როგორც ციმციმი ციცინათლების,
მე ამ ქვეყანას წარსულს ვუქებდი,
თუ დღევანდლობის ვიცი ნაკლები.
მთებს მთვარიანშიც კოხტად ჰხურიათ
ვერცხლით ნაჭედი ფაფანაკები,
ეს ყველაფერი მშობლიურია,
მართლა ძლიერი,
მართლა საქები.
და სიყვარულით შევძახებ ბარემ,
არასდროს შედრკე ხალხო ობოლო,
რომ საქართველოს ამ კოხტა მხარემ
სულ ინადიკვროს
და იგომბოროს.

ვერის ბალთან

ალარ მოჩანს თვალციმციმა
ძველი ვერის ბალთან,
ყინულივით გაგვიცივდა
დრო და
სხვა დრო დახვდა.
ალარც ნუში, ალარც ბალი
არეს ალარ ღებავს,
ვერ ივარგებს ტანდაბალი
სივრცის გასაღებად.
ბალი თეთრად ალარ ყვავის,
ტოტებს მტვერი ადევს,
ცუდს დაგჩხავის თავზე ყვავი,
გითრევს დარდის ბადე.
ის სხვებისთვის შენიღბული,
გულს მუშტივით დაკრავს,
ქარიშხალი შეგიღმუვლებს
სიჭაბუკე გაქრა.

ქარი ისევ მთაზე ავობს,
 ქედს ჩამოჰხვეს ფარჩას,
 ერთ ღროს ვერის სასაფლაო
 ვერის ბაღად დარჩა.
 ღრო კი მაინც გადაპენტავს
 იასამნის ბუჩქებს,
 თითქოს ერი გადაბერდა,
 სისხლი აღარ უჩქევს.
 საოცნებო,
 სანატრელი
 ვერ მიჰყვება აღმართს
 და ისევე ახალს ველით
 ძველი ვერის ბაღთან.

მხატვარი

თენგიზ მირზაშვილის ხსოვნას

ხატავდა და ხატავდა
 ფიროსმანის შვილი,
 ხელში ფუნჯით გათავდა
 დასახატი დილით.
 ვერვინ გამოუჩნდია
 მხატვარს რამე ნაკლი,
 ისევ დადის ჩუბჩიკა
 პლენსანოვით, ვაკით.
 გამგებსა და შემეცნებს
 ღრო შეურჩევს იგავს,
 გუმინ ვნახე ზემელზე
 ნახატების რიგთან.
 ბევრ დაფარულს ხვდებოდა,
 ფერდობს ცვლიდა ეზო,
 ვერის ხიდთან ხვდებოდა
 ინანიშვილს, რეზოს.
 ღვთით მონიშნულ ნახაზებს
 კვლავ ხედავდნენ თვალით,

აღარ დარჩათ ძმაკაცებს
საქართველოს ვალი.
ისევ ებრძვის უჩინარს,
ტილო მიაქვს ჩანთით,
ისევ ივლის ჩუბჩიკა,
როგორც მისი ლანდი.
წასულიც კი აქ არი –
ფიქრობს, ხატავს, ისმენს
და მიდიან მანქანით
ორნი
გომბორისკენ.

შენგედრა წარსულთან

აქ თუ იყავი
ველარც იგებდი,
ქარი დამტვერილ ხაზებს ავლებდა,
უფერულ დღეთა ძველი რიგები
დროს მოჰყვებოდნენ ქარვის ჭავლებად.
ირგვლივ სინათლე იწვა ერთფერი,
მთამ გამოუშვა ნისლის ნაფაზი,
დაცემულიყვნენ ძველი კერპები,
და ფასი უკვე იყო აბაზი.
როგორც მორები ნაყარი წყლისპირ
ჩანდნენ ჯგლერთაში თავშერგულები
და დაწყებული დიდი ხნის ქიშპი
გადამლილიყო არშეგუებით.
აქ თუ იყავი
ველარ გავიგე,
სანთელსაც უნდა ცეცხლის მიწვდენა
და უხილავი არსთაგამრიგე
ჭექა-ქუხილით წვიმას იწყებდა.

აღარც ბევრი რამ იყო ნაცნობი,
აღარც წუთები იდგა გაბედვის
და ღამეჯანა,
როგორც ღვარცოფი
შეხვედრა თბილი და უცაბელი.
გზა გარდასული მძრავდა შენებით,
თანაც აფენდა გამქრალ იარებს,
და ირემივით კონტა ფეხებით
გულზე ხელახლა გადამიარე.
ძველმა დღეებმა იწყეს რიალი
როს იღუმალი სხივი გეცემა,
ისევ აფრქვევდა ჰანგს როიალი,
და შენს განცდებსაც აასკეცებდა.
ზურგსუკან გედგა ძველი ზემელი,
ოღონდ ჰანგები იყო იგივე,
დრო კი სირბილში წიხლის მცემელი
მიქროდა,
გულიც ვერ გაიგრილე.
უკვე გარდავლილს გრძნობდი სიმძიმეს,
როცა ახალი ძნელად იწყება,
ძველმა განცდებმა ისე მიგძირეს,
ველარ იცლიდი დასავიწყებლად.
დღეც ივსებოდა ჩუმი სიცივით.
ვით დარდი,
წლებმაც რომ ვერ აგვარა
და შორეული წლების სიცილი
მეორდებოდა ექოს მაგვარად.

თეთრი ცხენი ჭიხვინებს

არჩილ სულაკაურს

კვლავ ეფერები შენს ნაყავიჩოს,
 ბავშვის ღიმივით თბილს და შეუძღვრევს,
 წითლად ბრდღვიალა ყაყაჩოებით
 მიღიხარ,
 რათა აღმართს შეუყვე.
 თან მოგაქვს სიტყვის ძალა უშრეტი,
 მუხის ფოთლები მხრებზე გაცვივა,
 როგორც მშობელი, მოგყვა თუშეთი
 და თეთრ ტაძრამდის შემოგაცილა.
 კვლავ სხვისი ტვირთი გკიდია მხრებზე,
 მანძილს სოფლამდე ხომ უნდა გავლა,
 არ იკარებდი ავებს და მხლებლებს,
 მიტომაც იშვი თუშეთის მთავრად.
 როს ხედავ, გულსაც მათით იმაგრებ
 მთებს ვერცხლისფერად გადათოვლილთა
 და მწვერვალების ნატიფ სიმაღლეს
 მუდამ შესტრფოდი მადათოვიდან.
 ბილწს ყველა კარი ზიზღით უხურე,
 გაუძელ ათას ცუდის მოწოლას,
 და შეამატე სითბო ჩულურეთს,
 თან ჩამოტანილ მთების კოცონად.
 რად გაგაჩუმა ცხოვრებამ თარსმა,
 როცა ამდენი უაზროდ რომაევს,
 შენს საქართველოს,
 ვით ოქროს ფარსმას,
 შენი სახელი კვლავ მიაქვს დროშად.
 მე მტკივა შენი გამქრალი იღბლის
 რომ დაგვაცილა მშვიდს და საყვარელს,
 როცა თუშეთის ძალა და ხიბლი
 თბილისს ფიფქივით გადააყარე.
 კვლავ შენი თეთრი ცხენი ჭიხვინებს,
 გადაკრულ სიტყვას ვერავინ გკადრებს,
 როცა ამდენი ცუდი იხილე,
 ჩუმად დასცილდი ცხოვრებას ადრე.
 ისევ მოღიხარ ბაცალიგოდან,

ან მთებს შეკიდულ ნაყავიჩოდან,
რჩება გულს დაღლილს რაც არ ვიკოდავს
და უნდა ახდეს შენ რაც გინდოდა.
როცა ამდენი წელი გავიდა,
აზრებს შენეულს ამაყად ვიგებთ,
შენ "გამოხვედი იმ გალაგნიდან"
და შეუერთდი უკვდავთა რიგებს.

კოჯრის ქუჩის აღმართი

ელიშერ რჩეულიშვილს

მახსოვს კოჯრის ქუჩის აღმართი
და ფანჯარა გორებისკენ მზირალი,
ჟამი იდგა ბედის ისე დახლართვის,
როგორც ძველი დანგრეული სპირალი.
ჩვენი ბუდე –
შენი თბილი ოთახი,
და ქეიფი –
მეგობრობის სათავე,
გარდასული საყვირით მოგვძახის,
გახსენებებს ახლაც ველარ ვამთავრებთ.
ჩვენც გვიხმობდა იისფერი სამადლო,
ვით სურნელი აღსავლის და დასავლის,
სილამაზემ თავი არ მოგვანატროს,
და მამულიც მხარში გვედგას ძმასავით.
მახსოვს კოჯრის ქუჩის აღმართი,
როგორც ყოფის ჩაუქრობი ნიშანი,
და მას,
რასაც მთელ ცხოვრებას ვახმარდით,
ჩვენთან დარჩა მარად გაუთიშავი.